

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»

**Міністерство освіти та науки України
Міністерство аграрної політики та продовольства України
Херсонська обласна державна адміністрація
Головне управління держгеокадастру у Херсонській області
Одеський науково-дослідний інститут судових експертиз
ГО «Всеукраїнська спілка сертифікованих інженерів-землевпорядників»
ТБ «Аграрна біржа»**

**ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"
Факультет водного господарства, будівництва та землеустрою**

Кафедра землеустрою, геодезії та кадастру

**«Управління та раціональне
використання земельних ресурсів в
новостворених територіальних
громадах: проблеми та шляхи їх
вирішення»**

МАТЕРІАЛИ

***Всеукраїнської науково-практичної конференції
05-06 березня 2019 р.***

м. Херсон

УДК: 332.1:332.3 (08)

Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення: Збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції (Херсон, 05-06 березня 2019 року). – Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2019 – 267 с.

У збірнику розміщено матеріали, в яких узагальнено результати Всеукраїнської науково-практичної конференції. Розглянуто актуальні питання управління та раціонального використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення.

Рекомендується науковцям, державним службовцям, підприємцям, громадським діячам, викладачам, студентам та аспірантам.

Друкується за рішенням вченої ради факультету водного господарства, будівництва та землеустрою ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»(протокол № 7 від. 22.03. 2019 р.)

Головний редактор: Яремко Ю.І., д.е.н., професор

Відповідальний секретар: Дудяк Н.В., к.е.н., доцент

Технічні секретарі: асистент Польова І.С., асистент Фокіна С.В.

Організатори випуску збірника:

Кафедра «Землеустрою, геодезії та кадастру»ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет».

Думки авторів публікацій можуть не збігатися з думками і позицією редакції.

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних назв та інших відомостей несуть автори публікацій. Редакція не несе відповідальності за зміст публікацій.

©ДВНЗ «ХДАУ», колектив авторів, 2019

Науково-організаційний комітет конференції:

Кирилов Юрій Євгенович.	ректор ДВНЗ «ХДАУ», д.е.н., професор
Яремко Юрій Іванович	перший проректор, з науково-педагогічної роботи ДВНЗ «ХДАУ», д.е.н., професор
Аверчев Олександр Володимирович	проректор з наукової роботи ДВНЗ «ХДАУ», д.с.-г.н., професор
Артюшенко Валерій Васильович	декан факультету водного господарства, будівництва та землеустрою ДВНЗ «ХДАУ», к.с.-г.н., доцент, заслужений працівник сільського господарства України
Дудяк Наталя Василівна	завідувач кафедри землеустрою геодезії та кадастру ДВНЗ «ХДАУ», к.е.н., доцент

ЗМІСТ

ІВАНОВ Є. А. ГЕОЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ УТВОРЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У ВУГЛЕДОБУВНИХ РЕГІОНАХ (НА ПРИКЛАДІ СІЛЕЦЬКОЇ МІСЬКОЇ ОТГ)	9
ЛАЗАРЄВА О. В. ІННОВАЦІЙНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ ЗЕМЛЕУСТРОЮ	14
КОВАЛЬСЬКА Г. Л. ФОРМУВАННЯ ОСВІТНІХ ОКРУГІВ В МЕЖАХ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	19
КОВАЛЬЧУК І. П., ЗУБ Л. О. АНОВО-КАРТОГРАФІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УПРАВЛІННІ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ	22
СКИДАН О. В., ШВЕЦЬ Т. В., ШУЛЯК Б. В. ЕКОЛОГІЧНО ОРІЄНТОВАНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК НАПРЯМ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ	27
ДУРМАН М.О. ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ЗАКОННІСТЮ РІШЕНЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	31
ЯРОВА Б. М., МАТЕЙЧЕНКО А. К. ЗАСТОСУВАННЯ ВЕБ-РЕСУРСУ рМАР ТА ПРОЕКТУ «ВІДКРИТЕ ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ» НОВОСТВОРЕНИМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ З МЕТОЮ УПРАВЛІННЯ ТА РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ	37
ЯРЕМКО Ю.І., ДУДЯК Н.В., СТРОГАНОВ О.О. ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В НОВОСТВОРЕНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ	40
РИЖОК З. Р., БОГУСЛАВСЬКА В. І. ПРОБЛЕМИ ТОПОГРАФО-ГЕОДЕЗИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ РОБІТ В УКРАЇНІ	45
КОЗИЧАР М.В. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	47
ІЛЬКІВ Є. Ю., ГАЛЯРНИК М. В., СЕМКІВ Б. А., АНТОНЮК Р. Я. НАУКОВО-ТЕХНІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ВВЕДЕННЯ БЕЗСТРОКОВОГО ЗЕМЕЛЬНОГО ІНСТРУМЕНТАЛЬНОГО СЕРВІТУТУ МЕЖОВИХ ЗНАКІВ В ЮРИДИЧНУ ПРАКТИКУ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН	52
КЛИМ С. А., БУЛЬБУК В. В. РЕГУЛЮВАННЯ БАЛАНСУ ЕНЕРГЕТИЧНОГО РЕСУРСУ ҐРУНТОВОЇ СИСТЕМИ	58

МАЦІЄВИЧ Т. О., БОЙКО Л. І. ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В ЕКО-ЦЕНТРИЧНІЙ ПАРАДИГМІ	62
ШПІК Н. Р., МАЛАХОВА С. О. СУТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	68
РИЖОК З. Р., ЛІЩУК К. В. МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ГІС У ЗЕМЛЕУСТРОЇ ТА КАДАСТРІ	73
ЯРОВА Б. М., МАЗУРІНА Т. В. ВИКОРИСТАННЯ ЛАЗЕРНОГО СКАНУВАННЯ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ТА РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ В НОВОСТВОРЕНИХ ГРОМАДАХ	77
ІЛЬКІВ Є. Ю., ГАЛЯРНИК М. В., СЕМКІВ Б. А. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНЖЕНЕРНО-ГЕОФІЗИЧНИХ МЕТОДІВ ПРИ ВІДНОВЛЕННІ МЕЖ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК	81
ЛАВРЕНКО Н. М., МАРТИНОВ І. М. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЛЕУСТРОЮ В НОВОСТВОРЕНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ	85
МЕЛЬНИК М. А., ШУКАЙЛО С. П., ЖУЖА В. В. ПАСПОРТИЗАЦІЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ – НЕОБХІДНИЙ ЕЛЕМЕНТ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ В УМОВАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	88
СМИРНОВА С. М., РОЩЕНКО В. А. ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ В УКРАЇНІ	93
СМИРНОВА С. М., ТКАЧЕНКО О. С. РОЗВИТОК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ	98
ПЛОТНІКОВА М. Ф. РОЗВИТОК РОДОВИХ ПОСЕЛЕНЬ ЯК МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОТГ	101
АДВОКАТОВА Н. О., ПЄСКОВ І. В., ЯЦЕНКО В. В. ГРОМАДСЬКА УЧАСТЬ У СТРАТЕГІЧНОМУ ПЛАНУВАННІ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	106
КАРЛЮКА Д. О., СЬОМЧЕНКО Д. І. СТРУКТУРНО-ДИНАМІЧНИЙ АНАЛІЗ НАДХОДЖЕННЯ ПЛАТИ ЗА ЗЕМЛЮ	111
СМИРНОВА С. М. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗЕМЕЛЬНО-РЕЄСТРАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ	114

ЛАВРЕНКО Н. М., СЕІТОВ С. Ю. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ	117
ГОРЛАЧУК В. В., БУЛЬБУК В. В. СУЧАСНИЙ СЦЕНАРІЙ РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД – ТРАГЕДІЯ ДЛЯ СЕЛА	121
СМІЛКА В. А. ФУНДАМЕНТАЛЬНА ОСНОВА ВЕДЕННЯ МІСТОБУДІВНОГО МОНІТОРИНГУ ЗЕМЕЛЬ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	127
МЕЛЬНИК М. А., ЖУЖА В. В., ШУКАЙЛО С. П. ҐРУНТИ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ СУЧАСНИЙ СТАН, ВИКОРИСТАННЯ, ОХОРОНА	132
НЕВМЕРЖИЦЬКА В. А. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	138
ОЛІЙНИК Н. М., МАКАРЕНКО С. М. ОЦІНКА ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	141
ПОЛЬОВА І. С., СЕМЕНОВА С. М. ВПЛИВ ЕРОЗІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ҐРУНТОВИЙ ПОКРИВ ЛЮБИМІВСЬКОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	146
КРУПІЦА Д. О., ПУГАЧОВА К. Є. ПРОБЛЕМИ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ НОВОСТВОРЕНИХ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	150
ВАСИЛЬЄВ М. Л. РОДОВІ САДИБИ – ОДИН З НАПРЯМІВ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ ОТГ	153
ФОКІНА С. В., СЕІТОВ С. Ю. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ВСТАНОВЛЕННЯ МЕЖ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	157
СМИРНОВА С. М., КОВАЛЬ А. О. ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН	161
ОНИЩЕНКО С. О., КОВШАКОВА Т. С., МАРТИНОВ І. М. ВПЛИВ БІОДОБРІВ І МІКРОДОБРІВ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ ГОРОХУ ТА КАДАСТРОВІ ПОКАЗНИКИ ЯКОСТІ ҐРУНТІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД (ТГ) ХЕРСОНСЬКОЇ ТА МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ	165
КОВАЛИШИН О.Ф. ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ПИТАННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ У ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ	170

- ДУДЯК Н. В., ФІЛЬ А. Р. МЕХАНІЗМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ** 174
- ПОДАКОВ Є. С. ТЕОРЕТИЧНІ ОБГРУНТУВАННЯ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД** 180
- МОВЧАН Т. В., СМОЛЕНСЬКА Л. І., ПАЄВСЬКА Є. Є. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НОВОСТВОРЕНИХ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД** 185
- ЯЦЕНКО В. М., ПЄСКОВ І. В., ОВЧИННИКОВ Б. С. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕРИТОРІЇ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД** 191
- ДУБНИЦЬКА М. В. 3D КАДАСТР ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ОБ'ЄКТІВ ВОДНОГО ФОНДУ** 196
- ПОЛЬОВА І. С., ЖУЖА М. С. АНАЛІЗ ПРАВОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД** 201
- ПОРОЗІНСЬКА Ю. П. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ОТГ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ** 206
- КРУПІЦА Д. О., ЯЦЕНКО В. М. ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ЯК ДЖЕРЕЛО ПОПОВНЕННЯ БЮДЖЕТУ В НОВОСТВОРЕНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ** 209
- СМИРНОВА С. М., БІРЮКОВА О. О. НАПРЯМКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ** 213
- БОЯРЧУК А. І. ПЕРСПЕКТИВИ ЗЕМЕЛЬНИХ РИНКОВИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ: КРАЇНОЗНАВЧА ОЦІНКА З БОКУ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТОРА** 217
- ФОКІНА С. В., АРНАУТОВА О. Ю. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ** 220
- ПЄТУХОВ М. О. ДИНАМІКА ВМІСТУ ГУМУСУ В ҐРУНТАХ НОВОВОРОНЦОВСЬКОГО РАЙОНУ** 223
- СОКОЛОВА М. П. ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПЕРЕРОЗПОДІЛУ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ** 228
- РИЖОК З. Р. КАПІТАЛІЗАЦІЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ** 232

МИНКІНА Г. О., МИНКІН М. В. УПРАВЛІННЯ ТА РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ	235
ЛАВРЕНКО Н. М., МАГАЛЯС В. А. ПРОБЛЕМА НЕВИЗНАЧЕНОСТІ МЕЖ ТЕРИТОРІЙ ОТГ	239
ЗУБЕНКО В. В., ЯВОРСЬКА А. О. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ТА ЇХ МІСЦЕ В СИСТЕМІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	242
СИТНИК І. В. РЕФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	249
СИСОЄНКО І. А., СЕРДЮКОВА А. П. ПРАВОВІ ЗАСАДИ СПРАВЛЯННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО ПОДАТКУ	252
ЯЦЕНКО Н. П. АГРАРНІ РОЗПИСКИ В УКРАЇНІ	256
ШМУЛЕВИЧ П. В. ЗЕМЛЯ ЯК РЕСУРС ДЛЯ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ	259
МАЦІЄВИЧ Т. О., СКОПИЧ Д. О. УПРАВЛІННЯ РЕСУРСОЕФЕКТИВНІСТЮ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	264

УДК 911.6:57.04

ГЕОЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ УТВОРЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У ВУГЛЕДОБУВНИХ РЕГІОНАХ (НА ПРИКЛАДІ СІЛЕЦЬКОЇ МІСЬКОЇ ОТГ)

Постановка проблеми. Питання децентралізації, реформи адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування належать до актуальних проблем сьогодення, які мають власну специфіку у різних регіонах України. Новостворені об'єднані територіальні громади (ОТГ) у вугледобувних регіонах, поряд із властивими іншим ОТГ ризиками, отримують спектр геоекологічних проблем, які пов'язані із видобуванням і збагаченням кам'яного вугілля чи ліквідацією вугільних шахт. Розглянемо ці проблеми на прикладі створення Сілецької міської громади, яка формується на території Львівсько-Волинського кам'яновугільного басейну. Сілець – велике (3,8 тис. осіб) село у Сокальському районі Львівської області, то чому ж створюють міську громаду?

Метою дослідження є аналіз спектру геоекологічних проблем і ризиків, що виникнуть після утворення територіальних громад у вугледобувних регіонах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У 1997-2018 рр. проведено власне конструктивно-географічне дослідження з метою оцінювання екологічного стану природно-господарських систем Львівсько-Волинського басейну. Аналізу спектру геоекологічних проблем досліджуваного регіону присвячено чимало монографій [1–3] і статей [наприклад, 4-6].

Виклад основного матеріалу. У червні 2018 р. Львівська облрада внесла зміни до перспективного плану розвитку Львівщини, утворивши у Сокальському районі п'ять територіальних громад [7]. Досі це був один із найпроблемніших адміністративних районів у регіоні, оскільки мешканці Соснівки влаштовували протести проти об'єднання із Червоноградом [8]. І це не випадково, із 1969 р. ці

міста, разом із смт. Гірник, утворюють єдину адміністративно-територіальну одиницю обласного значення, а Соснівка (11,6 тис. осіб) виконує роль міста-супутника, фактично перебуваючи у “тіні” соціально-економічного розвитку вугледобувного центру, яким є Червоноград (68,3 тис. осіб). Тобто соснівчани не хотіли об’єднуватися через земельну, економічну і політичну незалежність. Враховуючи це, рішенням облради заплановано створення Сілецької міської громади, до якої увійдуть Соснівська міська рада, Сілецька, Межирічанська і Волвинська сільські ради. Чому ж не створюють Соснівську міську громаду? Проблема назви знову прихована у земельному (територіальному) питанні.

На території Сільця і Межиріччя розташовані діючі вуглезбагачувальна фабрика (ПАТ “Львівська вугільна компанія”) і вугільні шахти, які є головними платниками податків до місцевих бюджетів, тобто до їхніх сільських рад. Водночас, у Соснівці існує налагоджена інфраструктура (лікарня, школи, дитячі садочки тощо), однак територіально місто “обділене”, окремі житлові і виробничі райони знаходяться за його межами. В останні роки зроблено важливі кроки у вирішенні проблеми, зокрема затверджено новий генеральний план міста [9] та погоджено зміни меж міста [10]. Ніби все йде до ладу, але... вугледобувні і вуглезбагачувальні підприємства в межах запланованої територіальної громади “проблемні”, тобто її жителі у спадщину отримують й екологічні ризики...

Соснівка є монофункціональним шахтарським містом. Незважаючи на те, що вугільні підприємства розміщені за її межами, більшість геоекологічних проблем безпосередньо впливають на функціонування міста, яке при цьому позбавлене належного фінансування. На сьогодні більшість вугільних шахт відпрацювали балансові запаси і доробляють позабалансові залишки кам’яного вугілля, або перебувають на стадії ліквідації. Через брак доступних покладів ПАТ “Шахта “Надія” розпочала незаконно розробляти вугілля під містом. На основі екологічної експертизи [11], нами висловлено суттєві зауваження до проекту, процедури його погодження та недостатнього обсягу виконаних інженерно-технічних робіт. У зв’язку із складними, недостатньо невивченими інженерно-геологічними, гідрогеологічними та іншими природними умовами

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»

міста та околиць, значним терміном експлуатації житлової, адміністративної і промислової забудови, суттєвими деформаційними порушеннями будинків і споруд внаслідок просадки земної поверхні, високою ймовірністю розвитку небезпечних екзогенних процесів (затоплення, підтоплення, суфозії, пливунів), а також враховуючи непрогнозовані негативні наслідки розробки вугілля, що призвели до масового захворювання дітей міста на гіпоплазію і флюороз, ми вбачали неможливим виконання ст. 53 “Кодексу України про надра” щодо безпечного для людей, майна і природного середовища ведення гірничих робіт та вважали екологічно необґрунтованою і недоцільною підробку міських територій. Незважаючи на це, шахта “Надія” у 2013–2014 рр. відпрацювала вугільні лави під багатопверховою забудовою міста, чим ускладнила й так критичну екологічну ситуацію [12], призвела до підвищення рівня ґрунтових вод, деформацій будівель, поривів трубопроводів тощо.

Які ж інші екологічні ризики притаманні території громади? Їх чимало – це й багаторічне горіння відвалу вуглезбагачувальної фабрики; техногенні повені і паводки у долинах Західного Бугу і Рати, які завдають шкоди будинкам та угіддям сіл Сілець, Межиріччя і Городище; забруднення інфільтратами відвалів, хвостосховищ і відстійників поверхневих, ґрунтових і підземних вод; затоплення і підтоплення території та ін. Після початку розроблення покладів кам’яного вугілля у структурі землекористування відбулися суттєві зміни. Значні площі зайняті промисловими майданчиками і відвалами підприємств та затопленими ділянками. Докорінні зміни відбулися на 28–30 % земельних угідь, які фактично “втрачені” для територіальної громади. Наприклад, неподалік Соснівської міської лікарні відбулося нерівномірне просідання земної поверхні глибиною до 1,6-2,2 м. Протягом двох років на місці пасовищ і присадибних ділянок утворено велику водойму площею 0,53-0,72 км² [13], над екологічними ризиками функціонування якої та потенціалом подальшого використання територіальній громаді ще доведеться ще розмірковувати.

Висновки. Перспективи функціонування і розвитку Сілецької ОТГ, головню, визначатимуться ефективністю розв’язання сучасних геоекологічних

проблем. Відзначимо, що інтенсивність їх прояву у подальші 10-15 років лише зростатиме, що зумовлено ліквідацією вугільних підприємств: збагачувальної фабрики, шахт “Відродження”, “Візейська”, “Зарічна”, “Лісова” і “Надія”. На окремих вугільних шахтах процес ліквідації (мокрої консервації) розпочато, тому варто докладати максимальних зусиль, спрямованих на оптимізацію стану природного середовища, зокрема рекультивацію і фітомеліорацію відвалів та інших гірничих об’єктів. Реалізація оптимізаційних заходів повинна ґрунтуватися на детальних ландшафтно-екологічних дослідженнях та налагодженні системи гідроекологічного моніторингу зон затоплення і підтоплення із використанням геоінформаційних технологій і дистанційних методів.

Список використаних джерел:

1. Іванов Є. Ландшафти гірничопромислових територій : монографія / Є. Іванов. – Львів: ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2007. – 334 с.
2. Іванов Є. Геоєкологія Нововолинського гірничопромислового району : монографія / Є. Іванов, І. Ковальчук, О. Терещук. – Луцьк : ВНУ ім. Л. Українки, 2009. – 208 с.
3. Нейко Є. М. Медико-геоекологічний аналіз стану довкілля як інструмент оцінки та контролю здоров’я населення / Є. М. Нейко, Г. І. Рудько, Н. І. Смоляр. – Івано-Франківськ: Екор, 2001. – 350 с.
4. Іванов Є. Сучасний стан та інтенсивність розвитку процесів просідання і підтоплення в межах Червоноградського гірничопромислового району / Є. Іванов, М. Кобелька // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр. – 2006. – Вип. 33. - С. 112–121.
5. Ковальчук І.П. Геоєкологічний аналіз гірничопромислових систем Західно-українського пограниччя / І.П.Ковальчук, Г.І. Рудько // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр. – 1997. – Вип.20. – С. 8–16.
6. Рудько Г. І. Екологічний стан геологічного середовища як фактор масового захворювання дітей флюорозом у Червоноградському гірничопромисловому районі / [Г. І. Рудько, С. К. Скатинський, Н. І. Смоляр та

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»
ін.] // Мінеральні ресурси України. – 1997. – № 4. – С. 34–42; 1998. – № 2. – С. 17–23.

7. Тузяк Н. У Сокальському районі утворили п'ять територіальних громад / Н. Тузяк // Zahid.net: [Інтернет-видання]. – Режим доступу: https://zaxid.net/u_sokalskomu_rayoni_utvrili_pyat_teritorialnih_gromad_n1458372.

8. Девда Ю. Через об'єднання із Червоноградом мешканці Соснівки бояться втратити незалежність та землі / Ю. Девда // Zahid.net: [Інтернет-видання]. – Режим доступу: https://zaxid.net/cherez_obyednannya_iz_chervonogradom_meshkantsi_sosnivki_boyatsya_vtratiti_nezalezhnist_ta_zemli_n1436993.

9. Генеральний план м. Соснівка Червоноградської міської ради Львівської області (в скороченому об'ємі). Пояснювальна записка / директор: І. Квик. – Львів: Містопроект, 2012. – 55 с.

10. Львівська облрада погодила межі міст Радехів та Соснівка / Galinfo.com.ua: [Інтернет-видання]. – Режим доступу: https://galinfo.com.ua/news/lvivska_oblrada_pogodyla_mezhi_mist_radehiv_ta_sosnivka_279909.html.

11. Експертний висновок на “Проект підробки будівель, споруд і природних об'єктів м. Соснівки лавами № 155, 156, 156 біс пласта п7н “Сокальський” ДВАТ “Шахта “Надія” / Є. Іванов, П. Волошин. – Режим доступу: <https://www.researchgate.net/publication/322754495>.

12. Семенюк Д. Соснівка на межі екологічної катастрофи / Д. Семенюк // Львівська пошта: [Інтернет-видання]. – Режим доступу: <http://www.lvivpost.net/lvivnews/n/14978>.

13. Іванов Є. А. Моніторинг зон затоплення і підтоплення у вуглевидобувних районах дистанційними методами / Є. А. Іванов, І. П. Ковальчук // Глобальні та регіональні проблеми інформатизації в суспільстві і природокористуванні - 2017 : матер. V-ої міжнарод. наук.-практ. конф. – К.: Компринт, 2017. – С. 100-103.

УДК: 338.21(075.8)

ІННОВАЦІЙНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ ЗЕМЛЕУСТРОЮ

Актуальність. Всистемі заходів, які орієнтовані на формування ефективних сільськогосподарських землекористувань, важливе місце належить землеустрою. В цілому актуальність розвитку землеустрою активізується тим, що його завданням є створення організаційно-територіальних і виробничих умов, які б сприяли ефективному використанню всіх земельних угідь сільськогосподарських підприємств. Проте сьогодні використовуються старі методологічні схеми землевпорядного проектування, відсутній зв'язок між схемами землеустрою та проектами, проекти в основному розробляються за шаблоном, відсутній моніторинг ефективності проектів землеустрою, недостатньо впроваджуються інформаційні технології, не приділяється увага питанням впорядкування території на належному рівні та ін.

Мета дослідження. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні інноваційних орієнтирів розвитку землеустрою, що створює передумови для ефективного управління сільськогосподарським землекористуванням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливість та значимість порушених питань привертає увагу багатьох вчених-економістів, землевпорядників, серед яких можна виділити таких як В.В. Горлачук [1], Д.С. Добряк, О.С. Дорош, А.Г. Мартин [4], А.Я Сохнич [2], М.Г. Ступень, А.М. Третяк [3] та багатьох інших.

В їхніх працях висвітлюються теоретичні та методологічні засади управління землекористуванням, акцентується увага на формуванні концепції екологічнобезпечного використання землі та досліджуються пріоритетні напрями розвитку земельних відносин. Разом з тим сучасна методологічна база не в повній мірі розкриває методологічні аспекти

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»
висвітлення інноваційних орієнтирів землеустрою, що і зумовило вибір теми дослідження.

Результати дослідження. Нова інноваційна модель економіки землекористування, організації його території реалізовується шляхом землеустрою, який увібрав у себе найкращу теорію і практику управління земельними ресурсами, враховуючи національні особливості розвитку.

Вважаємо, що однією з причин ігнорування розроблення проектів землеустрою є короткострокова оренда земельних ділянок, що не дозволяє в повній мірі реалізувати заходи з раціонального використання та охорони земель землекористувачем на орендованій земельній ділянці. З урахуванням цього доцільним є запровадження на загальнодержавному рівні терміну оренди не менше періоду ротації сівозмін для запровадження заходів з організації території на землі.

Сучасний розвиток землеустрою спрямовує свою діяльність на здійснення заходів щодо прогнозування, планування, організації використання та охорони земель на національному, регіональному, господарському рівнях та інші види діяльності, які приводять до досягнення певних результатів, сформованих на інноваційних засадах. Важливо відзначити, що кожен проект землеустрою, будучи унікальним за своїм рішенням, власне, являє собою інновацію землекористування.

В проектах плануються заходи, що передбачають використання земель за цільовим призначенням; заходи, що включають організаційні, правові, фінансові та інші сторони щодо удосконалення структури територій, освоєння земель та поліпшення їх якості; необхідність та обсяги економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель; дії, що стосуються забезпечення режиму використання земель охоронних зон та інші напрями природоохоронної діяльності.

Проекти землеустрою являють собою складову бізнес-планів агроформувань, в яких розкриваються питання перспективного розвитку галузей і організації використання землі. Крім того, вони мають передбачати

систему захисних лісонасаджень, протиерозійних гідротехнічних споруд, консервацію (залуження, заліснення) деградованих і малопродуктивних, забруднених земель. При розробці проектів землеустрою потрібно враховувати спеціалізацію господарств, технічну оснащеність, наявність трудових ресурсів та їх розміщення на території, зональні особливості тощо, а самі проекти землеустрою мають стати обов'язковою умовою ведення сільськогосподарського виробництва на землі, а також еколого-економічною основою для здійснення заходів з раціонального використання та охорони земель, заходів з просторової організації території.

У цьому зв'язку не підлягає сумніву необхідність формування інноваційних орієнтирів у землекористуванні. Це зумовлено тим, що і досі не створено інфраструктури цивілізованого обігу земель, не вживаються необхідні заходи щодо ведення ефективної політики раціонального землекористування, впродовж тривалого часу використання землі здійснюється переважно без чітко окресленого еколого-економічного та соціального обґрунтування. У зв'язку з цим існує нагальна необхідність вирішення питань, пов'язаних із визначенням інноваційних орієнтирів розвитку землекористування.

Впровадження високоінтегрованих інноваційних систем у сфері землекористування, які б забезпечували високий рівень доданої вартості у виробництві, не порушуючи екологічної рівноваги довкілля, повинно опиратися на результати спостереження за якісним станом ґрунтів.

Метою проектів організації території є забезпечення високої стабільності ландшафтів при максимальній продуктивності кожного гектара землі на основі виконання комплексу організаційно-господарських, еколого-економічних, соціальних та правових заходів.

Дослідження технологій проектування системи сівозмін вказує на необхідність організації інноваційних заходів з метою створення передумов високої еколого-економічної ефективності використання орних земель.

Еколого-економічне обґрунтування сівозмін повинно включати такі елементи: визначення території масивів екологічної придатності земель для вирощування сільськогосподарських культур; вибір видів і кількості сівозмін; розміщення сівозмін і посівів сільськогосподарських культур з врахуванням екологічної придатності земель для їх вирощування; визначення еколого-економічної ефективності організації системи сівозмін.

Стратегічним напрямом раціоналізації використання земель є організація проведення землеустрою як сукупності соціально-економічних та екологічних заходів, спрямованих на регулювання земельних відносин та раціональну організацію території. Землеустрій повинен передбачати розроблення загальнодержавних і регіональних програм використання та охорони земель, а на місцевому рівні - проведення робіт щодо відведення земельних ділянок, створення нових та впорядкування існуючих землеволодінь та землекористувань. Такий проект слугуватиме стратегічним орієнтиром і бізнес-планом розвитку сільськогосподарського землекористування.

В проекті землеустрою повинна бути розроблена чітка система сівозмін, адаптована до регіональних і місцевих умов, виходячи зі спеціалізації господарства та охорони довкілля. В рамках такого проекту обґрунтовується склад земельних угідь, розміщення елементів інженерної інфраструктури з періодичним корегуванням та уточненням, виходячи з внутрішніх можливостей та ресурсів конкретного сільськогосподарського землекористування.

Проекти землеустрою мають передбачати систему захисних лісонасаджень, протиерозійних гідротехнічних споруд, консервацію (залуження, заліснення) деградованих і малопродуктивних, забруднених земель. Крім того, при розробці проектів землеустрою має враховуватися спеціалізація господарств, технічна оснащеність, наявність трудових ресурсів та їх розміщення на території, зональні особливості тощо.

Висновки. З вище приведеного можна зробити висновок, що землеустрій являє собою набір правил і дій інноваційного спрямування, що ставлять

за мету забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського землекористування, окреслює засоби досягнення цієї мети, передбачає унормування відносин між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання на землі, визначення стратегії розвитку землекористування, що забезпечує його конкурентоспроможність, адаптує поведінку суб'єктів господарювання на землі до вимог відкритого конкурентного ринку.

Отже, проекти землеустрою повинні стати обов'язковою умовою ведення сільськогосподарського виробництва на землі, а також еколого-економічною основою для здійснення заходів з раціонального використання та охорони земель, заходів з просторової організації території.

Перспективи подальших досліджень полягають в тому, щоб розкрити питання розвитку землеустрою крізь призму організаційної, кадрової, фінансової, матеріально-технічної та інформаційної складових, які формують його конкурентні переваги.

Список використаних джерел:

1. Горлачук В.В. Організаційно-економічні засади управління процесом раціоналізації використання земель в аграрній сфері: монографія / В.В. Горлачук, І.М. Семенчук, О.В. Лазарєва. – Миколаїв: Іліон, 2014. – 214 с.

2. Сохнич А. Я. Моніторинг земель: Технологічні засади: [навчальний посібник] / А.Я. Сохнич, В.В. Горлачук. — Львів: НВФ«Укр. технології», 2005. — 116 с.

3. Третьак А.М. Землеустрій як інноваційні технологічні інвестиції у землекористуванні / А Третьак, І. Колганова // Землевпорядний вісник. – № 7. – 2012. – С. 29-33.

4. Мартин А.Г. Сучасна документація із землеустрою. Які проектні рішення повинна містити вона? / А.Г.Мартин // Землевпорядний вісник. – 2010. – №9. – С. 15-19.

УДК 711.57

ФОРМУВАННЯ ОСВІТНІХ ОКРУГІВ В МЕЖАХ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Актуальність. Одним із основних завдань створення територіальних громад є удосконалення системи надання соціальних послуг населенню. Тому об'єднання територіальних громад пов'язано із процесами реформування системи освіти і створенням територіальних об'єднань навчальних закладів – освітніх округів. При цьому необхідно уточнення структури та нормативних параметрів освітніх округів.

Мета дослідження полягає у формуванні напрямків створення освітніх округів, встановленні основних типів навчальних закладів в межах територіальних навчальних об'єднань, визначенні основних вимог до параметрів освітніх округів, які пов'язані з об'єднанням територіальних громад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Закон України «Про освіту», державні національні програми та нові педагогічні концепції орієнтують на перехід до системи безперервної освіти, гнучкої взаємодії різних форм і ступенів освітньої галузі, створення територіальних освітніх округів та інших освітніх об'єднань, в яких визначаються опорні навчальні заклади, де концентруються нові ефективні освітні ресурси, і які є базовими для використання іншими наближеними навчальними закладами в межах житлового або адміністративного району. Пропозиції, розроблені в результаті даного наукового дослідження, спираються на нові вагомі педагогічні нормативно-правові документи – Положення про освітній округ (2010 р.), Концепцію профільного навчання у старшій школі (2013 р.), Концепцію розвитку освіти України на період 2015–2025 рр. (проект).

Результат дослідження. Схвалена у 2014 р. Концепція реформування

місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [1] спрямована на формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян. Концепція впливає і на підходи до формування територіальних об'єднань навчальних закладів, встановлення їх меж, складу, кількісних показників.

Концепцією визначено, що громада утворюється шляхом об'єднання поселень навколо центру економічної активності (місто, селище), де розташовані основні місця працевлаштування мешканців навколишніх поселень та наявні кращі, ніж у найближчих поселеннях, елементи бюджетної та інженерної інфраструктури та транспортної доступності. Максимальна віддаленість поселень від центру громади визначається базовим рівнем адекватності соціальних послуг на цьому рівні, середяких однією з основних є час доставки учнів до загальноосвітньої школи шкільним автобусом (не більше 30 хв.) [1].

На основі затвердженої Концепції необхідно передбачити подальше формування територіальних освітніх округів, як основи для здійснення безперервної, рівно доступної дошкільної, загальної середньої, позашкільної та професійно-технічної освіти, до професійного навчання незалежно від місця проживання, що відповідає затвердженим в останні роки законодавчим документам [2,3].

До компетенції громади входять питання дошкільної, шкільної, позашкільної освіти. На рівні району розглядаються школи-інтернати загального профілю та спеціалізовані. Професійна технічна освіта, вища освіта першого і другого рівня акредитації входять до компетенції області. Заклади вищої освіти третього і четвертого рівня акредитації (інститути й університети) розглядаються на рівні держави [1].

Отже, перспективний розвиток мережі закладів освіти в Україні буде відбуватись у напрямку взаємозв'язку дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, кооперування їх з іншими ланками освіти та загальною

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»
системою обслуговування, формування різних типів навчальних об'єднань та округів.

Подібні реформи в галузі освіти, пов'язані з територіальними реформами, відбувались і в Європейських країнах. Зокрема, у територіально наближеній до нашої країни Польщі реформа освіти проходила у відповідності з процесом створення нових адміністративних одиниць – гмін, повітів та воєводств. Найменша у цій системі – *гміна* (умовно кажучи, в українській системі це "громада"), далі йде *повіт* (в українській системі це "район"), найбільша – *воєводство* (як українська "область"). Нині в Польщі за початкову освіту (1-6 клас) і гімназійну (6-9 клас) відповідає саме гміна, а останні три роки навчання у рамках середньої освіти, професійні та спеціальні школи здійснюються у межах повіту [4]. Система шкільної освіти в Німеччині знаходиться у веденні 16 федеральних земель.

В умовах адміністративно-територіальної реформи України рекомендується визначати границі шкільних та міжшкільних освітніх округів в межах об'єднаних територіальних громад. В структурі освітнього округу передбачається створення опорного навчального закладу, який має розвинену навчально-матеріальну базу, надає повну загальну середню, а також профільну освіту, передбачає методичне забезпечення для інших навчальних закладів освітнього округу.

Висновки. В умовах адміністративно-територіальної реформи України рекомендується в сільській місцевості визначати границі шкільних та міжшкільних освітніх округів в межах об'єднаних територіальних громад з максимальною віддаленістю поселень від центру громади в межах нормативної транспортної доступності учнів до загальноосвітньої опорної школи. В межах територіальних освітніх округів пропонуються різні форми організації профільного навчання з визначенням радіусів обслуговування опорних і магнітних навчальних закладів, ресурсних центрів для навчання у очно-заочній та дистанційній формі, центрів міжшкільних профільних курсів, соціально-педагогічних об'єднань.

Список використаних джерел:

1. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (затверджена Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 №333-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>
2. Концепція профільного навчання у старшій школі. Затверджена наказом Міністерства освіти та науки України від 21.10.2013 № 1456.
3. Положення про освітній округ. – К.: Кабінет Міністрів України, 2010. – (Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 №777).
4. "Як це у них". Польський досвід реформи середньої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://life.pravda.com.ua/society/2015/10/25/202280/>

КОВАЛЬЧУК І. П.

*доктор географічних наук, професор
Національний університету біоресурсів
і природокористування України*

ЗУБ Л. О.

*студентки I курсу магістратури
факультету землевпорядкування
Національний університету біоресурсів
і природокористування України*

УДК 332

**ПЛАНОВО-КАРТОГРАФІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УПРАВЛІННІ
ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ**

Актуальність. Планово-картографічний матеріал виконує важливу роль в управлінні земельними ресурсами, адже він забезпечує отримання інформації про просторове положення об'єктів, їх природний і господарський стан, правовий режим земель тощо. Завдяки картографічному забезпеченню можна обґрунтувати систему заходів з поліпшення стану земель в досліджуваному районі.

Мета дослідження – розкрити роль планово-картографічне забезпечення у вирішенні завдань удосконалення організації використання земельних ресурсів, оптимального господарського освоєння території та прийняття виважених управлінських рішень в галузі землекористування, моніторингу стану земель та їх охорони.

Результати досліджень. Планово-картографічне забезпечення землеустрою – це картографічні матеріали різного масштабу та змісту що забезпечують отримання інформації про просторове положення об'єктів, їх природний і господарський стан, правовий режим земель тощо.

Карти як моделі навколишнього світу мабуть в найбільшій мірі відображають успіхи суспільства у його пізнанні, отриманні наукових уявлень про будову природних і суспільних систем та об'єктів, про явища і процеси, що розвиваються в них, використанні цих даних для вирішення різноманітних конструктивно-географічних, економічних, господарських, управлінських, освітніх та екологічних завдань. Історія використання карт з пізнавальною і практичною метою бере початок від появи перших примітивних картографічних зображень місцевості, освоєваної первісною людиною. Загальногеографічні і тематичні карти дозволяли виявляти будову об'єктів, їх взаємозв'язки, розвиток у просторі і часі, динаміку, функціонування. Карты служили основою для відкриття географічних закономірностей – зональності ґрунтів, рослинного покриву, клімату, ландшафтів та процесів рельєфоутворення, без них неможливо прогнозувати розвиток багатьох природних і суспільних процесів, забезпечувати планування територіального розвитку суспільства та охорони природи [1, с. 61].

Картографічний метод дослідження є одним з основних засобів пізнання у всіх науках про Землю і суміжних з ними соціально-економічних науках. Картографічний метод служить засобом для прийняття практичних рішень, пов'язаних з плануванням освоєння територій, використанням земельних та інших ресурсів, розміщенням населення,

охороною навколишнього середовища і з вирішенням багатьох інших господарських проблем. Використання карт тісно пов'язане з їх укладанням. Джерелом вихідної інформації є польові дослідження, дистанційне зондування, статистичні дані. При картографуванні матеріали спостережень перетворюють в картографічні моделі. [2, с. 209]

Планово-картографічні матеріали відіграють одну з найважливіших ролей в управлінні земельними ресурсами. Від якісно зробленого картографічного забезпечення залежить, чи правильно буде обґрунтовано комплекс заходів з раціонального використання земельних ресурсів та управління їх станом.

Інформаційною базою управління є прогнози розвитку землекористування. Прогноз окреслює сфери і можливості реалізації поставлених завдань і цілей, виявляє напрям розробки і прийняття управлінських рішень, розглядає варіанти активного впливу на об'єктивні чинники перспективного розвитку [3, с. 39].

Інформаційне наповнення і масштаб топографо-геодезичних та картографічних матеріалів визначаються з урахуванням можливостей їх використання землевпорядниками та агрономами, детальності проектування, обстежень і вишукувань згідно з законом України "Про топографо-геодезичну і картографічну діяльність" [4].

Система управління земельними ресурсами вимагає виготовлення картографічних матеріалів двох типів - первинних і похідних. До первинних належать:

- базові кадастрові плани і карти кадастрових кварталів, зон, населених пунктів;
- кадастрові плани земельних ділянок;
- базові тематичні плани і карти (грунтових, геоботанічних та інших об'єктів);
- індексні кадастрові плани.

Похідні картографічні матеріали складаються на основі первинних, до яких належать кадастрові і тематичні карти (плани) адміністративних районів, стану і використання земель областей і України в цілому [5, с. 71].

Виходячи із завдань управління земельними ресурсами, планово-картографічний матеріал за своїми ознаками поділяється на декілька видів (табл. 1.)

Таблиця 1.

Види планово-картографічний матеріалу за ознаками

№	Назва	Плани і карти
1	Правовий	включає плани і карти, які відображають різні групи земельно-правових відносин: <ul style="list-style-type: none">- межування прав на землю- земельні сервітути- адміністративно-кадастровий поділ території- розвиток землекористування
2	Природний	природний планово-картографічний матеріал включає такі плани і карти: <ul style="list-style-type: none">- ґрунтових вод- крутизни схилів- еродованість та ерозійна небезпека- бонітування ґрунтів та інше
3	соціально-економічний	планово-картографічний матеріал передбачає оцінку: <ul style="list-style-type: none">- екологічного стану землі,- використання земель,- класів привабливості територій та ін.
4	Оцінний	плани і карти, які містять дані оцінки земель, що впроваджуються для розрахунку: <ul style="list-style-type: none">- плати за землю,- економічного регулювання раціонального землекористування- та ін.

Висновки. Планово-картографічні матеріали є науково-практичною базою для , ведення державного земельного кадастру, управління земельними ресурсами тощо, інвентаризації земель, моніторингу та охорони земель.

Необхідно щоб інформація про земельні ресурси задовольняла такі основні вимоги: включала всі характеристики, які потрібні для прийняття управлінських рішень в галузі земельних ресурсів та містила їх точні кількісні та якісні показники; мала високий ступінь достовірності.

Планово-картографічний матеріал який міститься як на паперових так і на електронних носіях, разом з іншими земельно-кадастровою даними дозволить здійснювати комплексне та оперативне управління земельними ресурсами. Але при цьому щоб планово-картографічний матеріал був високої якості і містив достовірну та точну інформацію необхідно розробити таку нормативно-технічну базу, яка б враховувала всі сучасні вимоги до картографічних матеріалів, призначених для роботи в умовах ринкової економіки.

Список використаних джерел:

1. Ковальчук І. П. Євсюков Т. О. Картографія. Лабораторний практикум: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Видання третє / Ковальчук І. П. Євсюков Т. О. – Київ-Львів: Простір-М, 2015. – 282 с.

2. Берлянт А. М. Картография. Учебник/ А. М. Берлянт. – М.: Аспект Прес, 2002. – 336 с.

3. Третьяк А. М., Дорош О. С. Управління земельними ресурсами / За редакцією професора А. М. Третьяка. Навчальний посібник. – Вінниця: Нова Книга, 2006 – 360 с.

4. Закон України "Про топографо-геодезичну і картографічну діяльність"
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/353-14>

5. Горлачук В. В., В'юн В. Г., Сохнич А. Я. Управління Земельними ресурсами: Навчальний У 67 посібник / В. В. Горлачук, В. Г. В'юн, А. Я. Сохнич; За ред. В. Г. В'юна. - Миколаїв: Вид-во МФ НаУКМА, 2002. - 316с.

СКИДАН О. В.

*професор кафедри інноваційного підприємництва та інвестиційної діяльності
Житомирський національний агроекологічний університет*

ШВЕЦЬ Т. В.

завідувач кафедри інноваційного підприємництва та інвестиційної діяльності,

ШУЛЯК Б. В.

аспірант

УДК 331.101.262

ЕКОЛОГІЧНО ОРІЄНТОВАНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК НАПРЯМ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Актуальність. У результаті здійснених ринкових трансформацій в Україні створено належні умови та значно розширено можливості становлення й розвитку різних форм підприємництва як рушійної сили та стратегічно орієнтованого локомотиву функціонування національної економічної системи. Сучасні реалії такі, що саме підприємництво є визначальною рисою та обов'язковим атрибутом формування ринкових відносин й функціонування ринку як цілісної, взаємоузгодженої системи, що об'єктивно визначає передумови, можливості та пріоритети загальної стратегії розвитку національної економіки. Зазначене вимагає встановлення жорстких вимог до екологічності виробництва його впливу на навколишнє середовище. Теоретико-методологічні засади підприємництва розкривають такі вітчизняні дослідники О. Балацький, Р. Безус, О. Боровик, А. Бохан, В. Іванюта, Г. Купалова, В. Навроцький, М. Хвесик, А. Чухно та ін. Водночас екологічно-орієнтоване підприємництво є важливим напрямом розвитку сільських територій.

Мета дослідження. Метою дослідження є розкриття специфіки екологічно-орієнтованого підприємництва на регіональному рівні.

Результати дослідження. Екологічна орієнтація українського бізнесу орієнтується на активізацію інвестицій у високотехнологічні галузі з метою вирішення природоохоронних завдань; популяризація та розвиток екологічно орієнтованого підприємництва в державі сприятиме покращенню екологічного стану, вирішенню проблем раціонального природокористування та підвищення

екологічного, матеріального і духовного добробуту громадян України. Пропонуємо трактувати сутність екологічно орієнтованого підприємництва як інноваційно спрямованої діяльності суб'єктів господарювання усіх організаційно-правових форм щодо виробництва товарів (продукції) чи надання послуг, які за домінуючими ознаками відповідають нормам екологічного законодавства, що в результаті формує імідж та забезпечує конкурентоспроможність суб'єкта підприємництва за рахунок поєднання таких аспектів, як підвищення якості продукції, збереження довкілля, максимізація прибутку, забезпечення зрівноваженого розвитку. Результати діяльності підприємницьких структур у сільській місцевості Житомирської області наведені в табл. 1.

Таблиця 1

**Характеристика фінансово-економічного стану
суб'єктів підприємництва у сільській місцевості Житомирської області**

Показник	Рік				2016 р. до 2013 р., %
	2013	2014	2015	2016	
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, млн грн	2271,9	1295,32	3518,93	4511,93	198,6
у т. ч. у розрахунку на 1 середньорічного працівника, тис. грн	107,5	61,7	170,3	187,2	174,2
Собівартість реалізованої продукції, млн грн	2158,7	1077,1	1557,1	2354,7	109,0
у т. ч. у розрахунку у т. ч. у розрахунку на 1 середньорічного працівника, тис. грн	102,1	51,3	75,4	109,9	107,6
Валовий прибуток, млн грн	113,2	218,2	1961,8	2157,2	19,1 раза
у т. ч. у розрахунку у т. ч. у розрахунку на 1 середньорічного працівника, тис. грн	5,3	10,4	96,2	100,7	18,8 раза
Чистий прибуток (+), збиток (-), млн грн	-470,1	-192,3	1986,3	2479,8	X
у т. ч. у розрахунку у т. ч. у розрахунку на 1 середньорічного працівника, тис. грн	-22,2	-9,2	96,2	115,7	X

Підприємництво на сільських територіях конфігурує надзвичайно потужну ресурсну базу, здатну забезпечити ефективну імплементацію принципів сталого розвитку. Йдеться про інтелектуальну, інституціональну, інноваційну, фінансову, технологічну та інші складові ресурсного забезпечення розвитку підприємництва на сільських територіях. В контексті зазначеного очевидно стає орієнтація на всебічну підтримку цілісності економіко-соціо-екологічної системи за рахунок вироблення та впровадження ефективних

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»
 заходів ведення бізнесу без нанесення шкоди для навколишнього середовища й одночасного забезпечення економічних інтересів суб'єктів підприємництва.

Таблиця 2

**Ефективність державної підтримки суб'єктів
 сільського підприємництва у Житомирській області**

Показник	Рік				2016 р. до 2013 р.	
	2013	2014	2015	2016	+/-	%
Державна підтримка на 1 га с.-г. угідь, грн	6,6	12,3	34,1	11,4	4,8	172,7
Товарна продукція на 1 га с.-г. угідь, грн	3054,7	4088,7	5201	5177,3	2122,6	169,5
Валовий прибуток на 1 га с.-г. угідь, грн	74,9	144,4	1299,0	1428,0	1353,1	у 19 раз
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,5	0,5	0,5	0,5	0,0	100,0
Коефіцієнт загальної ліквідності	2,2	1,8	2	2,1	-0,1	95,5
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,6	0,6	0,7	0,7	0,1	116,7
Частка державної підтримки у виручці від реалізації, %	4,4	14,2	14,6	3,9	-0,5	88,6
Рівень рентабельності виробництва, %	23,2	15,4	37,4	15,7	-7,5	67,7

Виявлено тенденцію до поступового зменшення кількості підприємств переважної більшості (за виключенням господарських товариств) організаційно-правових форм господарювання. Особливо яскраво така динаміка прослідковується у державних підприємствах та підприємствах інших форм власності. У власності та користуванні сільськогосподарських підприємств перебуває приблизно така ж площа сільськогосподарських угідь як і у громадян України. Близько 20 % земельних ресурсів підприємств припадає на фермерські господарства. Площа угідь, які були у розпорядженні підприємницьких структур, протягом 2012–2016 рр. зростала саме за рахунок збільшення площі фермерів. Встановлено, що площа сільськогосподарських угідь, які перебувають у володінні та користуванні господарств населення і фермерських господарств, складає понад половину загальноукраїнських земель. Зокрема у 2016 р. частка площі сільгоспугідь цих категорій виробників склала 55,3 %. Наведене підтверджує попередні висновки про існування передумов суттєвого розвитку вітчизняного екологічного підприємництва за рахунок екологізації виробництва дрібних землекористувачів і землевласників.

За більшістю сільськогосподарських культур (окрім картоплі та овочів) найістотніше зростання урожайності за 2012–2016 рр. було характерне для

фермерських господарств. Недостатньою є тенденція до збільшення рівня урожайності у господарствах населення, що зумовлено низьким рівнем механізації їх виробництва та відсутністю сучасних технологій. Однак, у цілому вітчизняне рослинництво характеризується позитивною динамікою рівнів урожайності сільськогосподарських культур. Що стосується продуктивності сільськогосподарських тварин, зокрема середньорічного надою молока, то вона також має тенденцію до зростання. Відносно ефективності сільськогосподарської діяльності слід зазначити, що протягом 2012–2016 рр. спостерігалось поступове зменшення питомої ваги збиткових сільськогосподарських підприємств та зростання рівня рентабельності їх діяльності. Максимальна ефективність господарювання суб'єктів агробізнесу мала місце у 2015 р., тоді як у 2016 р. рівень рентабельності всієї діяльності суб'єктів агробізнесу зменшився на 22 % порівняно із попереднім роком, а операційної – на 31,5 %. Причиною такого спаду було зниження рівня рентабельності виробництва більшості основних видів сільськогосподарської продукції. Передусім, це стосується курячих яєць (з 60,9 % у 2015 р. до 0,5 % у 2016 р., тобто у 121 раз) та картоплі (з 26,4 % у 2015 р. до 0,6 % у 2016 р., тобто у 41 раз).

Висновки. У цілому, за результатами аналізу сучасного стану та тенденцій розвитку сільського господарства можна стверджувати, що існують об'єктивні передумови розвитку екологічно орієнтованого сільськогосподарського виробництва. Це підтверджується такими фактами: 1) понад половини вітчизняних сільськогосподарських угідь перебуває у розпорядженні фермерських господарств і господарств населення, для яких перехід на екологобезпечене виробництво є цілком органічним; 2) динаміка рівнів урожайності сільськогосподарських культур та продуктивності тварин характеризується поступовим зростанням, що сприятиме уникненню критичного для товаровиробників зниження грошових надходжень через втрати урожаю та приросту маси тварин, які можуть виникнути та початкових етапах екологізації; 3) існування позитивної тенденції до зростання рівня рентабельності сільськогосподарських підприємств.

УДК 353 : 352.07

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ЗАКОННІСТЮ РІШЕНЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Актуальність. В Україні децентралізацію розпочато у 2014-2015 рр. з прийняттям низки законодавчо-нормативних актів, а саме: Законів України «Про співробітництво територіальних громад» [1], «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [2], «Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади» [3] та змін до Бюджетного і Податкового кодексів – щодо фінансової децентралізації [4].

Цей процес дозволив сформувати відповідно до положень Європейської хартії місцевого самоврядування значний дієвий і спроможний інститут місцевого самоврядування на базовому місцевому рівні – об'єднані територіальні громади (ОТГ). За три роки децентралізації в Україні створено вже 878 ОТГ (станом на 10.02.2019 р.) [5]. І коло повноважень, за які відповідає керівництво та органи управління ОТГ, суттєво розширилося у порівнянні з повноваженнями сільських/селищних/міських рад, адже на рівень управління ОТГ сьогодні передали аналогічні повноваження, які раніше мали райони та міста обласного значення, включаючи перерозподіл податків, прямі взаємовідносини з бюджетом, нові можливості в сфері управління землею чи в сфері архітектурно-будівельного контролю [6].

Тому ОМС цих громад у своїй діяльності продукують велику кількість власних нормативних рішень: розпоряджень голови, рішень виконавчого комітету, рішень сесій місцевої ради тощо. І існують випадки, коли досвіду посадових осіб ОМС чи депутатів місцевих рад недостатньо для прийняття рішень, що повністю відповідають вітчизняній

нормативно-правовій базі, тобто вони йдуть «у розріз» із законодавством і є незаконними.

Мета дослідження. Тому актуальним стає питання державного контролю за рішеннями органів місцевого самоврядування в частині їх законності, а метою нашого дослідження став аналіз діючої нормативно-правової бази, законопроектів та тенденцій, що впливають на цей процес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами децентралізації займаються вітчизняні вчені Ю. Ганущак, А. Ткачук, Т. Гладка, І. Лопушинський, В. Мамонова. Проте, не зважаючи на низку наукових розвідок, вивчення деяких аспектів цієї проблематики залишається досить актуальним та потребує досліджень.

Виклад основного матеріалу. Коли розпочалася реформа, органи місцевого самоврядування (ОМС) отримали необхідні повноваження (які часто є вищими, ніж в багатьох європейських країнах); ресурси (бюджетна децентралізація надала ресурси і тепер понад 15% ВВП перерозподіляється через місцеві бюджети); відповідальність – перед громадою та перед державою [7].

Проте в ході адаптації нашого законодавства до європейського були втрачені певні механізми та інструменти контролю за законністю рішень ОМС. Так, частиною другою статті 144 Конституції України встановлено, що рішення органів місцевого самоврядування з мотивів їх невідповідності Конституції чи законам України зупиняються у встановленому законом порядку з одночасним зверненням до суду [8].

До недавнього часу повноваження щодо державного нагляду за законністю рішень ОМС та відповідного зупинення таких рішень певним чином здійснювали органи прокуратури в рамках виконання функції загального нагляду за додержанням і застосуванням законів.

З моменту позбавлення органів прокуратури такої функції виникла ситуація безконтрольності з боку держави за законністю рішень ОМС,

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»

а також відсутності відповідного суб'єкта, який би здійснював державний нагляд за їх законністю.

Однак потреба в цьому залишилася. Тому функцію загального нагляду за законністю рішень ОМС було передано до функцій, що їх повинні були виконувати префекти районного чи обласного рівнів [9]. Але для прийняття такого закону необхідно вносити зміни до Конституції України, що в сьогоднішніх умовах просто нереально.

В той же час державний нагляд за дотриманням ОМС Конституції та законів України – це питання, яке варто розглядати в контексті обов'язку держави гарантувати безпеку своїм громадянам та створювати безпечний простір для комфортного життя мешканців громад. Це є головною ідеєю і основою метою децентралізації [10]. Україна в цьому питанні вже давно рухається в руслі євроінтеграційних процесів і запровадження такого контролю повинно відбуватися відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування, як це, наприклад, здійснюється в європейських країнах [11], де нагляд здійснюють регіональні органи виконавчої влади або їх посадові особи – такі як префекти у Франції чи воєводи у Польщі.

Нагляд – це передусім некаральна функція, а елемент захисту жителів громад, в тому числі, від помилок посадових осіб ОМС чи колегіальних органів ОМС, та захист єдиного правового простору держави. Адже відомі випадки, коли місцеві ради втягуються у прийняття рішень поза своїми компетенціями. І такі рішення априорі є незаконними, як, наприклад – про перехід на договірні відносини з центральними органами влади або про вимогу до Верховної Ради щодо ухвалення закону про імпічмент Президента тощо. І в цьому випадку державний контроль за законністю рішень ОМС просто необхідний [12].

Саме задля цього Кабінет Міністрів 19 квітня 2017 р. запропонував внести до Верховної Ради України власний законопроект «Про здійснення державного контролю за відповідністю рішень органів місцевого самоврядування Конституції та законам України», яким передбачалося що

законність усіх актів органів місцевого самоврядування має перевірятися державним органом [13].

Цим законопроектом пропонувалося, що контролюючими органами будуть місцеві державні адміністрації (районні – РДА та обласні – ОДА). РДА наглядатимуть за законністю рішень сільських, селищних, міських (районного значення) рад та їх виконкомів. ОДА – за рішеннями об'єднаних громад, міських рад, районних в містах рад (міста обласного значення) та їх виконкомів, а також районних рад. За рішеннями обласних рад та Київської міської ради та її виконкому наглядатиме центральний орган виконавчої влади, визначений Кабінетом Міністрів України.

Встановлюється чіткий термін прийняття рішення контролюючим органом – 1 місяць з моменту набрання чинності рішення ОМС. Після цього терміну рішення органу місцевого самоврядування вважається законним. Якщо ж контролюючий орган за місяць виявив правопорушення, він зупиняє рішення ОМС і одночасно звертається до суду. Остаточне рішення приймає суд.

Хоча законопроект повністю відповідає принципам Європейської Хартії місцевого самоврядування та практиці організації державного контролю за законністю актів ОМС в країнах Європи, він був відкликаний на вимогу Асоціації міст України, оскільки, на їх думку, його прийняття призвело б до невиправданого втручання місцевих держадміністрацій у роботу місцевого самоврядування [14].

Висновки. І тому на сьогодні існує певний правовий «вакуум» в частині державного нагляду за законністю рішень органів місцевого самоврядування, що може призвести до прийняття ними незаконних рішень. Тому необхідно найшвидше доопрацювати відповідний законопроект та внести його на розгляд Верховної Ради України. Це не тільки забезпечить продовження процесу децентралізації, але й підвищить якість рішень, що приймаються в ОМС, та не допустить негативних наслідків для громад в результаті дії незаконних рішень.

Список використаних джерел:

1. Про співробітництво територіальних громад / Закон України від 17 червня 2014 року № 1508-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 34, ст.1167
2. Про добровільне об'єднання територіальних громад / Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 13, ст.91
3. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні / Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>
4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» / Закон України від 28.12.2014 № 71-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/71-19>
5. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування (станом на 10.02.2019 р.). / Сайт «Децентралізація дає можливості» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/library/file/378/10.02.2019__ukr_.pdf
6. Реформа децентралізації / Урядовий портал // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/reformi/reforma-decentralizaciyi>
7. Ткачук А. Регіональна політика: два роки шляху / Сайт «Децентралізація дає можливості» // [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/3863>
8. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141 (зі змінами та доповненнями) станом на 10.02.2019 р.
9. Про префектів / Законопроект від 16.11.2015 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2016/01/prefekti-16.11..pdf>

10. Зубко Г. Нагляд за законністю рішень органів місцевого самоврядування - обов'язок держави. / Сайт «Децентралізація дає можливості» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/8347>

11. Лопушинський І.П. Формування та реалізація державної регіональної політики України в контексті євроінтеграційних процесів / Іван Лопушинський // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології.– 2009.– №1. – С. 7–12.

12. Дурман М.О., Сурхаєв В.А. Державний контроль за рішеннями органів місцевого самоврядування як один з механізмів забезпечення якості цих рішень / Микола Дурман, Вагіф Сурхаєв // Матеріали 8-ої Всеукраїнської науково-практичної конференції “Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи”, Херсон, 2017. – С. 50-54

13. Законопроект «Про здійснення державного контролю за відповідністю рішень органів місцевого самоврядування Конституції та законам України» / Сайт «Асоціація міст України» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.auc.org.ua/sites/default/files/proekt_zakonu_5.pdf

14. АМУ висловила зауваження до законопроекту про державний контроль за рішеннями органів місцевого самоврядування / Сайт «Асоціація міст України» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.auc.org.ua/novyna/amu-vyslovyly-zauvazhennya-do-zakonoproektu-pro-derzhavnyy-kontrol-za-rishennyamy-organiv>

ЯРОВА Б.М.

к. е. н., старший викладач
кафедри геодезії та картографії
Національного університету

біоресурсів і природокористування України

МАТЕЙЧЕНКО А.К.

студентка групи 1-3В-2
факультету землевпорядкування
Національного університету

біоресурсів і природокористування України

УДК: 332.3:631.95

ЗАСТОСУВАННЯ ВЕБ-РЕСУРСУ rMAP ТА ПРОЕКТУ «ВІДКРИТЕ ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ» НОВОСТВОРЕНИМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ З МЕТОЮ УПРАВЛІННЯ ТА РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Актуальність. Відкрите просторове планування – проект, що реалізується офісом ефективного регулювання (BRDO) у співпраці із Мінрегіоном завдяки технічній підтримці програми «МАТРА». Проект створений, щоб сприяти розміщенню у відкритому доступі чинної містобудівної документації для потреб громадськості та бізнесу. Проект реалізується за двома основними напрямками:

- створення та популяризація веб-ресурсу, за допомогою якого можливо швидко знайти діючу містобудівну документацію для будь-якого населеного пункту в Україні.

- розроблення рекомендацій для органів місцевої влади, щодо опублікування містобудівної документації. [1]

Просторове планування є одним із головних напрямків управлінської діяльності країн, що розвиваються. Саме завдяки сучасним планам і програмам можливе ефективне використання ресурсів усіх рівнів і видів, забезпечення якості середовища проживання, збереження культурної спадщини, задоволення потреб громади та узгодження індивідуальних запитів. Під просторовим плануванням, наприклад в Німеччині, розуміють загальне планувально-правове поняття, що охоплює територіальну організацію держави, земельне планування,

а також перспективне планування будівництва. Відповідно, його метою є «організація та розвиток певних виділів (регіонів) згідно з елементарними аспектами людського існування, такими як домогосподарство, робота, освіта, постачання, відпочинок і транспорт» [2].

Мета дослідження – дослідити можливість застосування веб-ресурсу rMAP та проекту «Відкрите просторове планування» новоствореними територіальними громадами з метою управління та раціонального використання земельних ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато теоретичних і практичних питань державного регулювання в період перехідної економіки потребують ретельного дослідження. Питанню правового регулювання відносин у сфері оренди земельних ділянок надавали увагу небагато вчених, зокрема, Д. Добряк, А. Юрченко, А. Мартин, Т. Євсюков, Л. Паламарчук. Проте недостатньо дослідженими залишаються питання використання веб-ресурсів для управління територіями громад

Результати дослідження. Як свідчать окремі дослідження, формування територіального планування у його сучасному розумінні для більшості країн світу відноситься до кінця XIX–початку XX ст. Розробка і затвердження планувальної документації у європейських країнах пов'язано із економічним зростанням, оптимізації промислового навантаження, поселенської мережі, сталим розвитком територій[2].

Найсучаснішою складовою європейської просторової політики є поняття місця («place-based approach»). Вперше запропонований у звіті Ф.Барка «Порядок денний для реформованої політики єдності» у 2009 р. підхід набув популярності, увійшовши до «Територіального порядку денного 2020» ЄС, був апробований на прикладі проектів регіонального і локального рівнів, зокрема і функціональних регіонів у Польщі, ФРН, Латвії, Норвегії, Швеції, Бельгії, Фінляндії. [2]

Звернувши увагу на складову цієї теми, а саме земельний кадастр та земельні відносини, вітчизняний дослідник А. Юрченко зазначає, що для

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»

земельного ринку Німеччини характерний високий ступінь детальної правової регламентації земельних відносин при здійсненні угод із земельними ділянками. Законодавством визначено право переважного придбання землі тими, хто живе та працює на ній, регулюється порядок забудови земельних ділянок, а також установлюється досить детальна процедура видання дозволів на угоди із земельними ділянками [3]. Так, сучасне право Німеччини забороняє подрібнення селянських господарств і земельних ділянок при успадкуванні та при будь-яких інших змінах власників, як і використання сільськогосподарських угідь не з цільовим призначенням або непродуктивно; передбачає державний контроль за операціями, пов'язаними з відчуженням, купівлею та продажем ділянок; віддає перевагу інтересам орендаря, а не особи, яка здає землю в оренду [4].

Створений веб-ресурсу rMAP став ефективним інструментом для роботи з швидко зростаючим обсягом інформації в цій галузі. Проте виникають проблеми із нормативно-правовим забезпеченням і методичним супроводженням. Наразі питання взаємодії та обміну інформацією між кадастрами різних галузей не вирішено та не визначено підходу до створення і ведення кадастрів регіонального рівня.

Станом на 2017 рік лише 24% містобудівної документації у нашій державі були публічними. Завдяки проекту rMAP були введені зміни до законодавства, проведений системний аналіз ринку, розроблена методологія. Наразі до проекту приєдналися усі регіони та 370 фахівців, 66,7% даних було внесено до rMAP, а це 4057 пакетів містобудівної документації. [1]

Висновки. В цілому законодавчу базу в сфері територіального планування можна вважати повністю сформованою, хоча досі залишаються не вирішеними проблеми узгодження, уніфікації нормативно-правових актів. З метою запровадження сталого розвитку територій потрібно узгоджувати законодавчу базу та у подальшому робити «відкриті дані» містобудівної документації та територіального планування.

Список використаних джерел:

1. Як розвиватимуться громади, дізнавалися науковці та студенти факультету землевпорядкування. URL: <https://nubip.edu.ua/node/55656> (дата звернення 17.02.19).
2. Маруняк Є.О. Територіальне (просторове) планування: зміст, еволюція та основні сучасні напрями URL: https://ukrgeojournal.org.ua/sites/default/files/UGJ_2014_2_22-31.pdf (дата звернення 17.02.19).
3. Добряк Д.С., Мартин А.Г. Паламарчук Л.В. Актуальні проблеми законодавчого забезпечення розвитку ринку земель в Україні. *Землеустрій і кадастр*. 2006. № 1. С. 3–7.
4. Євсюков Т.О., Мартин А.Г. Концептуальні засади безпечного землекористування. *Землеустрій і кадастр*. 2010. № 1. С. 26–29.
5. Хомич Л. В. Стратегія регіонального розвитку і планування території. *Стратегічні пріоритети*. 2007. №4(5), 142–149.

ЯРЕМКО Ю.І.

д.е.н., доцент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

ДУДЯК Н.В.

к.е.н., доцент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

СТРОГАНОВ О.О.

перший заступник начальника

ГУ Держгеокадастру у Херсонській області

УДК 332.3:631.95 (1-22)

**ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В
НОВОСТВОРЕНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ**

Постановка проблеми. Під впливом сільськогосподарського землекористування, запровадження зрошення, осушення земельні угіддя несуть навантаження в процесі яких відбуваються негативні зміни їх ґрунтово-меліоративного стану та порушення екологічної стійкості земель. Штучна

зміна природного режиму земельних угідь призвели до того, що деградаційні процеси (засолення, осолонцювання, водна та вітрової ерозії, опустелювання тощо), стали переважати самовідновні та самоочисні процеси в наслідок екологічно незбалансованої господарської діяльності.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування еколого-економічного механізму забезпечення стійкості сільськогосподарських земель в новостворених територіальних громадах в умовах децентралізації в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти щодо формування еколого-економічного механізму управління земельними ресурсами розглядали зарубіжні та в незалежній Україні такі науковці, як Д. Бабміндра, В. В'юн, Д. Добряк, Л. Новаковський, І. Бистряков, П. Казьмір, А. Третяк [1], Ю. Яремко [2], які проаналізували понятійний апарат системи державного управління земельними ресурсами та визначили основні інструменти щодо запровадження еколого-економічного механізму сільськогосподарського землекористування. Проблемам формування еколого-економічного механізму раціонального землекористування на меліорованих землях присвячені наукові праці І. Айдарова, В. Благодатного, В.В. Горлачука, А.Я. Сохничя, Н. Дудяк [3]. Науковцями напрацьовані основні аспекти економічного та екологічного механізму сільськогосподарського землекористування, висвітлені тенденції та закономірності, які склалися в сучасному землекористуванні, розроблені принципи та механізми управління землекористуванням. Однак, на цей час доцільно звернути увагу в новостворених територіальних громадах на фактори, які впливають при прийнятті рішень орендодавців щодо забезпечення стабільності землекористування в новостворених територіальних громадах.

Виклад основного матеріалу. Кожен з видів земельних угідь з будь - якого виду економічної діяльності повинен бути раціонально та ефективно використаний в новостворених територіальних громадах. Для цього необхідно проводити глибокий еколого-економічний аналіз використання земельних

ресурсів для своєчасного виявлення можливих екологічних проблем та запровадженню необхідних механізмів щодо їх усунення.

Трансформаційні процеси в Україні вплинули на зміну структури землевласників та землекористувачів з державних та колективних сільськогосподарських підприємств на фермерські господарства, виробничі кооперативи та приватні підприємства, що і викликало подрібнення землекористування. Забезпечити раціональне землекористування в новостворених територіальних громадах є одним із актуальних завдань як при організації землеустрою, так і для ефективної господарської діяльності.

На думку М.В. Болдуєва [4] економічний механізм охорони землі повинен також включати процедури розробки і ухвалення економіко-екологічних критеріїв, що характеризують економічну зацікавленість землекористувачів у дотриманні науково обґрунтованих нормативів землеробства. Як критерії можуть слугувати граничні (мінімальні) значення економічних показників, які прямо або побічно впливають на розмір прибутку землекористувачів і на їх зацікавленість у виконанні ґрунтоохоронних заходів. Такі критерії мають бути підставою для фінансових органів, що розподіляють кошти між програмами та регіонами і контролюють їх цільове використання.

Ставлячи за мету досягнення максимізації прибутку, кожен землекористувач повинен обов'язково враховувати і раціональність напряму використання земельних ресурсів. Основними регуляторами процесу раціонального використання земельних ресурсів повинен стати науково-обґрунтований еколого-економічний механізм.

В сучасних умовах використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах в умовах децентралізації [5], не регульованої господарської діяльності важливим є розробка ефективного еколого-економічного механізму який забезпечить раціональне використання, відтворення меліорованих земель та ефективно запровадження економічних інструментів регулювання діяльності землекористувачів та землевласників

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»
щодо оптимізацію структури посівних площ та покращенні стану меліорованих земель.

Однак, як відмічають українські науковці Горлачук В.В., Кузьменко О.Б., Яремко Ю.І та ін. [6], що існуючий міжгосподарський і внутрігосподарський землеустрій який являє собою найбільш ефективний інструмент модернізації землекористувань, приведення у відповідність використання землі та організації сільськогосподарського виробництва, стабілізації земельних відносин, теж не використовується повною мірою.

Еколого-економічні інструменти слід розглядати в контексті реалізації розробленого еколого-економічного механізму для нормування та регулювання впливу господарської діяльності землевласників та землекористувачів в новостворених територіальних громадах.

З позиції стійкого розвитку меліорованих земель розробка та впровадження еколого-економічного механізму щодо забезпечення їх стійкості та раціонального землекористування в новостворених територіальних громадах в умовах децентралізації можлива за рахунок впровадження системи екологічного менеджменту відповідних структурних складових:

- інструменти досягнення стійкого розвитку;
- методи досягнення стійкого розвитку;
- законодавчо-нормативне та інституційно-інформаційне забезпечення переходу на шлях сталого розвитку.

Реалізацію еколого-економічного механізму забезпечення стійкості меліорованих земель пропонуємо за рахунок відповідного інструментарію який забезпечить ефективну раціональну еколого-безпечну виробничо-господарську діяльність землевласників та землекористувачів:

1. Організаційно-адміністративні інструменти: екологічний менеджмент, екологічний аудит, екологічний інжиніринг, екологічний моніторинг, ГІС - технології, екологічне нормування, екологічне страхування, екологічна стандартизація, збір за забруднення земельних ресурсів.

2. Еколого-економічні інструменти: земельний податок, екологічне інвестування, субсидії, дотації, кредити екологічні фонди.

3. Морально-етичного впливу інструменти: екологізація освіти та виховання, доступність інформації, дія засобів масової інформації.

4. Освітньо-кваліфікаційні інструменти: рівень освіти, підвищення кваліфікації.

Висновки. Основною місією всіх землевласників, землекористувачів та управлінців в новостворених територіальних громадах повинно стати не тільки одержання максимального прибутку при найменших витратах, а і забезпечення еколого-безпечної діяльності як виробничо-господарської так соціальної підсистем в сучасних ринково-змінних умовах та нестабільності зовнішнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Третяк А. Концептуальні засади розвитку в Україні сучасної багатофункціональної системи управління земельними ресурсами / А. Третяк, Р. Курильців, Н. Третяк // Землевпорядний вісник. –2013. – № 9. – С. 25–28.

2. Яремко Ю. І. Методичний підхід щодо оцінки екологічної стійкості стану земельних ресурсів / Ю. І. Яремко, Н. В. Дудяк // Вісник ЖНАЕУ. – 2015. – № 1 (48), т. 2. – С. 32–38.

3. Яремко Ю. І. Концептуальний підхід та еколого-економічні принципи сільськогосподарського землекористування меліорованих земель / Ю. І. Яремко, Н. В. Дудяк // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. - 2015. - № 1. - С. 74-80. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zemleustriy_2015_1_11.

4. Організаційно-економічний механізм управління витратами виробництва на підприємствах харчової промисловості : дис... канд. екон. наук: 08.06.01 / Власюк Галина Володимирівна ; Національний ун-т харчових технологій. - К., 2004. – 262 с.

5. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти : монографія / [С. М. Серьогін, Ю.

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»
П. Шаров, Є. І. Бородін, Н. Т. Гончарук] ;[за заг. ред. С. М. Серьогіна, Ю. П. Шарова]. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2016. – 276 с

6. *Розвиток сільських територій : монографія / [Горлачук В.В., Кузьменко О.Б., Яремко Ю.І., Лазарева О.В.]; [за ред. В.В. Горлачука. - Миколаїв: Іліон]. – 2015. – 382 с.*

РИЖОК З. Р.

ст. викладач

Львівський національний аграрний університет

БОГУСЛАВСЬКА В. І.

студентка групи ЗВ-22

землевпорядний факультет,

Львівський національний аграрний університет

УДК 528.42(477)

ПРОБЛЕМИ ТОПОГРАФО-ГЕОДЕЗИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ РОБІТ В УКРАЇНІ

Актуальність. Воєнні дії в Донбасі з усією повнотою показали катастрофічний стан топографо-геодезичної та картографічної діяльності в державі. У перші місяці воєнних дій у військовій галузівзагалі не було топографічних карт. Застарілість інформації на картах значно ускладнила планування і проведення бойових операцій, організацію та взаємодію залучених до проведення АТО сил й засобів[3]. Усе це є наслідком системного знищення державної картографо-геодезичної служби.

Мета дослідження. Метою створення топографо-геодезичного забезпечення є функціонування національної системи відліку, державної геодезичної мережі, загальнодержавного топографічного картографування території країни та розвиток національної системи картографування, делімітації та демаркації державного кордону, розвиток геоінформаційних ресурсів і створення геоінформаційних систем тощо.

Результат дослідження. Топографо-геодезичні роботи – це сукупність заходів, що передбачають отримання вичерпної інформації про необхідну

місцевість [4]. Щоб мати уявлення про можливості використання земельної ділянки проводять визначення координат місцевості та об'єктів, розташованих на них. Інженерно-геодезичні вишукування для будівництва та реконструкції будівель здійснюють за допомогою сучасних приладів та методів дослідження.

Топографо-геодезичні роботи використовують при:

- відведенні земельних ділянок;
- проведенні зйомок для кадастрових планів;
- відновленні або винесенні меж на території;
- визначенні та інвентаризації межових обмежень ділянки землі;
- початку будівництва, реконструкції та капітальному ремонті

комунальних та промислових фондів [1].

Топографо-геодезичне забезпечення реалізує картографо-геодезична служба, що пережила численні реорганізації, внаслідок чого її статус з центрального органу виконавчої влади поступово знижувався аж до повної ліквідації [3]. Сьогодні її виділено як структурний підрозділ Держгеокадастру, що вирішує широкий комплекс завдань з питань топографічної, геодезичної та картографічної діяльності. За цих умов діяльність державної картографо-геодезичної служби має комплексний науковий, міжгалузевий і міждержавний характер.

Проблемою розвитку картографування у країні залишається необґрунтована таємність багатьох геодезичних і картографічних даних [2]. Таємниця картографічної інформації позначилася на формуванні внутрішнього попиту на топографічні карти, адже їх було втрачено через застарілість інформації про стан місцевості та непроведення їх систематичного оновлення.

Висновки. Топографо-геодезичне забезпечення проведення робіт потребує правового регулювання топографо-геодезичної діяльності та створення нормативної бази, державного контролю технологією одержання геопросторової інформації, а також сертифікації інженерів-геодезистів з метою створення гарантій для замовника робіт.

Список використаних джерел:

1. Ващенко В. І., Літинський В.І., Перій С. С. Топографо-геодезичний практикум: навч. посібн. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 428с.
2. Жилінський В. Л., Додурич В. В., Бойко О.Г. Актуальні питання забезпечення топографо-геодезичними даними кадастрових робіт в Україні. Збірник наукових праць, 2011. № 19. С. 86-89. URL: <https://www.facebook.com/agmartyn/posts/2052842751458393>
3. Куди рухаються геодезія і картографія в Україні? / Технології. URL: <https://dt.ua/TECHNOLOGIES/kudi-ruhayutsya-geodeziya-i-kartografiya-v-ukrayini-.html>.
4. Що являють собою топографо-геодезичні роботи? / ГЕОСПЕКТР-7. URL: <http://geospektr.com.ua/ua/topografo-geodezichni-roboti.php>.

КОЗИЧАР М.В.

к.с.-г.н., доцент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

УДК 336.148

**ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ В
УМОВАХ СУЧАСНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ**

Актуальність. Земельні ресурси є важливою частиною природних ресурсів, основним засобом виробництва в сільському господарстві, а також просторовою базою для розміщення підприємств усіх галузей народного господарства. У сільському господарстві земля виступає як предметом, так і засобом праці. Земельні відносини як складова частина виробничих відносин посідають особливе місце в суспільному виробництві та потребують цілеспрямованої координації дій, адекватних формам власності на землю, формам господарювання на ній і способам використання землі в усіх галузях економіки. У сучасних умовах невід’ємною складовою розвитку України є формування ефективної державної політики у сфері реформування земельних

відносин, спрямованих на забезпечення належного рівня екологічних, економічних, соціальних умов життя населення на селі. В Україні управління земельними ресурсами є ключовою проблемою земельної реформи, яка до сьогодні не знайшла остаточного вирішення, що, у свою чергу, пов'язане з вирішенням питання про шляхи ефективного використання земельних ресурсів в умовах децентралізації. Одним із основних завдань реформи децентралізації є посилення ролі територіальних громад із наданням їм права самим розпоряджатися землями, котрі перебувають як у межах населених пунктів, так і поза ними.

Мета дослідження. Метою дослідження є аналіз наявної ситуації щодо управління земельними ресурсами та використання їх, а також внесення пропозицій щодо посилення ролі управління земельними ресурсами новоствореними громадами в умовах децентралізації.

Результати дослідження. Економічні перетворення, що відбулися в світі, значною мірою обумовили важливість і значення управління земельними ресурсами та землекористуванням, оскільки земля, окрім її традиційних властивостей, стала об'єктом правовідносин та нерухомості. На жаль, в Україні сьогодні відсутній системний підхід до реформування земельних відносин у запроваджених процесах децентралізації владних повноважень, законотворчий процес у цій сфері відрізняється незбалансованістю. Механізми державного регулювання земельних відносин, що використовуються органами місцевого самоврядування України певною мірою не забезпечують повноцінного включення землі до повного економічного обігу та переходу її у власність господарюючих суб'єктів. Через це покращити роботу цих органів на нинішньому етапі не можна без запровадження виваженої державної політики у зазначеній сфері, без застосування гнучкої системи економічних та адміністративних методів впливу земельних власників та землекористувачів, які мають вплив на рівень ефективності використання відповідних земельних ресурсів [1, с. 125]. З нашого погляду на сьогоднішній день важливо впроваджувати реформи, метою яких є децентралізація владних повноважень,

що дасть можливість забезпечити основу для рівномірного розвитку територій та всієї країни в цілому. У рамках норм конституції України, земельного кодексу України, а також за допомогою чинних галузевих нормативно-правових актів органи місцевого самоврядування виступають основним суб'єктом процесу регулювання земельних відносин на рівні територіальних утворень. Певні повноваження сільських, селищних, міських рад у галузі земних відносин на території сіл, селищ, міст зазначаються у земельному кодексі України та Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні». Однак, не дивлячись на значну кількість прийнятих законів та підзаконних актів у галузі реформування земельних відносин, органи місцевого самоврядування, які мають право проводити земельну реформу, зіткнулися з такими труднощами, як суперечливість низки законодавчих актів, що регулюють проведення земельної реформи; розподіл земель, надання та закріплення їх у власність та використання потребують помітних об'ємів робіт по землеустрою і технічному закріпленню меж та видачі державних актів на землю і значною мірою залежать від обсягів фінансування. Вважаємо, що для вирішення проблеми удосконалення управління земельними ресурсами на місцевому рівні потрібно: утворювати перспективи вибору інвесторами земельних ділянок для їх економічної діяльності; реалізувати відкриту і прогнозовану земельну та інфраструктурну політику; забезпечити законодавчу відповідність і стабільність у сфері земельних відносин та платежів за землю; спрогнозувати варіанти зміни цілей застосування земельних ділянок якщо використовувались неефективно при розміщенні об'єктів; утворювати сумісні з інвесторами товариства за участю місцевих органів влади (право на заставу чи оренду внести до статутних фондів земельних ділянок). Питання децентралізації повноважень знайшло відображення в концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, схваленій розпорядженням кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333р.

Децентралізація має на меті створення такого механізму державного

устрою, який би дозволяв вирішувати усі важливі питання на місцях за активної участі жителів без зайвого втручання органів виконавчої влади. На сьогодні не можна протиставляти органи місцевого самоврядування та територіальну громаду один одному, тому що вони знаходяться у тісному зв'язку з собою і не можуть окремо функціонувати. Органи місцевого самоврядування представляють та реалізують інтереси територіальної громади, тобто вони є представницькими органами. Територіальна громада, у свою чергу, залишає за собою право незалежного прийняття рішення, зокрема, щодо відчуження земель, які знаходяться у її власності [2, с. 44].

Реформа територіальної організації влади в Україні є надзвичайно відповідальним завданням, саме тому децентралізація отримала доволі широку підтримку громадськості та експертного середовища України. Підтвердженням цьому є активна діяльність кабінету Міністрів України при розгляді питань реформування місцевого самоврядування. У середньостроковому плані реформа децентралізації визначена серед ключових пріоритетів у формуванні системи ефективного врядування в державі. Таким чином, прийнято середньострокову маршрутну карту реформи, що дає можливість громадам планувати і бюджети, і свій розвиток не на рік, на перспективу. Середньостроковим планом передбачено 100% об'єднання місцевих рад базового рівня у спроможні територіальні громади до 2020 року.

Визначаючи зміст управління земельними органами місцевого самоврядування на стратегічну перспективу, необхідно орієнтуватися на те, що земельні перетворення повинні здійснюватися необхідним економічним обґрунтуванням. Це може бути забезпечено шляхом розроблення планово-проектної документації і надання необхідних консультацій, послуг, у тому числі й державним підприємствам, за рахунок коштів державного бюджету, бюджету міста, а також за рахунок коштів громадян і юридичних осіб. За таких умов використання земель повинно: відповідати соціально-економічним інтересам розвитку країни в цілому, окремих галузей, регіонів і конкретних землекористувачів; найбільш повно враховувати природні й економічні умови й

властивості конкретних територій і передбачати оптимальне співвідношення спеціалізації і розмірів виробництва з територіальними особливостями; бути найефективніше організоване для конкретних умов простору й часу та забезпечувати досягнення максимального економічного й соціального ефекту при дотриманні екологічних вимог; забезпечувати оптимальну взаємодію з навколишнім середовищем, охорону землі в процесі її використання, підвищення родючості ґрунтів і збереження складу і співвідношення земельних угідь; передбачати дбайливе ставлення до землі.

Висновки. На нашу думку, враховуючи дослідження, можна запропонувати наступне: встановити порядок передачі земель державної власності за межами населених пунктів у комунальну власність об'єднаних територіальних громад; передати сільським, селищним, міським радам повноваження з розпорядження землями державної власності за межами населених пунктів у якості делегованих повноважень; надати повноваження із здійснення державного контролю за використанням та охороною земель центральному органу, який реалізує державну політику у сфері земельних відносин, виконавчим органам сільських, селищних, міських рад (у частині контролю за виконанням вимог щодо використання земельних ділянок за цільовим призначенням); дотримання строків своєчасного повернення тимчасово зайнятих земельних ділянок та обов'язкового виконання заходів щодо приведення їх у стан, придатний для використання за призначенням; вжиття відповідно до закону заходів щодо повернення самовільно зайнятих земельних ділянок їх власникам або користувачам). При цьому, враховуючи різний стан забезпеченості органів місцевого самоврядування фінансовими та кадровими ресурсами, пропонуємо встановити, що цих повноважень виконавчі органи місцевого самоврядування набувають у разі прийняття відповідною радою рішення про їх здійснення. Такий прийом дасть можливість підтримати добровільне об'єднання територіальних громад в країні з метою формування спроможних органів місцевого самоврядування до виконання наданих ним повноважень та оптимізувати правове регулювання у сфері здійснення

державного контролю за охороною та раціональним використанням земельних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Данкевич В.Є. Розвиток земельних відносин в умовах глобалізації : [монографія] / В.Є. Данкевич. – Житомир: О.О. Євенок, 2017. – 392 с.
2. Кулініч О. Запуск земельної децентралізації – час настав? / О. Кулініч [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://agravery.com/uk/posts/author/show?slug=zapusk-zemelnoi-decentralizacii-cas-nastav>.

ІЛЬКІВ Є.Ю.

к.т.н., доцент

*ДВНЗ «Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу»*

ГАЛЯРНИК М.В.

асистент,

*ДВНЗ «Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу»*

СЕМКІВ Б.А.

студент,

*ДВНЗ «Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу»*

АНТОНЮК Р.Я.

студент

*ДВНЗ «Івано-Франківський національний
технічний університет нафти і газу»*

УДК 347.26, 528.5

**НАУКОВО-ТЕХНІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ВВЕДЕННЯ
БЕЗСТРОКОВОГО ЗЕМЕЛЬНОГО ІНСТРУМЕНТАЛЬНОГО
СЕРВІТУТУ МЕЖОВИХ ЗНАКІВ В ЮРИДИЧНУ ПРАКТИКУ
ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН**

Постановка проблеми. Межування земель – це комплекс робіт із становлення меж у натурі [6, 7, 8] (на місцевості) меж адміністративно-територіальних утворень, ОТГ, земельних ділянок власників та

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»
землекористувачів, у тому числі орендаторів, із закріпленням їх межовими знаками.

Обмеження виконання топографо-геодезичних робіт із становлення меж у натурі полягає в користуванні чужими земельними ділянками протягом певного часу та на необхідній площі суміжних земельних ділянок, а також у майбутньому для контролю виконання робіт або для проведення топографо-геодезичних робіт відповідно до судового рішення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Поняття земельного сервітуту має багатовікову історію [1, 2] і враховує речові обтяження щодо користування чужою власністю. Недолік наукових досліджень земельних сервітутів полягає в тому, що дослідники не враховують виконання значного об'єму різноманітних робіт, які дозволені державою для ефективного управління земельними ресурсами.

Аналіз положень чинних нормативних документів щодо проведення розмежування земель різної форми власності передбачає проведення топографо-геодезичних робіт різними геодезичними технологіями [3] на лініях, що розмежовують сусідні земельні ділянки. При цьому термін межова лінія стосується тільки розмежування власності.

Введення терміну межової лінії належить до юрисдикції земельних правників. Тому відсутні відомості про геометричні розміри межової лінії, зокрема, тільки наведено поняття довжини межової лінії, а про ширину, що є актуальною для проведення землевпорядних та топографо-геодезичних робіт, дані відсутні.

У Земельному кодексі України земельному сервітуту присвячені статті 98, 99, 100, 101, 102 [4]. Своє законне закріплення земельні сервітути одержали в Класифікаторі обмежень та обтяжень у використанні земельних ділянок [5]. Український класифікатор ділить земельні сервітути на публічні, реальні та особисті. До публічних належать ті, що дозволяють прохід до доріг загального користування та охоронну зону геодезичного пункту тощо. Проте не враховано значний обсяг вимірювальних робіт та їх технологію виконання, в основі яких є

топографо-геодезичні роботи. Відсутні також наукові дослідження, присвячені його аналізу в юридичному полі земельного законодавства.

Виклад основного матеріалу. В Україні є понад 2,8 мільйони земельних ділянок. Межі кожної земельної ділянки повинні бути закріплені межовими знаками. Вимоги до конструкцій та зовнішнього оформлення на місцевості межових знаків регламентовані чинними нормативними документами Укргеодезкартографії, Держкомзему, Держгеокадастру. Слід зауважити, що межові знаки є власністю суміжних землевласників (тобто можуть бути у приватній власності, комунальній та державній).

Технологія виконання топографо-геодезичних робіт і закріплення межовими знаками вимагає від сертифікованих землевпорядників та геодезистів тимчасового користування суміжними земельними ділянками. Це з точки зору земельного права є земельним сервітутом. Враховуючи те, що сертифікація фахівців (геодезистів, землевпорядників) належить до сфери державного регулювання, на думку авторів, виникає необхідність введення такого поняття як «інструментально-державний земельний сервітут» (ІДЗС).

Огляд та аналіз законодавчих правових актів [4, 5, 6, 7] та історичний аналіз виникнення земельного сервітуту на території України в контексті наявності значної кількості земельних ділянок та відповідного збільшення об'єму виконаних топографо-геодезичних робіт підтверджує необхідність введення в юридичну практику терміну ІДЗС.

При розділенні земельної ділянки безстроковий земельний інструментальний сервітут повинен зберігати чинність відносно як усієї ділянки, так і її складових частин. Основним елементом запропонованого сервітуту є межовий знак або закріплена на місцевості точка повороту межової лінії, оскільки межовий знак закріплює земельну ділянку на місцевості. Якщо є її зміна, то є і зміна межового знаку, відповідно, похідними є вимірювання, які теж залежать від стабільності знаку. Безстроковий земельний інструментальний сервітут, на нашу думку, має мати дві складові:

1) земельний сервітут ґрунтового межового знаку, передбачає виконання періодичного обстеження межових знаків для відновлення меж землеволодінь а також – закладку межових знаків;

2) вимірювальний земельний сервітут, який, у свою чергу, залежить від технології топографо-геодезичних вимірювань – оптичних, електронних геодезичних приладів або ГНСС-технологій.

При використанні оптико-електронних приборів для межування земель площа обмеженої господарської діяльності сервітуту межового знаку на земельній ділянці буде складатися з робочої зони закладки, у подальшому зони функціонування межового знаку. До цього слід віднести зовнішнє оформлення межового знаку на місцевості та максимально-допустиму робочу зону встановлення геодезичного прилада, робочої зони вимірювання та зони (вертикальна площина) проходження візирного (оптичного, лазерного) променя на лініїю межування.

Обчислення максимальної робочої зони встановлення електронного (оптичного) тахеометра залежить від типу штатива і обчислюється за формулами математичного аналізу і складається із робочої зони обслуговування електронного (оптичного) тахеометра для виконання вимірів залежить від фізіологічних особливостей спостерігача та робочої зона вимірювань оптико-електронної тахеометрії, що залежить від довжини, нахилу межової лінії а також регламентується нормативними документами [3, 8].

При використанні ГНСС-тегнологій при межуванні земель площа обмеженої господарської діяльності безстрокового ІДЗС буде складатися із сервтуту межового знаку та інструментального сервітуту, який передбачає максимальну робочу зону вимірювань ГНСС-тегнологій та врахування умов обмеженої видимості небосхилу на місцях розташування межових знаків, що зумовить обмеження в господарській діяльності (в основному у вертикальній площині) тільки біля межових знаків.

Таким чином ІДЗС при використанні оптико-електронних приладів буде мати більшу площу земельної ділянки тобто обмежувати господарську

діяльність на двох сусідніх ділянках ніж при використанні ГНСС-технології. Тому є принципіальна різниця між запропонованим сервітутом і правом проходу, яке не передбачає виконання земельних, інструментальних робіт (топографо-геодезичні, картографування ґрунтів і т. д.) на поверхні земельних ділянок, що приводить до часткової шкоди для двох сусідніх ділянок тому запропонований сервітут слід віднести до негативного.

Безстроковий ІДЗС також відноситься до позитивного, адже власники земельних ділянок зобов'язані не чинити перешкод у проведенні до суміжних земельних ділянок інструментальних робіт.

Якщо земельний сервітут встановлюється на особу яка має право користуватися чужою земельною ділянкою та в даній ситуації в особі сервітуарія виступає організація, що виконує роботи, яка зареєстрована і одержала право на виконання таких тобто – держава.

Якщо право земельного сервітуту виникає після його державної реєстрації відповідно до закону «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень», то право ІДЗС виникає до державної реєстрації, а потім, відповідно, при купівлі (продажі) земельної ділянки.

Термін дії запропонованого сервітуту є постійний тобто при зміні власника або форми власності такий сервітут автоматично переходить до іншого власника або користувача і є спадковим. Підставою для встановлення такого сервітуту є заключення договору для виконання робіт із землеустрою. Встановлення такого сервітуту є для всіх земельних ділянок і можна розглядати як непоіменованій договір. Оформлення та реєстрацію запропонованого сервітуту пропонуємо складати в довільній формі відповідно до вимог цивільного законодавства. Оплату такого договору про встановлення можна віднести до місцевих податків і зборів.

Висновки. Виконаний аналіз науково-історичної літератури, нормативних топографо-геодезичних документів, документації виконання проєктів землеустрою, інвентаризації земель, для проведення межування земель з використанням оптичних, електронних приладів дозволив визначити площу

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»

строкового земельного сервітуту при їх використанні. Використання оптико-електронної тахеометрії при розмежуванні земель значно обмежує на певний час і на відповідну вертикальну площину господарську діяльність на земельних ділянках, що обумовлено технологією виконання. Тому враховуючи вище викладене авторами запропоновано термін земельно-інструментальний сервітут, який враховує інтенсивність топографо-геодезичних робіт при великому об'ємі межування земель на Україні та необхідність внесення поправок та змін у чинне земельне, цивільне законодавство.

Список використаних джерел:

1. Иоффе О. С., Мусин В. А. Основы римского гражданского права. – Ленинград: Из-во Ленинградского ун-та. –1975. –156 с.

2. Михайленко О. О. Речово-правові обмеження права приватної власності за стародавнім римським та сучасним цивільним правом України: Дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 /Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. - Запоріжжя, 2003. – 224 с.

3. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 11 лютого 2014 року № 65 “Про затвердження Вимог до технічного і технологічного забезпечення виконавців топографо-геодезичних і картографічних робіт”, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 8 квітня 2014 року за № 395/25172 .11.02.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://land.gov.ua/icat/nakazy/page/150/>

4. Земельний кодекс України Верховна Рада України; Кодекс України, Кодекс, Закон від 25.10.2001 № 2768-III [Електронний доступ]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.

5. Класифікатор обмежень та обтяжень у використанні земельних ділянок. Державний комітет України із земельних ресурсів, Держкомзем, Наказ 29.12.2008р. № 643 Київ. Про Класифікатор обмежень та обтяжень у використанні земельних ділянок [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.shels.com.ua/document.htm?doc=581>

6. Про затвердження Інструкції про встановлення (відновлення) меж земельних ділянок в натурі (на місцевості) та їх закріплення межовими знаками. Держкомзем. Наказ від 18.05.2010 № 376. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0391-10>.

7. Про затвердження Змін до Інструкції про встановлення (відновлення) межземельних ділянок в натурі (на місцевості) та їх закріплення межовими знаками. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Наказ 03.07.2013м. Київ № 405. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 26 липня 2013 р. за № 1262/23794 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

8. Інструкція з топографічного знімання у масштабах 1: 5000, 1:2000, 1:1000 та 1:500. – К.: Головне управління геодезії, картографії та кадастру України. – 1999. – 155 с.

КЛИМ С.А.

*к.т.н., доц. каф. Управління земельними ресурсами
Чорноморський національний університет ім. Петра Могили*

БУЛЬБУК В.В.

*магістрант
Чорноморський національний університет ім. Петра Могили*

УДК 332.3.003.13

РЕГУЛЮВАННЯ БАЛАНСУ ЕНЕРГЕТИЧНОГО РЕСУРСУ ГРУНТОВОЇ СИСТЕМИ

Проблеми управління процесом родючості ґрунту, особливо в мінливих умовах земельної реформи, постійно ускладнюються.

При цьому процес використання одних земель відбувається без достатнього обґрунтування структури посівних, системи сівозмін, цілей і завдань використання можливостей земельно-ресурсного потенціалу. В результаті цього Україна і її аграрний сектор, які до початку земельної реформи були за крок до світового лідерства, стали аутсайдерами в економічному розвитку.

Природно, у зв'язку з цим виникає запитання, як зберегти природну родючість ґрунтової системи.

Відзначимо, що традиційно всі роки, що передували земельній реформі, проблему родючості ґрунту розв'язували шляхом внесення в ґрунт органічних добрив (гною). Причому, сформувалась думка, що із збільшенням поголів'я худоби зростають обсяги виробництва органіки. Але чи це так? Є підстави стверджувати, що не так.

Суть постановки питання полягає в тому, що зростання чисельності поголів'я тварин на одиницю площі ріллі супроводжується зниженням гумусності ґрунтів, а відтак основних його елементів, у тому числі азоту. Цей феномен пов'язаний з тим, що тварини поїдають корм, вирощений на ріллі, на рівні коефіцієнта перетравлення, що засвоюється ними на виробництво м'яса, молока та підтримання життєдіяльності. При цьому, разом з кормом засвоюється відповідна частка азоту, що знаходиться у рослинах. Нами проведено розрахунок втрати азоту на прикладі силосного типу раціону худоби. (табл.1).

Таблиця 1

Втрати азоту при згодовуванні кормів

Показники	Види кормів							
	Концен траги	Грубі		Соковиті		Зелені	Підстилка	Разом
		Сіно	Соло ма	Силос	Корне плоди			
Річний раціон, ц	3,8	4,8	6,0	70	9	46	9	-
Вміст азоту в 1 ц	0,028	0,018	0,005	0,0035	0,002	0,0032	0,0045	-
Всього азоту в раціоні, ц	0,1064	0,0864	0,03	0,2450	0,018	0,1472	0,0405	0,6735
Коефіцієнт перетравності кормів	0,73	0,51	0,51	0,71	0,79	0,67	-	-
Втрати азоту в процесі згодовування, ц	0,0780	0,0441	0,0153	0,1740	0,0142	0,0986	-	0,4242
Залишок азоту у гної після згодовування, ц	0,0284	0,0423	0,0147	0,0710	0,0038	0,0486	0,0405	0,2493

З приведеної табл.1 видно, що 63% азоту, що міститься в кормах, засвоюється організмом тварин, створюючи його дефіцит у ґрунті. Причому, із

зростанням поголів'я тварин втрати азоту зростають у прямо пропорційній залежності, маючи прямий зв'язок з витратами гумусу в ґрунті (табл.2).

Таблиця 2

Залежність величини виносу поживних речовин з ґрунту від розміру ферми корів при згодовуванні соломи

Розмір ферми, голів	Винос азоту, ц	Винос гумусу, т	Коефіцієнт перетравлення	Компенсаційна величина внесення гною, т
1	0,0153	0,03	0,05	0,6
100	1,53	3,0	0,05	60,0
200	3,06	6,1	0,05	122,0
300	4,59	9,2	0,05	183,6
400	6,12	12,2	0,05	244,8
500	7,65	15,3	0,05	306,0

З табл.2 видно, що якщо ферма корів у кількості 100 голів виносить з ґрунту 1,53 ц азоту, то при кількості 500 голів – 7,65, тобто більше у 5 разів. Відповідно до цього і компенсаційна величина внесення гною теж зростає у 5 разів – із 60 т до 306 т, що є закономірним процесом.

Втрата азоту відбувається і в інших видах кормів (див. табл..1) з урахуванням коефіцієнта та їх засвоюваності тваринами. Але якщо групу соковитих кормів можливо вирощувати лише на орних землях, то групу грубих кормів можна отримувати завдяки надходженню їх із кормових угідь, наприклад, сіножатей.

Сконцентруємо нашу увагу на такому виді грубого корму, як солома, яку замість згодовування тваринам, переслідуючи прагматичні цілі, вирішено приорювати в ґрунт з метою поповнення його органічною речовиною, як головної умови позитивної екології довкілля. Натомість реальними кроками щодо вирішення проблем забезпечення тварин грубими кормами без зниження вмісту поживних речовин у ґрунті є вдосконалення складу земельних угідь, у першу чергу завдяки розширенню площі кормових угідь (пасовищ, сіножатей), що послаблять екологічну напругу в землекористуванні.

Унікальність такого підходу полягає в тому, що на основі річного раціону соломи для однієї корови, що складає 6 ц у співставленні до урожаю озимої пшениці, визначено, що винос з ґрунту азоту соломою на рівні 0,0153 ц (див. табл.1) відповідає 0,1 га на ріллі.

У такому разі компенсаційна площа, з якої можна отримати додаткову частку азоту, щоб ліквідувати його дефіцит, зумовлений використанням азоту 300 головами корів у кількості 4,59 ц (див. табл.1,2), складатиме 30 га ($4,59 \times 0,1 : 0,0153$). Для корів у кількості 400 голів така площа складатиме 40 га ($6,12 \times 0,1 : 0,0153$) і для 500 голів площа складатиме 50 га ($7,65 \times 0,1 : 0,0153$).

Тут йдеться про те, що, використовуючи корм з кормових угідь, буде отримано відповідну частку органічних добрив, які будуть «перенесені» на орні землі з метою компенсації тієї частки азоту що витрачається на виробництво тваринницької продукції. Вищезгадувані кроки забезпечать бездефіцитний баланс гумусу в ґрунті на орних землях з одночасним відновленням природного стану земель, підвищенням його агроекологічного стану, що дозволить отримати значну частку доданої вартості сільськогосподарської продукції.

Поставлена нами проблема є відносно новою, але є корисною з точки зору економічної, соціальної та екологічної стратегії розвитку сільськогосподарського землекористування.

Список використаних джерел:

1. Горлачук В.В., Лазарєва О.В. Сценарій розвитку ефективного сільськогосподарського землекористування. Науковий вісник МНУ ім. В.О. Сухомлинського. №2 (II), Миколаїв. - 2018. – С.88-93.
2. Національна доповідь щодо завершення земельної реформи НААН України.- Київ. - Аграр. наука. – 2015. – 48 с.

МАЦІЄВИЧ Т.О.

к. е. н., доцент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

БОЙКО Л.І.

к. е. н., доцент

Херсонський національний технічний університет

УДК: 338.431.7

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В ЕКО-ЦЕНТРИЧНІЙ ПАРАДИГМІ

Постановка проблеми (актуальність). Земля є основним природним ресурсом, яка забезпечує проживання та життєдіяльність живих організмів, а також є основним джерелом економічної діяльності. Водночас Земля обмежена, через такі фактори: по-перше, значна частина наявної землі непридатна для сільського господарства, а трансформація таких земель на сільськогосподарське виробництво передбачає високі економічні, соціальні та екологічні витрати. По-друге, конкуренція між секторами в межах ландшафтів залишає все менше землі для сільськогосподарського виробництва. Питання трансформації земельних угідь, особливо земель сільськогосподарського призначення, набувають особливої актуальності в період становлення ринку землі. Адаже в умовах упровадження купівлі-продажу землі важливо зберегти родючі українські ґрунти у сфері аграрного виробництва [1]. Враховуючи той факт, що планування розвитку об'єднаної територіальної громади здійснюється на основі затверджених генеральних планів, а формування складу та структури угідь за межами населених пунктів не охоплена в повній мірі розробкою землевпорядної документації. Відтак, особливої актуалізації набуває орієнтири трансформації земель об'єднаної територіальної громади поза межами населених пунктів.

Мета дослідження. Розглянути стратегічні орієнтири трансформації земельних ресурсів територіальної громади, які найбільш повно відповідають цілям еко-центричної парадигми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Трансформаційним процесам земельних ресурсів присвячено праці науковців Гарнага О.М., Волкова С.М., Данкевич В.Є. [6], Пшоняк Д.І. [2], Трохлюк Т.М. [3], Bagdonavicius A., Ragiola S. Земельним відносинам і проблемам обліку земельних ресурсів та їх використання присвячено праці Кірейцева Г.Г., Кушнір В.С., Федорової М.М., Щурика М.В., Юрчишина В.В. Концептуальний підхід щодо еколого-економічного регулювання антропогенного навантаження на меліоровані землі висвітлено в праці Яремко Ю.І., Дудяк Н.В. [4]. Проте, дискусійним залишається питання оцінки ефективності трансформації земельних ресурсів, які перебувають у власності об'єднаних територіальних громад.

Результат дослідження (виклад основного матеріалу). Земельні ресурси продовжують займати вагомe місце у розвитку кожної країни, незважаючи на значні глобальні зміни. Так, одним з найважливіших підходів є збереження земель, який зосереджений на трансформації земель. Сутність трансформації земельних ресурсів передбачає зміну основ земельної власності, форм використання земельних ресурсів з урахуванням регіональної специфіки землекористування, у тому числі й збереження родючості ґрунтів і забезпечення належної охорони земель. Обраний вектор до збереження земель, зокрема програма зменшення викидів від вирубки лісів та деградації лісу (сертифікати – REDD [5]), який спрямований на захист лісових резервів є перспективним інструментом в еко-центричній парадигмі.

На думку, Петінової О.Б. [6], екоцентризм – єдиний універсальний світогляд, який переорієнтовує ціннісні орієнтації Нової економічної людини на планету Земля: вона є центром Життя, вона – ціле, а люди – лише її складові. Іншими словами, екоцентризм забезпечує природоцентристську систему цінностей.

На противагу, Данкевич В.Є. [7] стверджує, що найважливішою умовою становлення повноцінного ринку землі є затвердження приватної власності на

землю, що надає право володіти, користуватися і розпоряджатися нею. Разом з тим, повинні бути створені умови для практичної реалізації цього права. Власник земельної ділянки матиме можливість вільно, в границях діючого законодавства, використовувати право розпорядження землею шляхом її продажу, дарування, обміну, передачі у заставу, спадщину й оренду. Повинна також бути економічна мотивація виходу на земельний ринок продавців земельних ділянок і їхніх покупців. У свою чергу, це вимагає створення сприятливого економічного середовища й інфраструктури земельного ринку, інституційного забезпечення його формування та ефективного функціонування.

Сучасна теорія та практика вже розробили певні заходи, а саме 31 січня 2018 року Кабінетом Міністрів України прийнято розпорядження № 60-р «Питання передачі земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності у комунальну власність об'єднаних територіальних громад» [8]. Щодо Херсонській області, то об'єднаним територіальним громадам передано 1909 земельних ділянок загальною площею понад 43 тис. га [1]. Таким чином, Урядом було ініційовано передачу земель сільськогосподарського призначення державної власності у комунальну власність об'єднаних територіальних громад.

Крім того, обмеження «земельної» юрисдикції органів місцевого самоврядування лише межами населених пунктів не виправдано ускладнює розвиток громад, зменшує матеріальну основу місцевого самоврядування. До того ж, це не узгоджується з одним із основних принципів демократичного суспільства, який визнаний у світі – принципом повсюдності місцевого самоврядування [9, с.28].

На думку, Пшоняк Д.І. [2], до основних цілей трансформації земельних ресурсів слід віднести:

- 1) розширення площ ріллі як більш продуктивних земель;
- 2) залучення до складу ріллі невеликих ділянок малоприсаєднаних земель для кращої механізації польових робіт;

3) розміщення об'єктів будівництва і транспортних мереж;

4) поліпшення повітряно-водного режиму ґрунту.

Перші дві цілі забезпечують зростання результативності поточної господарської діяльності в поточній і найближчій перспективі, а останні дві – зростання цінності агроекологічної системи території. Для конкретного сільськогосподарського підприємства спонукальною підставою для трансформації земельних угідь може одночасно виступати одна або декілька із зазначених цілей.

Сучасні проблеми трансформації земельних ресурсів, наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Сучасні проблеми трансформації земельних ресурсів[9]

Проблемне поле трансформації земельних ресурсів	Напрями подолання	Необхідне нормативно-правове забезпечення
Втрата контролю над екологічною безпекою землекористування, посилення процесів деградації земель та зниження родючості	Моніторинг Нормування навантажень	Положення про порядок визначення якості земель Положення про екологічне зонування земель
Зміна форм власності парцеляцією призвела до утворення великої кількості збиткових підприємств з низьким потенціалом економічного зростання	Створення умов для концентрації землі у ефективного товаровиробника	Положення про ліквідацію прав власності (вилучення земельної ділянки) у випадку нераціонального використання і погіршення її якості
Спекуляції при здійсненні операцій із землею, тінізація операцій	Розвиток права оренди, орієнтація на довгострокові орендні відносини	Положення про адміністративну відповідальність за порушення порядку обороту сільськогосподарських земель
Відсутність узгодженості при управлінні між державними і регіональними органами влади, децентралізація управління	Чіткий розподіл функцій, повноважень і відповідальності	Положення по порядок державного контролю за використанням і охороною земель
Слабка регулююча функція платності землекористування, відсутність санкцій за порушення вимог еколого безпечного землекористування	Цільове використання коштів на охорону земель	Положення про економічне стимулювання охорони земель і підвищення родючості

Таким чином, трансформація земельних ресурсів – це модель прогнозування використання землі, а також інструмент, який можна

використовувати для вивчення просторових і часових аспектів рушійних сил зміни землекористування.

Висновки. Стратегічними орієнтирами оптимізації територіальної структури

землекористування повинні базуватися:

- на врахуванні земельно-ресурсної бази;

- на здійсненні заходів щодо екологічного планування територій;

- повинні отримувати кредитні і податкові пільги лише ті землекористувачі, які

здійснюють відтворення родючості ґрунтів за власні або позичені кошти;

- має бути надана економіко-соціальна спрямованість процесу трансформації

земельної власності;

- доцільне подальше формування правового базису в напрямку інтенсифікації

державного контролю.

Список використаних джерел:

1. Сергієнко О. Землю – громадам!? Чи всю і навіщо? / О. Сергієнко, А.Ткачук // «Децентралізація в Україні: від моніторингу до реагування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.csi.org.ua/articles/zemlyu-gromadam-chy-vsya-i-navishho/>

2. Пшоняк Д.І. Передумови, сутність та економічне значення трансформації земельних угідь у сучасних умовах / Д.І. Пшоняк // Економічний часопис-XXI. – 2012. – № 1-2. – С. 28-31.

3. Еколого-економічні засади оцінювання трансформації сільськогосподарських земель [Текст]: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.06 / Трохлюк Тетяна Миколаївна; Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування. - Рівне, 2016. - 22 с.

4. Яремко Ю. І. Концептуальний підхід та еколого-економічні принципи сільськогосподарського землекористування меліорованих земель / Ю. І.

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»

Яремко, Н. В. Дудяк // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. - 2015. - № 1. - С. 74-80. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zemleustriy_2015_1_11.

5. Мацієвич Т.О. Фінансовий механізм реалізації екологічної політики в Україні: дис. канд. екон. наук: 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит/Мацієвич Тетяна Олександрівна.// Тернопільський національний економічний університет. – Тернопіль, 2016. – 239 с.

6. Петінова О.Б. Екоцентризм у світоглядній парадигмі нової економічної людини / О.Б. Петінова // Грані. - 2013. - № 12. - С. 129-134. - Режим доступу:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2013_12_24

7. Данкевич В.Є. Інституційне забезпечення трансформації земельних відносин в умовах європейського вибору / В. Є. Данкевич // Вісник ЖНАЕУ. – 2016. – № 1 (54), Т. 2. –С. 3–13.

8. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про питання передачі земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності у комунальну власність об'єднаних територіальних громад» від 31 січня 2018 р. № 60-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/pitannya-peredachi-1>

9. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг: навч. посіб. / [Г.А. Борщ, В.М. Вакуленко, Н.М. Гринчук, Ю.Ф. Дехтяренко, О.С. Ігнатенко, В.С. Куйбіда, А.Ф. Ткачук, В.В. Юзефович] – К.: – 2017. – 107 с.

10. Генезис екологічної безпеки в контексті трансформації земельних відносин / Л.Є. Купінець, О.В. Жавнерчик // Економічні інновації: Зб. наук. пр. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2013. – Вип. 55. – С. 221-232.

ШПІК Н. Р.

к.е.н., доцент

Львівський національний аграрний університет

МАЛАХОВА С. О.

к.е.н., доцент

Львівський національний аграрний університет

УДК 336.1:352

СУТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Актуальність. Впровадження реформи децентралізації в Україні є важливою ланкою в організації земельних відносин на території ОТГ.

Мета дослідження. Удосконалити механізм управління ОТГ у сфері земельних ресурсів, що дасть змогу чітко і точно контролювати надходження плати за землю місцевих бюджетів. І це у свою чергу буде стимулювати територіальні громади до їх об'єднання з метою створення правочинних органів місцевого самоврядування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання передачі земель сільськогосподарського призначення у власність ОТГ, актуальне і до нині. Як вже досліджувалося, КМУ дав згоду на законодавчому рівні передати землі у власність ОТГ, які є за межами населених пунктів.

Різні аспекти аналізу цієї проблематики представлені в доробку реформи децентралізації Ткачука А., науковців та практиків, серед яких: Кириленко О., Малиняк Б., Письменний В., Русін В., Павлюк А.П., Олійник Д.І., Баталов О.А., Патока І.В., Оленківська Л.П., Рошило В.І., Проніна О.В., Сergyгін С.М., Липовська Н.А., Дрешпак В.М та інші.

Аналізуючи Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» прийнятого у 2015 році зазначено що, суб'єктами добровільного об'єднання територіальних громад є:

1. суміжні територіальні громади сіл, селищ, міст;

2. об'єднана територіальна громада, адміністративним центром, якої визначено місто, є міською територіальною громадою, центром якої визначено селище, - селищною, центром якої визначено село, - сільською.

Принципами добровільного об'єднання територіальних громад є :

- 1) конституційність та законність;
- 2) добровільність;
- 3) економічна ефективність;
- 4) державна підтримка;
- 5) повсюдності місцеве самоврядування;
- 6) прозорість та відкритість;
- 7) відповідальність.

Добровільне об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст здійснюється з дотриманням таких умов:

1) у складі об'єднаної територіальної громади не може існувати іншої територіальної громади, яка має свій представницький орган місцевого самоврядування;

2) територія об'єднаної територіальної громади має бути нерозривною, межі об'єднаної територіальної громади визначаються по зовнішніх межах юрисдикції рад територіальних громад, що об'єдналися;

3) об'єднана територіальна громада має бути розташована в межах території Автономної Республіки Крим, однієї області;

4) при прийнятті рішень щодо добровільного об'єднання територіальних громад беруться до уваги історичні, природні, етнічні, культурні та інші чинники, що впливають на соціально-економічний розвиток об'єднаної територіальної громади;

5) якість та доступність публічних послуг, що надаються в об'єднаній територіальній громаді, не можуть бути нижчими, ніж до об'єднання.

2. Адміністративним центром об'єднаної територіальної громади визначається населений пункт (село, селище, місто), який має розвинуту

інфраструктуру і, як правило, розташований найближче до географічного центру території об'єднаної територіальної громади.

3. Добровільне об'єднання територіальних громад не призводить до зміни статусу населених пунктів як сільської чи міської місцевості.

4. Найменування об'єднаної територіальної громади, як правило, є похідним від найменування населеного пункту (села, селища, міста), визначеного її адміністративним центром.[2, с. 3]

Виклад основного матеріалу. Формально, аби передати набуту землю в обробіток аграріям, адміністраціям ОТГ було б достатньо замовити послуги землевпорядних організацій. Такі установи, за чинним Земельним кодексом, можуть проводити аукціони з продажу прав оренди ріллі.

Протягом січня-жовтня 2018 року 479 об'єднаних територіальних громад отримали 938,7 тисяч га державної ріллі, з яких 20% не оброблялись аграріями. При цьому право власності на отриману землю зареєстрували 376 ОТГ. Втім, на 20 жовтня поточного року адміністрації ОТГ не передали жодного набутого гектару землі або в оренду агровиробникам.[1]

Дана проблема доводить, що здача державної або комунальної ріллі в оренду є вигідним бізнесом. Тому, аби ОТГ без проблем розпоряджались переданими наділами, структурні підрозділи Держгеокадастру «якісно інвентаризували» усі 0,94 млн га переданої громадам ріллі.

Нагадаємо, що 30 січня 2018 року Кабмін ухвалив розпорядження № 60-р, за яким Держгеокадастру доручили з 1 лютого 2018 року провести інвентаризацію та сприяти передачі державної ріллі у власність об'єднаних територіальних громад. До 12 лютого адміністрації 657 ОТГ із 665 наявних підписали із обласними управліннями Держгеокадастру меморандуми про передачу у власність громад державної ріллі. Як свідчать дані сайту Держгеокадастру, найбільшу площу наділів держава передала громадам Дніпропетровської області – 123,2 тис га для 42 ОТГ, найменшу – громадам Закарпаття – 1,7 тис га для 6 ОТГ.[3]

Згідно даного розпорядження, Держгеокадастр має передати землі державної власності за межами населених пунктів у комунальну власність ОТГ до кінця 2018. Якщо розглядати забезпечення цього питання нормативно-правовою базою, то можна відмітити, що уряду це вдалося. Перший документ – це Земельний кодекс країни, другий – постанова КМУ про передачу земель, третій – Закон України «Про місцеве самоврядування».

Формально, аби передати набуту землю в обробіток аграріям, адміністраціям ОТГ було б достатньо замовити послуги землевпорядних організацій. Такі установи, за чинним Земельним кодексом, можуть проводити аукціони з продажу прав оренди ріллі.

Втім, на практиці здати колишню державну землю в оренду громади не можуть через «пробіли» у законодавстві, так як – стаття 112 Земельного кодексу говорить, що сільські та селищні ради можуть розпоряджатись землею лише в межах населених пунктах. Оскільки ради ОТГ прирівняні до сільських та селищних рад, то вони ще не мають законодавчого права розпоряджатись земельними ділянками поза своїми селами та селищами.

Зняти такі обмеження мало б ухвалення законопроекту № 7118 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо управління земельними ресурсами в межах території об'єднаних територіальних громад».

Окрім цього, нами перевірено, що вільно розпорядитись набутою від держави ріллею громадам заважають помилки, які допустила служба Держгеокадастру під час передачі земельних ділянок. Зокрема, згідно урядового розпорядження 60-р, яке передбачало, що передача ріллі громадам мала відбуватись на основі акту прийому-передачі земельних ділянок, підписаного адміністрацією ОТГ та представником від обласного управління Держгеокадастру. І цього документу достатньо, аби ОТГ могла зареєструвати право власності на отриману ріллю, але у деяких випадках службовці Держгеокадастру «забули» віддати адміністраціям

ОТГ правоустановчі документи на передані ділянки, зокрема раніше підписані угоди про оренду земель.

Висновки. Створення ОТГ – запорука спроможності громад України. На сьогоднішній день законодавчо визначені декілька шляхів підтримки об'єднаних територіальних громад. Першим – відповідно до статті 10 Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» визначено напрямки методичної, організаційної та фінансової підтримки ОТГ. Громади, які об'єднуються, отримують ресурси і повноваження такі, як у міст обласного значення. У бюджетах ОТГ залишаються значні фінансові ресурси: починаючи від 60% податків на доходи фізичних осіб, які вони до об'єднання не мали, і закінчуючи так званим місцевим акцизом і зростанням надходжень від плати за землю, оскільки збільшується їх територія.

Держава має на меті за допомогою створення об'єднаних територіальних громад підвищити якість життя населення, віддаючи керування бюджетом у центри територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Іван Киричевський / <https://agravery.com/uk/posts/show/osoblivij-interes-abo-comu-zemla-gromad-ne-potrapila-na-orendni-aukcioni>.
2. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» / <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
3. Розпорядження від 31 січня 2018 р. № 60-р Питання передачі земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності у комунальну власність об'єднаних територіальних громад / <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/kabineta-ministriv-rozporyadjennya/rozporyadjennya-vid-sichnya-2018-pitannya327745.html>.

РИЖОК З. Р.

ст. викладач

Львівський національний аграрний університет

ЛИЦУК К. В.

студентка групи ЗВ-22

землевпорядний факультет,

Львівський національний аграрний університет

УДК528.44:0049

МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ГІС У ЗЕМЛЕУСТРОЇ ТА КАДАСТРІ

Актуальність. Останнім часом, для швидкого та якісного складання землевпорядної документації застосовують сучасні методи геоінформаційних технологій, які значно полегшують цю процедуру. Застосування методів геоінформаційних систем (ГІС) дозволяє в автоматичному режимі аналізувати поточний стан задокументованого землекористування, виявляти раніше допущені недоліки та помилки, а також у табличному вигляді та в лічені хвилини формувати масиви відомостей про земельні ділянки та права на них землевласників та землекористувачів[2].

Мета дослідження. Відсутність належної уваги, фінансування та відповідних методологічних процедур використання геоінформаційних систем призвело до того, що стан крупно масштабних матеріалів є вкрай незадовільним, а їх актуалізація на загальнодержавному рівні практично не проводилась. Тому проблема оновлення та інтеграції векторних та растрових даних на сьогоднішній день постає в Україні надзвичайно гостро.

Результат дослідження. Геоінформаційні системи (ГІС) – це інформаційні системи, призначені для збирання, зберігання, аналізу та візуалізації (видачі) просторових даних. Наукову та виробничу діяльність, пов'язану з науковим обґрунтуванням, проектуванням, створенням, експлуатацією та використанням інформаційних систем, називають геоінформатикою [1].

ГІС широко застосовують у землеустрої для створення та оновлення планово-картографічних матеріалів. За останні роки обсяг землевпорядної та кадастрової інформації суттєво збільшився, а до переліку її одержувачів додалися органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, а також державні, комунальні та приватні землевпорядні організації.

Для успішного вирішення цих задач необхідне програмне забезпечення, що дозволяє на основі ГІС створити єдине інформаційне середовище, що включає в себе як стандартні функції ГІС, так і технологічні, пов'язані із сучасними методами отримання даних (GPS) та їх представлення (клієнт-серверні та інтернет-технології). Крім того, світовий досвід показує, що сучасні ГІС-технології незамінні у створенні та веденні системи державного земельного кадастру.

Із створенням ГІС на всій території впроваджується єдине інформаційне середовище управління земельними ресурсами, інформаційне забезпечення ринку земель, оподаткування, реєстрація прав власності та взаємодія з іншими автоматизованими системами. Важливою властивістю сучасних ГІС є те, що вони забезпечують розробку і аналіз значної кількості варіантів проектних рішень, створення рекомендаційних та управлінських карт регіонів, що дає можливість віднайти найоптимальніше еколого-економічне обґрунтування системи заходів щодо організації території і охорони земель новостворених агроструктур, формування їх сталого землекористування, відтворення природних агроландшафтів, оперативного контролю за використанням земельних ресурсів, прогнозування можливих ерозійних процесів, створення протиерозійної організації території [2].

Отже, показники економічної ефективності створення автоматизованих технологій проектування характеризуються ефективністю автоматизованих технологій як виду нової техніки, впливом на діяльність проектною організації, впливом на ефективність і якість проектних рішень. Основними

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»

факторами, які обумовлюють економічну ефективність автоматизованих технологій у процесі проектування є:

- зниження вартості проектно-кошторисних робіт за рахунок їх автоматизації;
- покращення проектних рішень у результаті застосування методів оптимізації, уніфікації, багатоваріантного проектування, комплексних математичних моделей.

До основних показників економічної ефективності застосування ГІС слід віднести економію за рахунок:

- зниження проектних робіт;
- підвищення якості проектних рішень;
- річного економічного ефекту;
- розрахункового коефіцієнту загальної економічної ефективності;
- терміну окупності;
- чисельності умовно вивільнених проектувальників;
- підвищення продуктивності праці проектувальника;
- відносного скорочення термінів виконання проектних робіт;
- рівня автоматизації проектних робіт.

Перевагою ГІС є те, що при створенні планово-картографічних матеріалів значно підвищується точність креслень, швидкість. Головне в тім, що електронні картографічні матеріали можна використовувати необхідну кількість разів, розмножувати як повне креслення, так і фрагменти, проводити накладення одних креслень на інші. Цю задачу виконують всі вищезгадані ГІС.

Останнім часом все більше при проведенні землевпорядних робіт, зокрема, для створення планово-картографічного матеріалу, застосовують матеріали космічної зйомки. Виходячи з цих задач, проводиться вдосконалення ГІС програм. Так, ГІС «Карта» та останні версії «Digitals» мають можливість за допомогою мережі Інтернет зв'язуватися із сервером GoogleEarth, що дає змогу накласти креслення на космічний знімок за

заданими координатами та переглянути існуючу ситуацію. При виборі ГІС для роботи з космічними та аерознімками необхідно, щоб програми працювали з растровими зображеннями. Крім того, необхідно, щоб вибрана програма мала можливість провести просторові прив'язки[4].

Проведений аналіз ГІС, які застосовують в Україні, показав, що деякі програми не відповідають даним вимогам. Так, на нашу думку, програма «Геопроект» має недостатні функціональні можливості для роботи з растрами, з якими не проведена просторова прив'язка, що деякою мірою призводить до неможливості використання даної програми. Цей недолік має і програма «ІНВЕНТ-ГРАД». При роботі з растрами необхідно звернути увагу на можливість проведення імпорту та експорту даних з вибраної ГІС.

Висновки. Проаналізовані програмні засоби ГІС дають можливість швидко та ефективно вирішувати землевпорядні завдання, аналізувати поточний стан землекористування, виявляти раніше допущені недоліки та помилки, формувати масиви відомостей про земельні ділянки та права на них. Варто відмітити, що до аналізу потрапили тільки ті програми та комплекси, які застосовують в більшості проектних організацій з виконання землевпорядних робіт та можуть самостійно використовуватись для цілей землеустрою та земельного кадастру.

Список використаних джерел:

1. Геоінформаційні системи / GeoGuide. URL:<http://www.geoguide.com.ua/survey/survey.php?part=gis>.
2. Толчевська О.Є., Коняєв Г.Ю. ГІС технології в землеустрої. *Екологічна безпека та природористування*. Харків, 2014. №14. С. 168-179.
3. Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 р. № 858-15. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/858-15>.
4. GeoProject /Геодезична інформаційна система «Геопроект 5». URL: <http://www.gisinfo.com.ua/products/info-gis5.php>.

ЯРОВА Б. М.

к. е. н., старший викладач
кафедри геодезії та картографії
Національного університету

біоресурсів і природокористування України

МАЗУРІНА Т. В.

студентка групи 1-3В-2
факультету землевпорядкування
Національного університету

біоресурсів і природокористування України

УДК: 332.3:631.95

ВИКОРИСТАННЯ ЛАЗЕРНОГО СКАНУВАННЯ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ТА РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ В НОВОСТВОРЕНИХ ГРОМАДАХ

Актуальність. Тема лазерного сканування об'єктів продиктована часом та особливо популярна в останні роки. Законодавча база надала належні умови та механізми для формування спроможних територіальних громад, селищ, міст, які об'єднують свої зусилля у вирішенні нагальних проблем. Проте існують невирішені питання впорядкування земельних ресурсів новостворених громад. Для їх вирішення існують інноваційні методи дослідження територій. Один з таких нових способів – це лазерне сканування.

Мета дослідження – дослідити можливі варіанти використання лазерного сканування для управління та раціонального використання земельних ресурсів в новостворених громадах.

Аналізостанніх досліджень і публікацій. Лазерне 3D сканування – це знімальна система, яка вимірює відстань від сканера до точок об'єкта з досить високою швидкістю і реєструє відповідні напрями з подальшим створенням тривимірного зображення в контурі хмари точок. Наземне лазерне сканування 3D все частіше стало використовуватися в самих різних галузях промисловості і будівництва при вирішенні різних завдань інженерної геодезії. Стало таким популярним завдяки цілому ряду переваг над

іншими методами вимірювань, а саме: можливістю виконання робіт при будь-якому освітленні; визначенням «мертвих зон» на стадії виробництва польових робіт, завдяки тривимірної візуалізації реального часу; використання отриманих результатів сканування 3D в різних цілях; сканування точок об'єкта лише з одного центру проектування; високою мірою деталізації; безпекою при зйомці небезпечних районів та зон, які важкодоступні [1]. Метод наземного сканування об'єктів, завдяки високій точності та дистанційності, представляє особливий інтерес для фахівців таких галузей як будівництво та архітектура, реставрація та документація споруд, геологія, археологія, стереологія та ін. Основну концепцію і теорію методу лазерного сканування з точки зору фотограмметричної науки запропонували та розробляли такі вчені як Н. Пфайфер, К. Краус, Т. Люман, Р. Шварц, А. Ульріх та ін. Практичною реалізацією методу на прикладі численних експериментів займались С. Брізе, Н. Пфайфер, А. Гарінг, Г. Фанчі, Ф. Фіорі, С. Декуа та ін [3].

Результати дослідження. Відносини в сфері топографо-геодезичної і картографічної діяльності в Україні регулюються низкою нормативно-правових актів [3]. Одним із головних є ЗУ «Про топографо-геодезичну і картографічну діяльність» [4]. Проте ні вище згаданий закон, ні інші діючі нормативно-правові акти не врегульовують використання лазерного 3D сканування, що є невід'ємним і найперспективнішим напрямком розвитку інженерної геодезії [5].

Швейцарська компанія Leica Geosystems – один з основних виробників геодезичного обладнання для даного виду знімань, центральний офіс компанії знаходиться в м Хеербругге (Швейцарія) [6] (див. табл. 1).

Також виготовленням лазерних сканерів займається американська компанія Trimble – найбільший виробник систем і устаткування для топографії, диспетчеризації, визначення місця розташування на основі супутникової і наземної навігаційних рішень, оптико-електронних приладів і засобів зв'язку. Офіси розташовані в 35 країнах. Технологію Trimble

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення» можна знайти в легкових автомобілях і комерційному транспорті, в будівельному обладнанні, сільськогосподарській техніці, комп'ютерах, КПК і смартфонах [7].

Таблиця 1

Технічні характеристики лазерних 3D сканерів від компанії Leica Geosystems*

Назва сканера	Швидкість сканування	Точність сканування	Швидкість зйомки	Вбудована пам'ять	Відстань	Розмір	Вага
Leica ScanStation P30/P40/P50	До 1.000.000 точок в секунду	2 мм на 50 м	<2 хв	256 ГБ	До 1000 м	238 мм × 358 мм × 395 мм	12.25 кг
Leica BLK360	До 360000 точок в секунду	6 мм на 10 м	<3 хв	32 ГБ	До 60 м	165 мм × 100 мм	1 кг
Leica RTC360	2.000.000 точок в секунду	1.9 мм на 10 м	<2 хв	256 ГБ	До 130 м	120 мм × 240 мм × 230 мм	5.35 кг

* за даними [6].

Також одним із лідерів галузі є компанія FARO Technologies Inc. – виробник портативних координатно-вимірювальних пристроїв різних типів, здатних здійснювати вимірювання в діапазоні до 350 м. Застосовується у аерокосмічній промисловості, архітектурі, важкому машинобудуванні, металообробці, налагодженні верстатів і обтиску, формуванні та виготовленні шаблонів [8]

Підсумовуючи вище перелічені технічні показники приладів можна говорити, що від параметрів лазерного сканера залежить його робота і продуктивність.

Висновки. У ході дослідження розглянуто процес лазерного 3D сканування як інноваційного напрямку розвитку інженерної геодезії, який може бути використаний з метою управління та раціонального використання земельних ресурсів в новостворених громадах та запропоновано законодавче врегулювати даний вид діяльності.

Список використаних джерел:

1. Наземне лазерне сканування. URL: https://geotop.com.ua/nazemnoe-lazernoie-skanirovanie_ua.php (дата звернення 19.02.2019).
2. Кузик З. О. Основні принципи утворення та моделювання об'єктів у наземному лазерному скануванні. URL: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/27131/1/035-217-220.pdf> (дата звернення 19.02.2019).
3. Наказ «Про затвердження Інструкції з топографічного знімання у масштабах 1:5000, 1:2000, 1:1000 та 1:500 (ГКНТА-2.04-02-98)». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0393-98> (дата звернення 19.02.2019).
4. Закон «Про топографо-геодезичну і картографічну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/353-14> (дата звернення 19.02.2019).
5. Алдошин О. Ю. Данкевич А. Ф. Застосування лазерного сканування для виконання геодезичних робіт. URL: <https://nau.edu.ua/site/variables/news/2018/5.pdf> (дата звернення 19.02.2019).
6. О компании Leica Geosystems AG. URL: <http://www.leica.kiev.ua>. (дата звернення 19.02.2019).
7. История успеха Trimble. URL: <http://www.vuz-chursin.ru/istoriya-uspeha-trimble> (дата звернення 19.02.2019).
8. Центр сапр — официальный дистрибьютор faro technologies inc. На территории украины. URL: <http://www.faro.com.ua>. (дата звернення 19.02.2019).

ІЛЬКІВ Є.Ю.

к. т. н., доцент,

ДВНЗ «Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу»

ГАЛЯРНИК М.В.

асистент,

ДВНЗ «Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу»

СЕМКІВ Б.А.

студент,

ДВНЗ «Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу»

УДК 332.3, 550.83,528.48

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНЖЕНЕРНО-ГЕОФІЗИЧНИХ МЕТОДІВ ПРИ ВІДНОВЛЕННІ МЕЖ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК

Постановка проблеми. Для ведення державного земельного кадастру та землеустрою межі землекористувань різного призначення повинні бути закріплені на місцевості межовими знаками відповідного типу [1] та визначені в універсальній системі координат – УСК-2000. Процедура відновлення меж земельних ділянок прописано в статті 55 Закону [2] та нормативним документом [3], що передбачає використання наявних топографо-геодезичних і картографічних матеріалів для пошуку межових знаків на місцевості з метою відновлення меж.

Мета дослідження. При відновленні меж для виявлення межових знаків на місцевості використовують традиційні геодезичні технології та супутникові методи із застосуванням геодезичних ГНСС-приймачів. Інші методи (за фізичною природою) виявлення або пошуку не передбачені. Статистика втрачених або загублених межових знаків різних об'єктів нерухомості (земельна ділянка, адміністративно-територіальні утворення) в територіальних органах Держгеокадастру відсутня. Виготовлення межових знаків передбачено із матеріалів, які за своїми фізичними властивостям відрізняються від оточуючого їх ґрунту. Тому потрібно проаналізувати нормативно-технічну [1, 3, 4], юридичну [5] та

довідкову інженерно-геофізичну літературу [6] з метою вироблення науково-технічних рекомендацій на основі використання інженерно-геофізичних методів для пошуку на місцевості та виявлення в ґрунті центрів і марок ґрунтових межових знаків для реалізації системи спостережень за станом межових знаків.

Аналіз досліджень і публікацій. Межові знаки є важливим елементом реалізації системи прав на нерухоме майно і особливо для точного визначення об'єкта реєстрації. У сучасній земельно-кадастровій системі в Україні система спостережень за станом межових знаків передбачає лише фіксацію просторової інформації про стан знаків.

Результати досліджень. Межування земель регіонального, місцевого та локального рівня передбачає закріплення поворотних точок межовими знаками встановленого зразка. При закріпленні меж адміністративно-територіальних утворень, що представляє собою регіональний, частково місцевий рівні межування, передбачено відповідні конструкції межових знаків, які є одночасно пунктами геодезичних мереж [1]. Матеріал виготовлення знаків, в основному, бетон, зовнішнє оформлення представляє собою обкопування, яке виконують за встановленим зразком.

При розмежуванні земель комунальної, державної власності в населених пунктах, ОТГ, землеволодінь фізичних та юридичних осіб на забудованих та незабудованих територіях, що становить місцевий та локальний рівень межування, використовують межові знаки інших конструкцій. При їх виготовленні дозволено використовувати значно більше матеріалів, зокрема: бетон, камінь, метал, дерево [1]. Також дозволено використовувати межові знаки довільної конструкції або за вибором власника земельної ділянки, що знайшло відображення у прийнятому в 2010 р. нормативному документі [3].

Встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) передбачає Інструкція [3], в якій вказано на три види межових

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»

знаків. Знак має бути виготовлений з особливо витривалого полімеру або металевої труби діаметром 3 – 7 см. Можна використовувати дерев'яний стовп. Для двох видів межових знаків передбачено використання матеріалів штучного походження. Таким чином є можливість для виявлення втрачених або загублених межових знаків використовувати методи інженерної геофізики. При наявності знаків можна фіксувати зміни фізичних властивостей ґрунтового покрову: а саме: удаваного електричного опору, діелектричної проникності, магнітної сприйнятливості [7] тощо. Лінійна обмеженість полягає в тому, що роботи дозволяється проводити тільки на межі земельної ділянки. Проведення робіт висуває особливі технічні вимоги для інженерно-фізичних робіт, а також для інтерпретації геофізичних даних. Таким чином, враховуючи фізичні властивості матеріалів виготовлення межових знаків та їх геометричні розміри (конструкції) можна запропонувати магнітометричні методи і технології електромагнітного зондування. Технологія проведення вказаних робіт дозволяє в часовому інтервалі і просторовому факторі зменшити обмеження прав на користування земельними ділянками.

Таким чином, комплекс робіт з відновлення меж земельних ділянок, який виконують у випадках втрати на місцевості меж земельних ділянок або межових знаків, повинен включати під час або після проведення пошукових топографо-геодезичних або картографічних робіт проведення інженерно-геофізичних робіт з метою виявлення знаків та проведення моніторингу їх стану.

Висновки. Аналіз технологій виконання відновлення меж земельних ділянки та юридичного обслуговування даного процесу показав недосконалість технічного та юридичного забезпечення землевпорядних робіт на сучасному етапі проведення земельної реформи. Для вирішення проблеми запропоновано використовувати інженерно-геофізичні прилади і методи.

Список використаних джерел:

1. Основні положення про конструкції межових знаків. Рішення Держкомзему і Укргеодезкартографії від 30.03.93 р. № 309/1.
2. Закон України “Про землеустрій” від 22.05.2003 р. № 858-IV зі змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 21.06.2012 р. № 5003-VI.
3. Інструкція про встановлення (відновлення) меж земельних ділянок в натурі (на місцевості) та їх закріплення межовими знаками, затверджена наказом Державного комітету України із земельних ресурсів від 18.05.2010 р. № 376 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Державного комітету України із земельних ресурсів від 25.02.2011 р. № 117.
4. Інструкція про порядок складання, видачі, реєстрації і зберігання державних актів на право власності на земельну ділянку і право постійного користування земельною ділянкою та договорів оренди землі, затверджена наказом Державного комітету України по земельних ресурсах від 04.05.1999 р. № 43 зі змінами і доповненнями, внесеними наказом Державного комітету України із земельних ресурсів від 03.06.2010 р. № 433.
5. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III зі змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 05.07.2012 р. № 5077-VI.
6. Комплексирование методов разведочной геофизики /Справочник геофизика. – М.: Недра, 1984. – 384 с.
7. Тревого І. С. Аналіз можливостей інженерно-геофізичних методів для розшуку геодезичних знаків / Тревого І. С., Ільків Є. Ю., Галярник М. В. // Сучасні досягнення геодезичної науки та виробництва. – Львів. – 2013. – Вип. 1 (25). – С. 70–72.

УДК 332.3:352

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЛЕУСТРОЮ В НОВОСТВОРЕНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

При створенні об'єднаних громад перед людьми постає багато питань, які вони не в змозі самостійно розв'язати тому, що кожне об'єднання має свої особливості та проблемні питання не тільки соціального характеру, а на самперед земельного. І тут необхідно зрозуміти, що добровільне об'єднання територіальних громад не призводить до зміни статусу населених пунктів, як сільської чи міської місцевості. Також територіальні громади, об'єднані в порядку, встановленому законом, утворюють єдині органи місцевого самоврядування та обирають відповідно сільського, селищного, міського голову. Рада об'єднаної територіальної громади вирішує всі питання функціонування та розвитку цієї громади. До повноважень об'єднаної територіальної громади належать:

- місцевий економічний розвиток;
- розвиток та утримання інфраструктури об'єднаної громади;
- планування розвитку території громади;
- питання забудови території громади;
- благоустрій територій;
- житлово-комунальні послуги;
- утримання об'єктів комунальної власності;
- соціальна допомога;
- первинна охорона здоров'я та швидка медична допомога;
- середня, дошкільна та позашкільна освіта;

- розвиток культури та фізичної культури й спорту;
- охорона правопорядку (муніципальна міліція);
- пасажирські перевезення на території громади.

Важливо відмітити те, що межі районів можна змінювати, якщо це обґрунтовано вагомими причинами, а саме входження громади із суміжного району. Так, у разі доцільності входження до складу нового об'єднання територіальної громади, розташованої на території суміжного району, обласна рада звертається з поданням до Верховної Ради України, щодо зміни меж відповідних районів у порядку, визначеному законом. У такому випадку питання про утворення об'єднаної територіальної громади розглядається обласною радою протягом 30 днів з дня набрання чинності рішенням Верховної Ради України про зміну меж відповідних районів.

Значні проблеми об'єднанні громади мають із землекористуванням. Відсутність професійного кадрового забезпечення органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад, недостатність кваліфікації службовців місцевого самоврядування для виконання нових функцій призводить до невизначеності та затягування вирішення проблем. Визначення спеціалістом стратегії розвитку громади надасть можливість збалансувати соціальні, еколого-економічні відносини в землекористуванні. Першочерговими питаннями, які повинні бути вирішеними мають стати:

- створення найліпших умов для розвитку землекористування в громадах з метою поліпшення умов праці та життя в сільській місцевості;
- надання умов та можливостей для ефективного та раціонального використання наявних земельних масивів з метою створення екологічно-безпечних умов життя населення і його працевлаштування, збереження родючості ґрунту;
- створення умов для фінансової безпеки громади на основі підтримки існуючих сільськогосподарських підприємств і створення нових, тощо.

Вирішення зазначених проблем із врахуванням зональності, особливостей регіону, населення та національних пріоритетів дасть можливість підвищити

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»
інвестиційну привабливість регіону; ефективність використання земельного банку; природних ресурсів; поліпшити екологічний стан місцевості; забезпечити постійне збільшення фінансових надходжень до бюджету громади; створити нові робочі місця, тощо.

Список використаних джерел:

1. Децентралізація та реформа місцевого самоврядування : результати другої хвилі соціологічного опитування / Київський міжнародний інститут соціології [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2016/12/Analitichnyi>

2. Деякі питання реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2016 р. № 688-р / Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Джерело інформації: <http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid=249350402>.

3. Костишин О.О. Управління земельними ресурсами в умовах децентралізації. / О.О. Костишин // II Міжнародна Науково-практична конференція. Розвиток економічної системи в умовах глобалізації. – Полтава, 2015. – С. 68-70.

4. Мартин А. Г. Сутність проектних рішень у сучасній документації із землеустрою / А. Г. Мартин // Землеустрій і кадастр. – 2010. – № 2. – С. 14-23.

5. Про внесення змін до деяких законів України щодо набуття повноважень сільських, селищних, міських голів : закон України від 09.02.2017 р. № 1850-VIII / Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Джерело інформації: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1850-19>

6. Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій ряду на 2017 рік : розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2017 р. N 275-р / Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Джерело інформації:

<http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249935442> Коваленко М. А. Шляхи поліпшення фінансового забезпечення діяльності територіальних

громад / М. А. Коваленко, Г. М. Швороб,
Т. О. Мацієвич. // Теорія та практика державного управління і місцевого
самоврядування. - 2014. - № 1. - Режим доступу: [http://el-zbirn-
du.at.ua/2014_1/23.pdf](http://el-zbirn-
du.at.ua/2014_1/23.pdf)

МЕЛЬНИК М.А

канд. с. - г. наук,

Херсонська філія ДУ «Інститут охорони ґрунтів України»

ШУКАЙЛО С.П.

канд. с. - г. наук,

Херсонська філія ДУ «Інститут охорони ґрунтів України»

ЖУЖА В.В.

канд. с. - г. наук,

Херсонська філія ДУ «Інститут охорони ґрунтів України»

УДК: 631.452.332.2:35.071.6

ПАСПОРТИЗАЦІЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ – НЕОБХІДНИЙ ЕЛЕМЕНТ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ В УМОВАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Актуальність. Земельні відносини посідають особливе місце в системі фундаментальних соціально-економічних відносин. Відтак, основними чинниками їх розвитку є забезпечення ефективного використання та підвищення цінності земельних ресурсів, створення оптимальних умов для суттєвого збільшення соціального, інвестиційного і виробничого потенціалу землі, перетворення її у чинник економічного зростання; поєднання високої економічної ефективності та екологічної безпеки використання земель [1].

За таких умов питання здійснення постійного ґрунтового моніторингу, є важливою умовою раціонального використання землі у сільськогосподарському виробництві, дане питання є актуальним на часі.

Постановка проблеми. Земля є загальнонародним надбанням, а її унікальна властивість – родючість визначає багатство і могутність держави, тому беззаперечно важливою умовою раціонального використання земель у

сільськогосподарському виробництві є здійснення постійного контролю за використанням даного ресурсу.

Слід зауважити, що проведення земельної реформи в Україні змінило форми власності на землю та суб'єктів господарювання на ній, значно розширило їхні права та обов'язки стосовно використання земель. Однак, в зв'язку з цим, за останній період у складних умовах реформування земельних та виробничих відносин в більшості агроформувань частково або повністю розбалансовані запроваджені раніше науково-обґрунтовані системи ведення землеробства. При цьому, системи удобрення сільськогосподарських культур зазнали особливо негативних змін. Так, наприклад, традиційна органіко-мінеральна система удобрення на даний час не знаходить широкого розповсюдження через різке зменшення виробництва гною (наслідки різкого скорочення обсягів тваринництва) та низьку окупність затрат при застосуванні мінеральних добрив (занадто високі ціни на добрива та занижені на готову продукцію). При такому положенні ні про яке збалансоване повернення поживних речовин, винесених з урожаєм, не може йти і мови. Але ж даний аспект є важливим елементом дотримання родючості ґрунту.

Зважаючи на те, що земельні ресурси та особливості їх використання в сільському господарстві напряму залежать від характеру відносин власності, то необхідною та беззаперечно обов'язковою умовою є здійснення контролю як за якістю земельних ресурсів при їх тривалому використанні в сільськогосподарському виробництві.

Вимоги раціонального землекористування набувають все більшої актуальності і стають необхідними на всіх рівнях і підсистемах сучасного агровиробництва. На сьогодні комплексна еколого-технологічна оцінка ґрунту в системі: ґрунт – рослина – технологія – економіка, є базовою основою ведення екологічно збалансованого землеробства, проведення виваженої аграрної політики, розробки перспективних державних програм щодо підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва та його економічного потенціалу [2].

Результати та обговорення. Зважаючи на особливість сільськогосподарських земель як головного засобу виробництва в аграрній сфері, в сучасних умовах слід виділити один із багатьох принципів раціонального землекористування, що є важливим елементом системи ефективного управління земельними ресурсами. Це – постійний контроль за станом земель, їх раціональним використанням та охороною. При систематичному використанні земель в сільському господарстві, необхідність постійного контролю змін їх якісних параметрів є тим аспектом загальної системи землеробства, без якого неможливе прийняття зважених, цілеспрямованих та ефективних заходів, направлених на збереження та відновлення потенційної родючості ґрунтів.

В свою чергу, вирішення питань охорони ґрунтів має базуватись на всебічних показниках їх об'єктивного стану, які визначають якість земель, регламентують рівень програмованої врожайності сільськогосподарських культур, відображають динаміку їх змін. Збір якісних характеристик ґрунту забезпечує проведення постійно діючого еколого-агрохімічного моніторингу ґрунтів. Дану функцію в межах області на протязі більш як піввікового періоду здійснює Херсонська філія ДУ «Інститут охорони ґрунтів України». До сьогодення основним напрямком діяльності установи є здійснення державної політики у сфері охорони ґрунтів та їх родючості, раціонального використання та екологічної безпеки земель сільськогосподарського призначення, об'єктів довкілля, визначення якості продукції, сировини та агрохімікатів. Питання збереження сталості показників продуктивності ґрунтів сільськогосподарського використання є одним з її пріоритетних стратегічних напрямків діяльності установи.

Підґрунтям для вирішення питань охорони, збереження та покращення родючості ґрунтів є об'єктивна оцінка їх фактичного стану, всебічне дослідження кількісних і якісних параметрів та характеристик. Збір інформаційної бази даних специфічних параметрів ґрунту, а також дослідження

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»

їх змін в розрізі часу забезпечує еколого-агрохімічний моніторинг ґрунтів, який є складовою частиною загальнонаціонального моніторингу довкілля.

Спектр аналітичних досліджень ґрунтів сільськогосподарського призначення, який щорічно здійснюється установою, достатньо широкий. До переліку основних критеріїв, які досліджуються входить визначення вмісту органічної речовини (гумусу), основних макро- та мікроелементів, реакція ґрунтового розчину, сольовий режим ґрунту, рівень забруднення радіонуклідами та різноманітними токсикантами. Щорічний обсяг аналітичних випробувань з моніторингових досліджень ґрунту складає 37-79 тисяч аналізів, різних видів добрив – 200-350 аналізів; якості с/г продукції 330-520 аналізів, кормів – до 350 аналізів, дослідження якості поливної води – до 300-360 аналізів.

Агрохімічний моніторинг ґрунтів щороку охоплює від 110 до 450 тис. га сільськогосподарських угідь області. За результатами досліджень розробляються агрохімічні паспорти земельних ділянок – до 3500 шт., довідки про стан родючості ґрунтів – до 500 шт., виготовляється картографічний матеріал на загальну площу 110-300 тис. га. Здійснюється ґрунтова діагностика з наданням рекомендацій щодо ефективного та раціонального використання агрохімікатів, щорічно такі роботи охоплюють до 20-25 тис. га. Запроваджуються новітні системи та технології швидкого відновлення родючості ґрунтів. Обсяг сертифікованої с/г продукції щороку складає від 10 до 50 тис. тон.

Еколого-агрохімічна паспортизація земель сільськогосподарського призначення є одним із результуючих напрямків моніторингових досліджень установи. Вона забезпечує принципово відмінний підхід до використання земельних ресурсів і базується на науково-обґрунтованому вирішенні проблемних питань землеробства, обумовлює якісне забезпечення товаровиробників необхідною інформацією для підвищення ефективності виробництва.

Агрохімічний моніторинг земель сільськогосподарського призначення, який проводиться Херсонською філією ДУ «Інститут охорони ґрунтів України» має агроекологічне спрямування і знаходиться на високому науково-методичному рівні. Основою такого моніторингу є суцільний контроль за станом ґрунтового покриву в процесі господарювання, а також своєчасне виявлення змін його якісного стану, попередження деградаційних процесів, оцінка та запобігання впливу негативних антропогенних факторів та визначення оптимальних заходів щодо усунення наслідків їх негативної дії. База даних, що накопичується і формується на основі здійснення моніторингових досліджень зумовлює диференційований підхід та якісне забезпечення товаровиробників науково обґрунтованими рекомендаціями щодо раціонального використання агро меліорантів, засобів захисту та запровадження високоефективних елементів новітніх технологій, що, в свою чергу, забезпечує реалізацію заходів щодо збереження та охорони родючості ґрунтів.

Висновки. Удосконалення земельних відносин у сільському господарстві вимагає досягнення певних цілей, до яких, зокрема, слід зарахувати формування раціональної та оптимальної системи землеволодіння і землекористування і забезпечення дієвого контролю з боку державних інституцій за збереженням та підвищенням рівня родючості сільськогосподарських земель, охороною навколишнього середовища. Це може бути досягнуто за рахунок запровадження ефективної системи моніторингу ґрунтів, проведення суцільної агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення [3].

Подальше вирішення питань охорони, збереження та відновлення родючості ґрунтів на сьогодні неможливе без об'єктивної оцінки їх стану, наявності кількісних та якісних характеристик. Оцінкові критерії, що сумарно виражають якісні зміни ґрунтів є інтегральною величиною та базовою основою для розробки програм ефективного використання земель, визначення заходів щодо їх збереження, а також повинні використовуватись при передачі земель у

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»
оренду, визначенні величини орендної плати, грошової оцінки та для аналізу результатів господарської діяльності тощо.

Тому, здійснення агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського використання є обов'язковою умовою при управлінні земельними ресурсами в умовах місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Косович Б. Структура земельних відносин в Україні : економіко-правовий аспект / Б. Косович // Вісник Львівського державного аграрного університету : Економіка АПК. – 2004. – №11(2) – 563 с.

2. М.М.Городній, А.В.Бикін, Л.М. Нагаєвська Агрохімія. – Київ, 2003.- 786 с.

3. Апопій В. Раціональне використання земель сільськогосподарського призначення : правові та економічні проблеми / В. Апопій, М. Мацько // Екологічні, економічні та технологічні аспекти використання земельних ресурсів : Матеріали міжнародного науково-практичного форуму, 19-21 вересня 2007р. – Львів : Львів. держ. агроуніверситет. - 2007. - 515с.

СМИРНОВА С.М.

*к.геол.н., доцент кафедри управління земельними ресурсами
Чорноморський національний університет імені Петра Могили*

РОЩЕНКО В.А.

студент групи 418

факультету економічних наук

Чорноморського національного університету імені Петра Могили

УДК 332.3

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ В УКРАЇНІ

Актуальність. Сучасний стан економіки вимагає розробки принципово нового підходу до формування політики у сфері земельних відносин. Вирішення проблеми неефективного управління земельними ресурсами - це одне з найголовніших завдань, яке постає на шляху до розвитку та врегулювання економічних відносин. Цінність землі полягає у тому, що вона є

основою для земельних відносин: розміщення виробничих потужностей та родовищ корисних копалин, побудова рекреаційних зон тощо. Національне відродження економіки країни прямо пропорційне оптимальному поєднанню використання та охорони земельних ресурсів, вирішення державних проблем та дотримання засад ресурсозберігання.

З огляду на це, держава зобов'язана забезпечити умови для популяризації та інтегрування у суспільство засад сталого розвитку, застосовувати новітні технології та останні досягнення науково-технічного прогресу у сфері сільськогосподарського землекористування. Відповідно, важливим аспектом у вирішенні даного питання є врахування особливих функцій та природних характеристик землі, відповідно належного управління ними та зберігання.

Мета дослідження полягає у обґрунтуванні сутності, та механізмів управління земельними ресурсами з урахуванням унікальності їх природних особливостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти управління земельними відносинами, як однієї з головних складових економічних відносин знайшли своє відображення в дослідженнях вітчизняних вчених, серед них: В. Вакуленко, П. Гарасим, М. Геєць, М. Гладій, В. Горлачук, А. Даниленко, Д. Добряк, Т. Дудар, В. Кравців, П. Кулініч, А. Мірошниченко, А. Мартин, Р. Марусенко, О. Мордвінов, О. Новоторов, М. Орлатий, В. Трегобчук та інші.

Але недостатньо дослідженим залишилось питання ефективного управління земельними ресурсами, яке можна вирішити за допомогою дослідження споживчих особливостей землі та її специфічних потреб.

Результат дослідження. У процесі використання земель різних видів власності виникають об'єктивні суперечності між сучасним бажанням отримати максимальний зиск від використання земель та майбутнім інтересом, відповідно до якого земельні ресурси мають бути збережені в стані, який дасть можливість у подальшому прибутково користуватися ними. Суперечлива інтегративність інтересів суб'єктів-землекористувачів вимагає державного регулювання на основі актуалізації постійного вдосконалення [1, с. 46-48].

Загалом розвиток земельних відносин у межах певного регіонального формату (держави, регіону, субрегіону) сприяє: концентрації сільськогосподарських угідь у руках активної частини населення; забезпеченню потреби сільських жителів у земельних ділянках; задоволенню потреб у земельних ділянках працівників соціальної сфери на селі; створенню інфраструктури ринку сільськогосподарських угідь та забезпеченню його державного регулювання; раціоналізації землекористування економічними методами [2, с. 47-50].

Отже, управління земельними ресурсами - це процес постійного вдосконалення земельних відносин, землекористування і землеволодіння, землевпорядкування території і землеустрою господарств, оптимізації розподілу земель між галузями господарського комплексу і раціоналізації їх використання у кожній із них, розробка і впровадження комплексу заходів з охорони земельного фонду та підвищення продуктивності й економічної ефективності використання [3, с.128].

А.М. Третяк розширює визначення поняття управління земельними ресурсами в ринкових умовах та зауважує, що це процеси реєстрації і розповсюдження інформації про власність на землю, вартість і використання землі та пов'язаних із нею ресурсів [4, с. 36-41].

Таким чином, в Україні передбачено систему управління земельними ресурсами, яка базується на регулювання відносин у сфері сільськогосподарського землекористування за допомогою нормативно-правових актів, дотримання вимог чинного законодавства, контролю.

Ефективність державного управління та регулювання питань землекористування залежить від регулярного моніторингу поточного стану та аналізу наявного потенціалу земельного фонду, оцінки основних тенденцій у його використанні.

Для підвищення рівня ефективності управління земельними ресурсами слід враховувати певні споживчі особливості (табл. 1).

Таблиця 1.

Особливості управління земельними ресурсами

Особливості	Характеристика
Призначення	Багатофункціональне: екологічне, соціальне і економічне. Засіб виробництва, предмет праці, просторовий базис будь-якого бізнесу
Форма функціонування у сфері підприємництва	Натурально-речова і вартісна
Походження	Невідтворна, природна частина природи, базовий ресурс усіх благ
Ступінь рухливості	Абсолютно нерухома, неможливо фізично перемістити в більш зручне місце. Велика залежність ціни від місця розташування
Тривалість господарського кругообігу	Нескінченне використання у цілому і частково
Стан споживчої форми в процесі використання	Зберігається натуральна форма протягом усього періоду використання й невикористання
Знос у процесі використання	Не зношується, не руйнується, не втрачає своїх корисних властивостей, а покращується при раціональному використанні
Зміна вартості в часі	Потенційно вартість не знижується, а підвищується через зростаючий її дефіцит, інфляцію та інші фактори
Кількість	Постійна, не відновлюється в природі
Якість	Визначається унікальним місцем розташування і родючістю, які поновлюються природним шляхом, рельєфом і т. д.
Взаємозамінність	Не може бути замінена ніяким іншим ресурсом
Оборотоспроможність на ринку	Окремі види земель обмежені чи виключені з господарського обороту
Можливість сервітуту	Право обмеженого користування чужою земельною ділянкою
Формування споживчої вартості	Здійснюється власними силами протягом тисячоліть, прикладанням праці і капіталу
Особливий спосіб розпорядження землею	Землевпорядно-правові дії

Примітки: адаптовано за Третьяком А.М. та Дорошем О.С. [5, с.157]

Отже, в якості особливості земельних ресурсів слід розглядати їх багатофункціональну роль, як засобу виробництва, предмету праці та основи для будь-якого бізнес-плану. Іншою особливістю земельних ресурсів є досить повільна відтворюваність за недбалого використання. Саме тому ціна землі залежить від якості ґрунту та територіального розміщення.

Цінність земельних ресурсів на сільськогосподарських виробництвах є беззаперечною, оскільки має ряд специфічних особливостей та характеризується обмеженістю, постійним місцем знаходження, продуктивністю за умови раціонального користування.

Загальновідомо, що земельні ресурси сільськогосподарського призначення є вищими за пріоритетом у законодавчих актах, серед визначених дев'яти категорій земельних ресурсів. Відмінною ознакою є те, що сільськогосподарські землі є основним засобом/г виробництв, кінцевим продуктом яких є корми для тварин, продукти харчування, а також сировина для інших промислових галузей. На рівні держави з метою удосконалення механізмів управління сільськогосподарськими угіддями було встановлено особливий правовий режим, який передбачає такий спосіб господарювання, при якому слід забезпечити охорону земель, підвищення рівня родючості ґрунту, недопущення виснаження земельних ділянок.

Висновки. Отже, управління земельними ресурсами – це систематичні, цілеспрямовані дії з боку держави і суспільства у сфері земельних відносин та землекористування. Ці дії повинні базуватися на новій політиці управління земельних відносин, яка полягає в об'єктивності та закономірності інформації задля формування ефективних механізмів використання земельних ресурсів в країні, окремих регіонах та територіях. Слід також зауважити, що переважна особливість управління земельними ресурсами полягає в наслідках прийняття рішень для всіх сфер життєдіяльності суспільства.

Подальші наукові пошуки спрямовані на розгляд механізмів багатоукладного землекористування і паритетного розвитку різних форм власності у сфері сільськогосподарського користування земельними угіддями.

Список використаних джерел:

1. Битяк Ю.П., Административное право Украины / Ю.П. Битяк, В.В. Богуцкий, В.Н. Гаращук и др.; Под ред. Ю. П. Битяка. - Х., 2003. – 576 с.
2. Кулініч П. Проблеми земельної політики в Україні та шляхи їх розв'язання / П. Кулініч // Національна безпека і оборона. - 2009. - № 3.
3. Ясінецька І.А. Особливості раціонального управління земельними ресурсами / І.А. Ясінецька // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2016. - Вип. 8(2). - С. 127-130.

4. Третяк А.М. Особливості управління земельними ресурсами в умовах ринкової економіки / А.М. Третяк. // Землепорядкування і земельний кадастр : вісник Львівського державного аграрного університету. - 1998. - № 5.

5. Третяк А.М., Дорош О.С. Управління земельними ресурсами. /За редакцією професора А. М. Третяка. Навчальний посібник. — Вінниця: Нова Книга, 2006. — 360 с.

СМИРНОВА С.М.

*к.геол.н., доцент кафедри управління земельними ресурсами
Чорноморський національний університет імені Петра Могили*

ТКАЧЕНКО О.С.

*«Школа молодого вченого»,
студент групи 418
факультету економічних наук
Чорноморського національного університету імені Петра Могили*

УДК 322.23.1

РОЗВИТОК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Актуальність. На сучасному етапі розвитку країни, існує проблема формування конкурентоспроможного сільськогосподарського землекористування. Після указу Президента України «Про порядок паювання земель, переданих у колективну власність сільськогосподарським підприємствам» від 08.08.1995 № 720/95 постала проблема ефективного використання землі [1]. Сільськогосподарські підприємства, внаслідок орендування земельних ділянок на різний термін, здебільшого, не зацікавлені в підвищенні віддачі з кожного гектару, а продовжують рухатись старим шляхом екстенсивного виробництва, порушуючи екологічний стан ґрунтів України і завдаючи збитків до бюджету країни.

Стає очевидним, що необхідне створення законодавчої бази для забезпечення прозорої конкуренції на сучасному ринку сільськогосподарської продукції. Це дозволить збільшити вплив невеликих сільськогосподарських виробників на ринок, створить необхідність в пошуку нових технологій в

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення» обробітку землі й нових механізмів які змогли б змінити оренду. Повинна бути створена законодавча база для регулювання земельних відносин в Україні.

Мета дослідження. З метою розвитку конкурентоспроможності сільськогосподарського землекористування необхідне впровадження законодавчої бази для регулювання земельних відносин в Україні. Необхідно створити прозорих механізм ведення сільськогосподарського господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дану проблему розглядали такі вчені, як Горлачук В.В. [3], Лазарева О.В. [2], Гончаров В.М., Сохнич А.Я., Третяк А.М. та інші. В своїх працях вчені наголошували на тому, що існують великі проблеми в сфері сільськогосподарського землекористування. Так, В.В. Горлачук [3] обґрунтовував в своїх працях важливість створення конкурентоспроможних землекористувань як основу для розвитку сільської місцевості.

Результат дослідження. Конкурентоспроможність землекористування визначається, здебільшого, здатністю суб'єктів до використання своїх конкурентних переваг [2, с. 64]. Великі фермерські господарства, агрохолдинги не зацікавлені в тому, щоб невеликі фермерські господарства мали змогу протистояти створеній монополії на ринку сільськогосподарських товарів. Це є основною причиною нехтування екологічною складовою виробництва. Тобто невеликі товаровиробники змушені постійно конкурувати з монополією, що, зазвичай, призводить до зменшення їх частки на ринку.

В.В. Горлачук наголошує, що рівень конкурентоспроможності землекористування визначається шляхом співставлення відповідних показників його розвитку до середньозваженого балу бонітету ґрунту [3, с. 115].

У цілому, конкурентоспроможність є атрибутом кожного землекористування, яке діє в умовах поділу праці та товарному обміні. Прагнення досягти високого рівня конкурентоспроможності є вираженням бажання досягти більшого прибутку при мінімальних витратах, що є зрозумілим для ринкової економіки [2, с. 64].

Одним із способів зміцнення та підвищення конкурентоспроможності є розвиток мережі агентств регіонального розвитку в Україні, основною місією яких є узагальнення «колективного інтересу» до розвитку цієї території [4].

Регіональні агентства розвитку землекористувань мають своїм завданням надання такого спектру послуг, як встановлення міжрегіональних зв'язків, розвиток земельної інфраструктури, забезпечення дієвості земельного менеджменту, навчання, підготовка та перепідготовка землевпорядних кадрів, що сприятиме економічному розвитку землекористувань, забезпеченню добробуту населення. Регіональні агентства розвитку землекористувань мають співпрацювати з органами місцевого самоврядування, з місцевими громадськими об'єднаннями, їх дії повинні бути орієнтовані на формування конкурентного середовища, що може зміцнити конкурентоспроможність землекористувань. Це сприятиме підвищенню ефективності земельної політики, формуванню відповідного рівня довіри до створення регіональних агентств розвитку землекористувань [2, с. 65].

Висновки. Отже, можна підсумувати, що земельні відносини в Україні відчують повною мірою черговий етапі реформування країни. Збільшення кількості земельних ділянок, які виносяться на продаж, дозволить створити потужну конкуренцію на земельному ринку України, яка в свою чергу дасть потужний поштовх для розвитку економіки України.

Підводячи підсумок, слід додати, що законодавча база може забезпечити створення прозорих умов для ведення сільськогосподарського господарювання, що, в свою чергу, дозволить не тільки збільшити надходження до бюджету України, але й заохотити сільськогосподарські підприємства до створення та впровадження новітніх технологій виробництва сільськогосподарської продукції.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України «Про порядок паювання земель, переданих у колективну власність сільськогосподарським підприємствам» № 720/95 від 08.08.1995. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/720/95>.

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»

2. Лазарева О.В., Брєславець В.В. Організаційні засади конкурентоспроможності сільськогосподарського землекористування / О.В. Лазарева // Інвестиції: практика та досвід. - №9. - 2018. - с. 63-66. - Режим доступу:<http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=6071&i=11>.

3. Горлачук В.В. Формування конкурентоспроможності землекористування в регіоні / В.В. Горлачук // Наукові праці. Т. 133. Вип. 120. — Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. — С. 110-115.

4. Небава М.І. Управління регіональним розвитком / Електронний навчальний посібник / М.І. Небава, Л.М. Ткачук // Вінницький націон. технічний ун-т (ВНТУ). - 2011.- Режим доступу: https://web.posibnyku.vntu.edu.ua/fmib/25nebava_upravlinnya_regionalnym_rozvytkom/01.html.

ПЛОТНІКОВА М. Ф.

*доцент кафедри інноваційного підприємництва
та інвестиційної діяльності*

Житомирський національний агроекологічний університет

УДК 331.101.262

РОЗВИТОК РОДОВИХ ПОСЕЛЕНЬ ЯК МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОТГ

Актуальність. Сьогодні в світі все більш очевидними стають прояви стають антропогенного впливу на навколишнє середовище і необхідність формування моделі суспільства майбутнього. Навіть в ООН вже відмічалось, що урбанізація вже досягла свого піку, і потрібно шукати нові нестандартні підходи у вирішенні питання організації суспільства для покращення соціального, економічного стану населення. Екстраполюючи наявні тенденції щодо розвитку екологічних поселень в часі та масштабах, виявлено зміни в свідомості осіб, які ініціюють їх створення [1–3]. Зокрема, це стосується гармонізації відносин людини і природи. Ще на початку ХХ ст. В.І. Вернадський вказував на зв'язок людини з природою, що простір є живим.

Енерго-інформаційний простір формує низку егрегорів, що діють на фізичний план і змінюють свідомість людей у напрямі розуміння сутності суспільних взаємодій та взаємозалежностей, цілісності системи навколишнього простору, її причинно-наслідковий та функціональний характер. Разом з тим, і це не може не радувати, в суспільстві спостерігається рух людей до землі. Люди реалізують свої наміри про володіння земельними ділянками хто як може. Мотивація руху людей до землі різна, але факт залишається фактом, люди йдуть на землю, облаштовуються, не дивлячись на всі проблеми які з цим пов'язані.

Мета дослідження. Метою дослідження є обґрунтування організаційно-економічного механізму розвитку ОТГ на засадах самозабезпечення.

Результати дослідження. На виконання доручення Кабінету Міністрів України від 02 червня 2014 р. № 43381/8/1-09 та відповідного листа Міністерства аграрної політики України визнано, що проект концепції «Родова садиба» спрямований на відродження сільських територій, створення належних умов для заохочення молоді та сімей з дітьми до роботи і проживання у сільській місцевості, розвитку дітей у чистому середовищі з розвиненою соціальною сферою. Вже через місяць після доручення Кабінету Міністрів України було організовано, разом з облрадою, громадські слухання «Родова садиба – один із напрямків відродження сільських територій», які відбулися 2 липня 2014 р. у Житомирі. Його учасниками були депутати місцевих рад, керівники асоціацій сільських та селищних рад області, науковці, практики, представники органів влади, місцевого самоврядування, мешканці родових садиб Житомирщини.

Враховуючи наміри Міністерства аграрної політики та продовольства України і НААНУ визначити Житомирську область як базову для вивчення процесів створення нових населених пунктів на сільських територіях, прийнято рішення провести круглі столи в тих районах, де є поселення, що підтримано рішенням колегії ОДА, де розглядалось вказане питання. Ця робота також дозволила змінити ставлення до представників нових поселень в позитивну сторону. Наразі професорсько-викладацьким складом Житомирського агроекологічного університету підготовлено та відповідним чином ДУ «НМЦ

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»

«Агроосвіта» затверджено програми курсів щодо викладення питання планомірного розвитку мережі населених пунктів на сільських територіях відповідно до концепції «Родова садиба» для студентів аграрних вузів та коледжів. Викладачами університету продовжено роботу щодо підготовки підручника для ВНЗ з питань вивчення впливу ідеї створення родових поселень на розвиток сільських територій і зміну свідомості учасників цього процесу.

У 2015 р. Житомирським агроєкологічним університету підготовлено та проведено 5-денній семінар з представниками аграрних університетів і поселенцями України в Одеській області. Представниками Житомирського агроєкологічного університету і поселенцями області ініційовано і проведено фестиваль екологічних та родових поселень України в Національному музеї народної архітектури та побуту Пирогово (м. Київ), наслідком якого стала пропозиція дирекції етнографічного музею щодо проведення таких фестивалів щорічно. Виходячи з того, що в Житомирській області процес створення родових поселень набув найбільш відчутних темпів на громадських слуханнях було прийнято резолюцію, якою передбачалось проведення Круглого столу з 10-ма обласними державними організаціями, керівні органи яких, були включені в згадане вище доручення Кабінету Міністрів України. Такий круглий стіл було проведено 22.10.2014 р. Питання реалізації концепції «Родова садиба» на території області розглядалось на колегії Департаменту агропромислового розвитку, 19.06.2015 р., за участю представників усіх районів області. Представниками облдержадміністрації було висловлено побажання продовжити проведення круглих столів з цього питання в інших районах області. На сьогодні проведено 9 круглих столів в районах, а також в Коростеньській міськраді (за їх пропозицією). Крім того, Коростеньська міськрайонна пенітенціарна служба звернулася з пропозицією про проведення круглого столу по темі родових садиб для їх контингенту, що і було реалізовано 4.01.2016 р. Враховуючи, що: 1) питання відродження і розвитку сільських територій завдяки реалізації механізму створення родових садиб розглядались Кабінетом Міністрів України в 2009 та 2014 рр. і за дорученням КМУ 8 міністерствам в

2009 р., а в 2014 р. – 10 міністерствам дано розпорядження щодо вивчення досвіду створення та функціонування родових садиб та родових поселень з можливістю подальшого впровадження цієї практики в усіх регіонах країни (наразі переважна більшість поселень зосереджена в північній та центральній частинах держави); 2) Міністерством аграрної політики та продовольства України спільно з ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААНУ запропоновано використати механізм створення та функціонування родових садиб та родових поселень в Державній програмі розвитку сільських територій до 2020 р.; 3) в Житомирській області за останні 7 років число започаткованих родових поселень зросло з 1 до 12; 4) в Малинському районі за допомогою механізму створення та функціонування родових поселень та сприяння Голоківської сільської ради відроджено с. Омелянівка та розпочато відродження с. Лідівка (тоді як офіційна статистика констатує щорічне скорочення чисельності сільських населених пунктів на 17 одиниць – з початку 1990 р. їх чисельність зменшилась); 5) в 9 районах та м. Коростень проведено інформаційно-роз'яснювальну роботу щодо використання механізму родової садиби з метою відродження населених пунктів на сільських територіях області.

Практика доводить, що в родові поселення приходять молоді люди у віці 30-40 років. Поширення ідеї «Родове помістя» вирішує демографічні, продовольчі та економічні питання, тому що поселенці мають 2 і більше дітей, розвивають понад 150 видів діяльності, повністю забезпечують спектр потреби людини, а надлишки дозволяють обмінюватися продукцією. Розвиток родових поселень забезпечує сільські території кадрами, здатними створювати різноманітну не сільськогосподарську діяльність, створюючи умови для багатофункціонального розвитку сільських територій. За рахунок лісонасаджень (30–50% території родового помістя) у родовій садибі вирішуються проблеми екології землі, водного балансу, родючості ґрунтів та ін. Кожна родова садиба приносить інвестиції на сільську територію в розмірі понад 300 тис. грн. у розрахунку на 1 гектар площі, забезпечує зайнятість і самозайнятість населення. Створення кооперативів, споживчих товариств на території

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»

об'єднаних територіальних громад сприяє збільшенню природно-ресурсного потенціалу території. Для кваліфікованого управління землями та майном територіальних громад запропоновано створювати компанії з управління (громадські організації як головні діючі структури місцевого самоврядування), які займаються питаннями управління, а також при необхідності ініціюють розвиток виробництва, переробку і реалізацію продукції. Створення кредитних спілок для фінансування практики багатофункціонального розвитку сільських територій дозволяє акумулювати необхідні ресурси і спрямовувати їх на розвиток територій погоджено в інтересах територіальних громад [4–6]. Активізація сучасних механізмів управління розвитком об'єднаних територіальних громад дозволить забезпечити загальнодержавний ефект в економічній, екологічній та соціальній сферах. На першочергову увагу, при виборі ефективних механізмів управління розвитком громади, заслуговують сфери залучення інвестицій, активізація активності підприємців, розвиток стратегічних сфер громад та підвищення їх конкурентоспроможності. Перспективи подальших досліджень у даному напрямі вбачаємо у формуванні моделі управління сучасним розвитком об'єднаних територіальних громад.

Висновки. Таким чином, ставка на самоорганізацію розвитку сільських територій через поширення родових садіб та родових поселень, практику публічного управління через діяльність громадських організацій зареєстрованих на території, організацію виробничих процесів та забезпечення потреб населення через діяльність обслуговуючих кооперативів та споживчих товариств засвідчила досягнення соціально-еколого-економічного синергетичного ефекту у системній діяльності територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Prysiazhniuk O., Plotnikova M., Buluy O. (2018) Cluster approach in administration of rural areas. *Management Theory And Studies For Rural Business And Infrastructure Development*. 40 (2), 118–127.

2. Nitsenko, V., Nyenno, I., Kryukova, I., Kalyna, T., Plotnikova, M. (2017) Business Model For A Sea Commercial Port As A Way To Reach Sustainable Development Goals. Journal Of Security And Sustainability Is. 7. No 1.55–166.

3. Plotnikova, M. (2014) Innovative character of rural territories social potential realization. Management Theory And Studies For Rural Business And Infrastructure Development. 36 (4), 956–958.

4. Родова садиба: економіка, технології, комунікації, екологія: [навч. посіб.]. (2017) / М. Л. Васильєв, Г. І. Грабар, С. В. Молодецька, М. Ф. Плотнікова. – Житомир: Рута. 272 с.

5. Васильєв М. Л., Плотнікова М. Ф. (2014) Перспективи розвитку сільських територій та Концепція «Родової садиби»: соціально-екологічний аспект // Вісник ЖНАЕУ, № 2, Т. 4, ч. II. 412–423.

6. Walker K. D., Plotnikova M. (2018) Ecological settlement as a self-government model in rural areas // Management Theory And Studies For Rural Business And Infrastructure Development. Vol. 40. No. 3: 416–423.

АДВОКАТОВА Н.О.

к.е.н., доцент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

ПЕСКОВ І.В.

завідувач Херсонського відділення

Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз

ЯЦЕНКО В. В.

студент 4 курсу ГКЗ-3 групи

факультету ВГБЗ

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

УДК: 338.26

ГРОМАДСЬКА УЧАСТЬ У СТРАТЕГІЧНОМУ ПЛАНУВАННІ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Актуальність теми. Світовий досвід свідчить, що політика, яка на стадії вироблення спирається на широку громадську підтримку, має більше шансів на успішне втілення, ніж політика, яка викликає значну

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»

громадську опозицію чи просто невідома громаді. Більшість рішень органів влади стосуються населення. Якщо люди знають про ці рішення та вважають, що вони також брали участь в їхній розробці, вони скоріше за все дотримуватимуться такого закону чи такої політики. Територіальна громада має відігравати дуже важливу роль у підготовці управлінських рішень та контролю за ними .

Мета дослідження. Дослідження громадської участі у стратегічному плануванні об'єднаних територіальних громад.

Виклад основного матеріалу. Громадська участь у стратегічному плануванні – це окремий випадок громадської участі в прийнятті владних рішень, що розуміється як безперервний процес взаємодії між громадськістю і органами влади, відповідальними за підготовку, ухвалення і виконання рішень [1].

Аналіз досвіду українських територіальних громад дозволяє стверджувати, що стратегії стали легітимним і розповсюдженим засобом визначення найбільш актуальних проблем розвитку територій України та обґрунтування механізмів вирішення цих проблем. Найбільш значним результатом розроблення цих документів є те, що в процесі їх складання реально налагоджується дієве міжсекторне співробітництво, зміцнюється місцеве самоврядування, стимулюється становлення членів територіальної громади як соціально та економічно активних суб'єктів розвитку міста [2].

Активний діалог між органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, підприємницькими структурами з такого чутливого питання, що зачіпає інтереси всієї територіальної громади, як формування бачення майбутнього стану своєї території та шляхів його досягнення дозволило:

- підвищити авторитет органів місцевого самоврядування, зробити передбачуваними і зрозумілими їх дії для всіх мешканців;

- пробудити в територіальній громаді почуття своєї причетності до рішень, які зорієнтовані на ефективний розвиток території;
- гармонізувати інтереси всіх суб'єктів місцевого розвитку та консолідувати територіальну громаду для вирішення життєво важливих для неї проблем;
- визначити на основі консенсусу пріоритетні завдання соціально-економічного розвитку території, заходи щодо їх реалізації та відповідальних за них, джерела фінансування.

Дуже часто залучення громадян до стратегічного планування стає ефективним методом знаходження і використання додаткових місцевих ресурсів. Одночасно самі жителі є важливою складовою місцевих ресурсів. Часто територіальні громади мають висококваліфікованих фахівців, експертів, які будуть згодні допомогти місцевій владі, якщо це покращить життя громади. Творчий потенціал посилюється за рахунок безлічі ідей, що висловлюють люди з різною освітою, досвідом, навичками і здібностями. Можливості вирішення проблеми зростають, коли люди працюють разом як команда, а не поодиночці. Багато методів залучення громадян дають змогу місцевим органам влади здобути додаткові ресурси та ефективніше використовувати наявні.

Технології залучення громадян допомагають у вирішенні конфліктів між інтересами різних груп громадян, які часто виникають при визначенні довгострокових напрямів розвитку території. Вирішення за методом пошуку консенсусу, тобто формулювання такого рішення, яке задовольнить геть усіх, практично неможливе саме через надзвичайну різноманітність та природні суперечності інтересів. Шлях компромісів, коли сторони йдуть на поступки одна одній, також не завжди видається ефективним. Половинне рішення може бути навіть гіршим, ніж його відсутність взагалі. Окрім того, у вирішенні проблеми звичайно зацікавлені не дві, а декілька сторін, і сепаратний компроміс між двома сторонами може викликати рішучий протест з боку третьої сторони.

Технології залучення громадян мають наметі вирішення проблеми шляхом формування «поінформованого не заперечення», коли від позиції «це мені не вигідно, я можу це припинити і я припиняю», сторони приходять до думки – «це мені шкодить, я маю надійні важелі це припинити, але не буду ними користуватися» [1].

Дуже часто працівниками органів місцевого самоврядування висловлюється така думка, що при залученні громадськості незрозуміло: хто несе відповідальність за прийняті рішення. Безумовно, за всі прийняті рішення прямо чи опосередковано відповідає міський (сільський, селищний) голова. Проте мер завжди матиме нагоду пояснити, чому він прийняв саме таке рішення. Аргумент «Ви самі цього хотіли» дуже важко заперечувати, оскільки людині не притаманно легко визнавати свої помилки. Крім того, рішення, прийняті із залученням громадськості, набувають додаткової юридичної сили, оскільки саме територіальна громада має невід'ємне право, гарантоване Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», Конституцією України та Європейською хартією місцевого самоврядування, вирішувати питання місцевого значення.

Іноді може виникати наступна проблема – прийняті в результаті залучення громадськості рішення можуть суперечити діючому законодавству. Однак, ця проблема легко вирішується через включення у процес прийняття рішень юристів. Крім того, враховуючи, що наше законодавство недосконале, треба ініціювати відповідні його зміни. І саме у цій ситуації залучення громадськості надасть вагомості ініціативам органів місцевого самоврядування щодо змін у законодавчих документах.

Висновок. Отже, для налагодження ефективних комунікацій з територіальною громадою потрібно знати інтереси й можливості окремих груп і відповідних цільових аудиторій громади, оскільки технологія

комунікації для кожної аудиторії може бути специфічною, зрозумілою та доцільною саме для цієї аудиторії.

У багатьох країнах Європейського Союзу використовується такий механізм співпраці з територіальною громадою у процесі стратегічного планування як Декларація місцевої адміністрації про залучення громади. Цей документ готується місцевими органами влади, оприлюднюється для досягнення розуміння територіальною громадою, яким чином мешканці братимуть участь у розробці важливого для неї документу (стратегічного плану, проектів у різних сферах, програми соціально-економічного розвитку, бюджету тощо).

Список використаних джерел:

1. Ільків Н. Рада та громада або як залучати громадян до місцевого самоврядування. Посібник для працівників органів місцевого самоврядування / Н. Ільків, О. Карий, О. Кушнарєнко та ін. – Київ: Академпрес, 2003. – 132 с.

2. Розробка та реалізація Стратегій розвитку територіальних громад: вітчизняний досвід / За ред. С. Максименка та ін.; [Київ. Центр Ін-ту СхідЗахід]. – Київ: Вид-во «Дата Банк Україна», 2002. – 232 с.

3. Кемп Р. Л. Стратегическое планирование, осуществляемое местными органами власти / Р. Л. Кемп – Москва: Проект «Муниципальные финансы и управление», 1996. – 37 с.

4. Странніков А. Що має знати депутат місцевої ради: Книга 2. / А. Странніков, Л. Грицак, О. Солонтай, І. Лукомська. – Київ: Інститут Політичної Освіти, 2006. – 114 с.

5. Досвід формування та реалізації стратегії розвитку Закарпатської області до 2015 року за участю громади / за ред. С. С. Слави, В. В. Гоблика, М. А. Попадинець. – Київ: «К.І.С.», 2010. – 144 с.

КАРЛЮКА Д.О.

к.е.н., доцент

Херсонський національний технічний університет

СЬОМЧЕНКО Д.І.

студентка групи 40П

факультету економіки, бізнес-аналітики та підприємництва

Херсонський національний технічний університет

УДК: 336.226.212.1

СТРУКТУРНО-ДИНАМІЧНИЙ АНАЛІЗ НАДХОДЖЕННЯ ПЛАТИ ЗА ЗЕМЛЮ

Постановка проблеми (актуальність). Для оцінки надходження плати за землю до бюджету потрібно оперувати прийомами статистичного аналізу. Дослідження даних податкової звітності ґрунтується на поєднанні методів аналізу та синтезу. Результати статистичного аналізу податкових надходжень є основою при прийнятті важливих рішень для економіки країни [1, с. 49].

Мета дослідження. Метою дослідження є структурно-динамічний аналіз надходження плати за землю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Структурно-динамічний аналіз надходження плати за землю залишається однією з найактуальніших не тільки у сфері оподаткування, а й у сфері соціального управління фінансово-господарською діяльністю суб'єктів господарювання в цілому. Цим питанням приділяли увагу різні вчені-економісти. Зокрема, це В. Андрущенко, Т. Бондарук, З. Варналій, О. Данілов, А. Загородній, Ю. Іванов, А. Крисоватий, Н. Крючкова, В. Мельник, В. Опарін, І. Лютий, Н. Прокопенко, К. Проскура, Д. Серебрянський, А. Скрипник, А. Соколовська, В. Федосов, О. Шевчук, К. Швабій та інші.

Результат дослідження (виклад основного матеріалу). Розглянемо структуру земельного податку за 2012-2017 роки (табл. 1) [2].

Таблиця 1

Структура земельного податку за 2013-2017 роки, %

Показники	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Плата за землю, у т.ч.:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
земельний податок з юридичних осіб	23,4	23,1	24,2	30,3	23,1
орендна плата з юридичних осіб	64,1	64,5	63,1	57,3	64,5
земельний податок з фізичних осіб	3,1	3,3	3,4	4,3	3,3
орендна плата з фізичних осіб	9,4	9,1	9,4	8,1	9,1

Проаналізувавши структуру земельного податку за 2013-2017 роки можна зробити висновок, що основну частину надходжень у складі земельного податку приносять земельний податок та орендна плата з юридичних осіб.

У структурі плати за землю спостерігається тенденція до збільшення орендної плати за землю та відповідне скорочення земельного податку. У 2014 році ця тенденція продовжилася: зокрема, частка земельного податку скоротилася, а частка орендної плати збільшилася на 0,1 в. п.

Вперше за останні п'ять років у 2015 році відбулося скорочення на 1,1 в. п. частки орендної плати за землю та відповідне збільшення частки земельного податку.

У 2016 році продовжилася тенденція до скорочення частки орендної плати за землю та відповідного збільшення частки земельного податку. Це скорочення становило 7,1 в. п., що пов'язано з майже дворазовим збільшенням відрахувань земельного податку юридичними особами.

У 2017 році у структурі плати за землю спостерігається тенденція до збільшення орендної плати за землю та відповідне скорочення земельного податку.

Динаміку земельного податку за 2013-2017 роки показано у таблиці 2 [2].

Динаміка земельного податку за 2013-2017 роки

Найменування	Роки, млрд. грн.					Темп приросту, %			
	2013	2014	2015	2016	2017	2014/ 2013	2015/ 2014	2016/ 2015	2016/ 2017
Плата за землю, у т.ч.:	12,8	12,1	14,9	23,4	26,4	-5,5	23,1	57,1	12,8
земельний податок з юридичних осіб	3,0	2,8	3,6	7,1	8,3	6,7	28,5	97,2	16,9
орендна плата з юридичних осіб	8,2	7,8	9,4	13,4	14,7	4,9	20,5	42,65	9,7
земельний податок з фізичних осіб	0,4	0,4	0,5	1,0	1,4	-	25,0	100,0	40,0
орендна плата з фізичних осіб	1,2	1,1	1,4	1,9	2,0	8,3	27,2	35,7	5,3

Розглянувши динаміку земельного податку бачимо позитивні тенденції до збільшення надходжень від плати за землю. Зокрема, у 2015 році збільшилися на 28,5% у порівнянні з 2014 роком, а у 2016 – збільшилися на 97,2% у порівнянні з попереднім роком. Винятком є 2014 рік, у якому маємо зменшення акумульованої суми надходжень від плати за землю на 6,7% у порівнянні з 2013 роком.

Висновки. Отже, можна підсумувати, що плата за землю є значним джерелом формування доходів органів місцевого самоврядування, другим за обсягом джерелом доходів місцевих бюджетів і постійно зростає у динаміці, а отже, справляння цього податку вимагає удосконалення та забезпечення виконання свого функціонального призначення.

Список використаних джерел:

1. Бойко Ю.І. Основні напрями статистичного аналізу податкових надходжень до бюджету / Ю.І. Бойко // Економічний часопис. – 11-12(2) . – 2013. – С. 49-52.

2. Офіційний сайт Державної казначейської служби України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.treasury.gov.ua>.

СМИРНОВА С.М.

к.геол.н., доцент

*Чорноморський національний університет
імені Петра Могили*

УДК: 332.2.021.8

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗЕМЕЛЬНО-РЕЄСТРАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

Актуальність. Інформаційні технології виступають пануючим інструментом забезпечення високої ефективності соціально-економічного розвитку суспільства. Опрацювання інформаційних потоків слугує основою для вироблення і прийняття рішень у сфері управління земельними ресурсами. Отже, актуальність інформаційного супроводу визначає цілеспрямований розвиток всіх сфер виробництва, в тому числі у сфері раціонального та природоохоронного землекористування.

Мета дослідження. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні інформаційного забезпечення земельно-реєстраційної системи, що спрямовує розвиток земельно-кадастрової інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливість інформаційного забезпечення в системі управління земельними ресурсами привертає увагу багатьох вчених. Так, Горлачук В.В. з співавторами [1] проводить огляд проблем, пов'язаних з управлінням землекористуванням та окремим розділом аналізує інформаційне забезпечення системи управління землекористуванням. Бордюжа А.С. [2] акцентує увагу на удосконаленні інформаційної системи екобезпечного сільськогосподарського землекористування, Сохнич О.А. [3] пропонує певні засоби розвитку системи земельно-кадастрової інформації, М.В.Щурик [4] висвітлює значущості інформації у зв'язку з відтворенням

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення» земельних ресурсів, Боклаг В.А. [5] аналізує інтегровані земельно-інформаційні системи, як механізм удосконалення управління земельними ресурсами.

Результати дослідження. Наявність достовірної інформації досягається на засадах підпорядкування земельно-реєстраційної системи певним принципам. Так, *принцип достовірності інформації* наголошує на поінформованість соціуму за відповідальність навмисно змінених даних (повністю або частково), допускає корегування недостовірної інформації. *Принцип системності* визначає наукову інформативність отриманих даних у прикладному аспекті та виступає організаційним функціоналом земельно-реєстраційної системи. *Принцип уніфікації інформації* забезпечується запровадженням уніфікованого кадастрового номера кожної земельної ділянки терміном її існування та попереджує дублювання інформації. *Принцип прозорості та доступності інформації* дозволяє спростити витрати та час на отримання статистичних або індивідуальних даних кожних землекористувачем або землевласником. *Принцип просторової цілісності інформації* має бути обов'язково реалізований за умови суцільної безперервної реєстрації земельних ділянок без винятку суб'єктів господарювання на земельну ділянку. Запропоновані принципи є рівноцінними, незамінними та доповнюють один одного, наразі, їх слід розглядати, як паритетну систему управління інформаційного забезпечення.

Земельно-реєстраційна система, як інструмент управління землекористуванням, може повноцінно функціонувати за умов максимальної поінформованості про об'єкти управління. Переважну інформативність з цього приводу забезпечує єдина система державної реєстрації земельних ділянок, нерухомого майна та прав на них, яка реалізується в складі державного земельного кадастру на рівні територіальних підрозділів (обласних, районних). Основна увага спрямована на автоматизовану систему державного земельного кадастру, як пріоритетну інформаційну систему, що містить об'єктивні інформаційні відомості про облік кількісних та якісних показників земель, дані

бонітування земель, результати кадастрової зйомки, кадастрове зонування, правовий режим земель тощо.

Чинні інформативні основи земельно-реєстраційної системи дозволяють громадськості прозоро (відкрито) отримувати інформацію про конфігурацію земельних ділянок, розміри, вартість, транзакції з ними, але слід вказати на брак відкритої інформації щодо поточного стану земельних ресурсів окремих ОТГ, а саме якісних показників (вмісту гумусу в орному шарі ґрунту, вміст біогенних елементів, площі еродованих земель тощо). Потреба у володінні і користуванні цією інформацією зумовлена низьким потенціалом продуктивного використання земель. Безумовно, не володіючи вихідною або поточною інформацією про стан земель, не можна управляти якісними та кількісними показниками.

Необхідність інформаційного забезпечення земельно-реєстраційної системи зумовлена наростаючою потребою у задоволенні первинних документів, необхідних для реєстрації земельної ділянки та можливості уникнення суперечливості отриманих даних, що спонукає перевірку інформації. Але основна мета – формування єдиного інформаційного простору в межах окремої ОТГ задля забезпечення інформаційної підтримки ринку нерухомого майна, впровадження інвестиційних проектів, просування концептуальних засад управління розвитком певної території.

Висновки. З вище приведеного можна зробити висновок, що генезис земельно-реєстраційної системи має бути орієнтований на якісно нову подачу інформації, яка передбачає збір, систематизацію, облік даних земельних ресурсів, які необхідні задля реалізації управлінських рішень. Інформативність є тим дієвим інструментом, яка провокує інноваційний розвиток земельно-реєстраційної системи та спонукає до розвитку інформаційно-інтелектуальних технологій в системі управління землекористуванням.

Перспективи подальших досліджень полягають в тому, щоб розкрити питання інформаційного забезпечення громадськості на засадах раціонального використання та охорони земель.

Список використаних джерел:

1. Управління землекористуванням: Підручник / В.В. Горлачук, О.М. Гаркуша, В.Г. В'юн, В.В. Мельніченко, І.М. Песчанська, Д.М. Демченко; за ред. В.В. Горлачука. – Миколаїв: Вид-во «Іліон», 2006. – 376 с.
2. Бордюжа А. С. Удосконалення формування інформаційної системи екобезпечного сільськогосподарського землекористування / А. С. Бордюжа // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. - 2014. - № 1-2. - С. 119-127. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zemleustriy_2014_1-2_16
3. Сохнич О.А. Розвиток системи земельно-кадастрової інформації / О.А. Сохнич, Т.О. Євсюков, М.В. Смолярчук // Збірник науково-технічних праць Національного лісотехнічного університету України. Науковий вісник, 2005, вип. 15.3 ст.184-190.
4. Щурик М.В. Посилення значущості інформації у зв'язку з відтворенням земельних ресурсів
5. Боклаг В.А. Інтегровані земельно-інформаційні системи як механізм удосконалення управління земельними ресурсами [Електронний ресурс] / В.А. Боклаг. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/SOC_Gum/apdu/2009_1

ЛАВРЕНКО Н.М.

к.с.-г.н., ст.викладач

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

СЕІТОВ С.Ю.

студент 3-го курсу,

факультету водного господарства, будівництва та землеустрою

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

УДК 332.72:63

**ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ЗЕМЕЛЬ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ**

Вступ. Формування ринку земель сільськогосподарського призначення є одним з найбільш дискусійних питань аграрної політики в Україні. Питання ускладнюється суттєвими інституційними недоліками в сфері регулювання

земельних відносин, що також обумовлює необхідність здійснення урядом заходів не лише по безпосередньому забезпеченню функціонування ринку землі, але і по вдосконаленню правових механізмів зміни права власності на землю, подоланню бюрократичної протидії, підвищенню ефективності аграрного виробництва та оптимізації структури земельного фонду країни за типом власників та виробників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема використання земельних ресурсів та формування ринку землі в Україні відображена в працях багатьох вітчизняних учених – економістів: В. Андрійчука, С. Голова, Т. Ліщенко, П. Онищенко, А. Попова, П. Саблука, В. Савчука, О. Шпичака, В. Юрчишина та ін. Незважаючи на великі наукові напрацювання, дане питання досі залишається невирішеним і потребує доповнень з врахуванням нових обставин господарювання.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сучасного стану та перспектив формування ринку землі в Україні.

Виклад основного матеріалу. Ринок землі – це засіб перерозподілу земельних ділянок між власниками і користувачами шляхом економічних методів на основі конкурентного попиту та пропозиції, що забезпечує: купівлю-продаж, оренду, заставу земельних ділянок або прав на них; визначення вартості землі та визнання її капіталом і товаром; розподіл простору між конкуруючими варіантами використання земель та суб'єктами ринку. На ринку землі об'єктом купівлі-продажу є земельні ділянки з певними характеристиками і певним місцем розташування [1].

Відповідно до пункту 15 Перехідних положень Земельного кодексу України не допускається купівля-продаж або іншим способом відчуження земельних ділянок і зміна цільового призначення (використання) земельних ділянок, які перебувають у власності громадян та юридичних осіб для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, земельних ділянок, виділених в натурі (на місцевості) власникам земельних часток (паїв) для ведення особистого селянського господарства, а також земельних часток (паїв), крім

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»

передачі їх у спадщину, обміну земельної ділянки на іншу земельну ділянку відповідно до закону та вилучення (викупу) земельних ділянок для суспільних потреб, а також крім зміни цільового призначення земельних ділянок з метою їх надання інвесторам – учасникам угод про розподіл продукції для здійснення діяльності за такими угодами [2].

Продовження мораторію істотно звужує конституційні права громадян щодо розпорядження своєю власністю, а тому не може вважатися конституційним. Однак, незважаючи на дію мораторію, землі сільськогосподарського призначення активно продаються та купуються, для чого використовуються недоліки й прогалини чинного законодавства [3]. Серед найбільш поширених способів відчуження земель сільськогосподарського призначення в обхід існуючих заборон можна виділити: відчуження земельної ділянки за договором міни; укладання попередніх договорів відчуження земель, коли продавець і покупець беруть на себе зобов'язання укласти договір купівліпродажу у майбутньому на заздалегідь визначених умовах; продаж земельних ділянок за борги, коли рішенням суду кредитору в забезпечення позовних вимог передається право власності на земельну ділянку; придбання власника земель (юридичної особи) з усіма його майновими правами [4].

Відсутність в Україні цивілізованого ринку землі також негативно впливає на орендні відносини в сільському господарстві, породжуючи коло економічних проблем: відсутність можливостей щодо конкурентного продажу земельних ділянок збільшує пропозицію орендодавців землі, що обумовлює низькі ціни оренди. Невисокий рівень орендної плати обумовлює заниження цін на земельні ділянки. Як наслідок, окремі земельні масиви не знаходять орендарів і не використовуються [5].

Для зняття мораторію, тобто запровадження повноцінного ринку земель сільськогосподарського призначення, необхідно вжити ряд заходів, які забезпечили б його прозорість, демократичність, функціонування в інтересах селянства та контроль як з боку держави, так і громадян. Реформування та розвиток земельних відносин передбачають здійснення комплексу правових,

економічних, технічних та організаційних заходів з урахуванням характеру регульованої, соціально орієнтованої ринкової економіки країни [6].

Висновки. На нашу думку, мораторій на відчуження земель сільськогосподарського призначення повинен бути скасований, оскільки він не вирішує поставлених перед ним завдань, породжуючи інші проблеми. Відкритість ринку значно збільшить поле для зловживань, штучного регулювання питань відчуження земель, а також сприятиме зниженню рівня корупції. Легалізація ринку – це не панацея проти корупції, але, вочевидь, може виявитися дієвими ліками. Формування цивілізованого ринку сприятиме розвитку агробізнесу й ефективнішому використанню ділянок, адже нині аграрний потенціал держави не розкритий, мабуть, і наполовину. Щоправда, є й певні ризики, пов'язані з можливістю надмірної концентрації земель і їх подальшим занедбанням у разі скуповування спекулянтами. Відповідно запровадження ринкових механізмів має відбуватися під контролем держави. Загалом не можна і недоцільно штучно стримувати легалізацію земельних обороток, адже тіньовий і неконтрольований ринок існує давно, а економічний зиск при цьому отримує значно менше людей, ніж могло б бути за умов прозорості схем. Землю потрібно дозволити продавати, але на цивілізованому ринку, такому, що функціонує за чіткими та зрозумілими правилами і не залежить лише від волі чиновників.

Список використаних джерел:

1. Мартин О.М. Державне регулювання ринку землі в Україні / О.М.Мартин // На-уковий вісник, 2004. – випуск 14.1. – С. 262-266.
2. Будзяк В.М. Формування ринку земель сільськогосподарського призначення // Економіка АПК. – 2008. - №8. – С. 118 – 122.
3. Яремко Ю. І. Концептуальний підхід та еколого-економічні принципи сільськогосподарського землекористування меліорованих земель / Ю. І. Яремко, Н. В. Дудяк // Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. - 2015. - № 1. - С. 74-80. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Zemleustriy_2015_1_11.

4. Третяк А. М. Інституційне середовище іпотечного кредитування під заставу земель сільськогосподарського призначення та їх землеустрою в Україні / А. М. Третяк, В. М. Другак, А. О. Вольська // Земельне право. – № 8. – 2013. – С. 23-30.

5. Горлачук В.В., Белінська С.М. Передумови запровадження ринку земель для ведення товарного сільськогосподарського виробництва в Україні // Економіка АПК. – 2007. - №7. – С. 18 – 20.

6. Песков І.В. Правові аспекти формування та функціонування ринку земель сільськогосподарського призначення / І.В. Песков, С.В. Фокіна, Є.О. Зінкевич // матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Теоретичні та практичні аспекти формування й розвитку ринку земель сільськогосподарського призначення» – Херсон 2018. – С.84 – 87.

ГОРЛАЧУК В.В.

*заслужений діяч науки і техніки України,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри управління земельними ресурсами
Чорноморського національного університету ім. Петра Могили*

БУЛЬБУК В.В.

*магістрант
Чорноморський національний університет ім. Петра Могили*

УДК 332.282

СУЧАСНИЙ СЦЕНАРІЙ РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД – ТРАГЕДІЯ ДЛЯ СЕЛА

Впродовж останніх тридцяти років посилюються процеси невдоволення суспільства, тісно пов'язаного із сферою земельних відносин і трансформацій, які проходять в рамках Закону України «про добровільне об'єднання територіальних громад».

Антиконституційна земельна реформа поставила під загрозу темпи економічного зростання соціальної стабільності та темпи ефективного використання природно-ресурсного, виробничого та ін. потенціалів.

В значній мірі це доповнено недосконалістю заходів з управління та державного регулювання, пов'язаних з трансформаційними змінами у господарській системі. Про це свідчать дані офіційної статистичної інформації, з якої випливає, що Україна з її вигідним геополітичним розміщенням, сприятливим кліматом, наявністю майже 75% сільськогосподарських угідь, розміщених на родючих чорноземах нині є аутсайдером в соціально-економічному розвитку на всьому європейському просторі. У цьому контексті відзначимо, що станом на кінець 2018 року ВВП України з 90-х років скоротився майже на 50%, в результаті чого 60% людей живуть за межею бідності, позбавлено можливості працевлаштування на селі. Цим створено причини загострення суперечностей і протистояння між владою і людьми, відбулося контрастне розшарування соціального стану людей.

За таких обставин не можна говорити про спроби сталого розвитку сільських територій, пріоритетні напрямки соціально-економічного розвитку та ін.

Однією з головних причин невдач, про що ми неодноразово відзначали у своїх публікаціях – це передача сільськогосподарських угідь колективних сільськогосподарських підприємств (колишніх колгоспів) у приватну власність з наступним їх розпаюванням. З цього часу і розпочався хаос і безпорядок на землі, відбулося остаточне розбалансування соціально-економічних відносин в аграрному секторі економіки, закладено фундамент бідності сільського населення, руйнування всієї інфраструктури на селі.

Але для того, щоб перетворити аграрний сектор економіки в територію для інвестиційно-привабливого, успішного розвитку підприємництва, зміцнення іміджу сільського трудівника пріоритетною мала б залишатись розбудова бази орендно-договірних відносин. Орендні відносини для України – це те найкраще, що могло згенерувати розвиток сільськогосподарського землекористування в рамках

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»

колективних сільськогосподарських підприємств, підвищувати імідж держави, задовольняти потреби внутрішнього та зовнішнього ринку у сільськогосподарській продукції.

Зважаючи на це, орендар радше б отримав в оренду землю з державної чи комунальної власності, чим було б зроблено відповідний внесок у державну скарбницю, а не для особистого збагачення власника паю. Це було б і чесно, і справедливо з точки зору моральних принципів і національних інтересів. Така модель розвитку земельних відносин була б чинником консолідації суспільства і рушійною силою розвитку сільських територій.

Ядром такої постановки питання є визнання того факту, що паювання земель колективної власності не передбачено Конституцією України, а відповідно є протизаконним актом.

Укази Президента України, суть яких зводилась до розпаювання сільськогосподарських угідь колективних сільськогосподарських підприємств, теж є антиконституційними, завдавши дуже великої шкоди українському суспільству, в першу чергу – селянам, послабили реалізацію ідеї демократичних перетворень та відродження української нації. Судячи з ситуації, яка склалась нині в Україні, ці Укази радше всього орієнтовані на олігархічні клани.

Але на цьому цинізм, який справляє влада у своїй «новаторській» діяльності щодо політики розвитку сільських територій не закінчується. Ключовим при цьому є те, що держава пов'язує чергову реформу – реформу місцевого самоврядування, яка передбачає створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ), завдяки об'єднанню так званих малих територіальних громад (територій сільрад), на які вчеплено ярлик, що начебто вони гальмують соціально-економічне зростання сільських територій і сільськогосподарського зростання.

Але, на превеликий жаль, модель формування ОТГ, яка яка активізується правлячою владою, елітою, суперечить потребам людей і

здоровому глузду. Ця модель є шкідливою, оскільки її ідеї призведуть до ще більших катастрофічних наслідків: фізичного вимирання селян, втрати національної автентичності, втрати соціальної інфраструктури на селі, погіршення стандартів якості життя на сільських територіях та ін.. проблем.

Наприклад, у Миколаївській області під тиском органів державної влади станом на 01.03.2019 року створено 41 ОТГ за рахунок об'єднання 143 сільських, селищних і міських рад, що складає 43% всіх Рад області. В середньому кожна із ОТГ сформована за рахунок 3-4 сільських, селищних і міських Рад, за винятком Баштанської, Казанківської ОТГ, до яких увійшло по 9 рад, що об'єднались.

Органи державної влади занепокоєні, що 57 % рад не увійшли в ОТГ, а у Врадіївському районі взагалі відмовились від створення ОТГ. Відмова селян полягає в тому, що ОТГ не можуть пообіцяти забезпечення достойного життя людини, збереження і зміцнення здоров'я населення, і вони мають рацію, бо не можна об'єднати необ'єднуване.

Досліджуючи проблему формування ОТГ в Україні, нами зроблено висновок, що передумовою формування ефективно функціонуючих ОТГ має бути розроблений проект планів району, в основі якого відображено перспективний план його розвитку.

Власне, мета районної планівки полягає у вирішенні комплексного розміщення всіх видів виробництва і будівництва в районі на сучасному етапі і на перспективу. З урахуванням раціонального використання і охорони земель з одночасним поліпшенням умов праці, побуту і відпочинку населення, як у тактичному плані, так і в стратегічному. Важливим при цьому є те, що люди мають бачити перспективу розвитку ОТГ, обговорювати механізми реалізації цієї перспективи.

Проект районної планівки, враховуючи всі елементи плану розвитку, результати обговорення громадами, має передбачати такі методичні підходи, а саме: сукупність методів, прийомів, методик, які

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»
забезпечать раціональне його здійснення з максимальним використанням організаційних можливостей тощо.

Такий проект є підставою для вибору земельних ділянок з метою розміщення різних видів підприємницької діяльності.

У задачу районної планівки адміністративного району має входити розробка пропозицій з оптимальних розмірів ОТГ, перспективний план розвитку, здійснення розрахунків чисельності робочої сили, зайнятої в усіх сферах виробництва, можливості його залучення з сторони, показників економічної ефективності та ін.

Важливо відзначити, що проекти планівки можуть розроблятися і на групу районів, які об'єднуються спільними природними, економічними умовами, інтересами тощо. При цьому важлива роль належить землеустрою, як міжгосподарському, так і внутрігосподарському, який передбачає перерозподіл земель у суб'єктів господарювання на землі, регламентує розміщення сільськогосподарських землекористувань, дорожньої мережі, захисних лісонасаджень, трансформації угідь, ліквідації черезсмулля тощо.

Підставою для розробки таких проектів є комплексне обстеження і вивчення сучасного стану району, збору і уточненню матеріалів перспективного розвитку і, власне, розробка самого проекту.

Щоб зрозуміти всю складність формування ОТГ відзначимо, що для безпосереднього обстеження району формуються виїзні бригади проектувальників різних профілів і спеціальностей.

Крім безпосереднього обстеження на місці використовується анкетний спосіб обстеження району з керівним складом району, інженерами, архітекторами, педагогами, лікарями та ін.

У проектах планівки має приділятися увага розміщенню водоохоронних, меліоративних, санітарно-захисних насаджень, парків, прибережних захисних смуг, місць масового відпочинку людей.

Все вищеприведене свідчить, що формування ОТГ не може носити стихійного характеру, а формуватись на засадах наукового обґрунтування. Тільки розуміння того, що комплексне вирішення територіального розвитку і суспільних інтересів дозволить створити умови для найбільш повного задоволення потреб населення в рамках ОТГ. На превеликий жаль, нині фактично в Україні не здійснюється підготовка фахівців, які могли б фахово розробляти проекти або схеми районних планіровок. Тому вважаємо за необхідне ввести у навчальні плани напряму Е19 «Будівництво і архітектура» за спеціальністю 193 «Геодезія і землеустрій» дисципліну «Районна планіровка» обсягом щонайменше 4 кредити, що дозволить гармонізувати процеси розвитку ОТГ.

Таким чином, наведені факти свідчать, що в Україні сьогодні недостатній практичний досвід створення ОТГ. Майбутнє вони можуть мати за умови, якщо в основі їх формування будуть проекти або схеми районної планіровки, обговорені з населенням громад.

Сьогоднішня поспішність створення ОТГ являє собою механізм впливу на виборчий процес, а «короткі гроші», які уряд країни обіцяє виділяти у випадку об'єднань, є черговим міфом про відродження сільських територій.

Список використаних джерел:

1. Горлачук В.В., Лазарєва О.В. Сценарій розвитку ефективного сільськогосподарського землекористування. Науковий вісник МНУ ім. В.О. Сухомлинського. №2 (II), Миколаїв. - 2018. – С.88-93.
2. Національна доповідь щодо завершення земельної реформи НААН України.- Київ. - Аграр. наука. – 2015. – 48 с.

УДК 528.001

ФУНДАМЕНТАЛЬНА ОСНОВА ВЕДЕННЯ МІСТОБУДІВНОГО МОНІТОРИНГУ ЗЕМЕЛЬ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Актуальність. Моніторинг земель – спостереження за станом земель з метою своєчасного виявлення змін, їх оцінки, відвернення та ліквідації наслідків негативних процесів. Моніторинг земель можна класифікувати за ознакою специфіки об'єктів спостереження за такими тематичними напрямками: моніторинг земель населених пунктів (житловий, промисловий, рекреаційний), моніторинг сільськогосподарських земель, лісогосподарський моніторинг [1]. Найбільш складним за методичним забезпеченням з перелічених напрямків є моніторинг населених пунктів, який є системою регулярних, безперервних спостережень за станом земельного фонду населеного пункту. В населеному пункті цей вид моніторингу взаємодіє з іншими тематичними моніторинговими системами, а саме з моніторингом довкілля та містобудівним моніторингом. Містобудівний моніторинг земель об'єднаних територіальних громад є інтеграцією всіх тематичних напрямків моніторингової діяльності тому його ведення потребує детального вивчення в аспекті методичного забезпечення.

Мета дослідження. Визначення наукових підходів отримання знань про множини об'єктів містобудівного моніторингу, процесів та явищ в межах об'єднаних територіальних громад.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У публікаціях з проблематики розроблення систем спостереження за геопросторовими об'єктами останніми роками висвітлюються результати досліджень зі створення тематичних комплексних систем спостереження [2 – 4]. Проблематика методичного забезпечення геоінформаційної системи

містобудівного моніторингу земель об'єднаних територіальних громад, що інтегрує інформаційні ресурси моніторингу довкілля, моніторингу земель та містобудівного моніторингу детально не досліджувалась.

Створення комплексної системи моніторингу на місцевому рівні управлінської діяльності унеможливить дублювання інформації в різних підрозділах органів місцевої влади та органах центральної виконавчої влади, забезпечить актуальною та повною інформацією систему прийняття рішень з територіального розвитку.

Виклад основного матеріалу. Методи містобудівного моніторингу земель об'єднаних територіальних громад та населених пунктів базуються на використанні класичних методів моніторингу земель та містобудівного моніторингу, а також їх комбінації з урахуванням вимог до потрібних результатів, що в свою чергу впливає на вибір технології проведення спостереження або аналізу.

Об'єктна складова комплексного містобудівного моніторингу земель об'єднаних територіальних громад формується з об'єктів населених пунктів, параметри спостереження яких визначаються такими науками як екологія, землеустрій та містобудування. А предметна складова визначає способи реалізації поставлених завдань та спирається на такі науки: інформатику, кваліметрію, теорію управління та економіку, які врешті решт і утворюють наукові підходів, що формують методологічну основу комплексного моніторингу.

Основою **геоінформаційного наукового підходу** є поєднання трьох типів геопросторових даних, а саме: «місце», «час», «тема», які дозволяють проводити класифікацію різних даних і подальшу їх інтеграцію в єдине інформаційне середовище [5].

Головними завданнями геоінформаційного підходу є:

- обробка геопросторової інформації про положення і переміщення об'єктів на земній поверхні та визначення їх просторового впливу на навколишнє середовище;

- фіксування та прогнозування станів (виникнення, протікання і зникнення) процесів і явищ на поверхні Землі.

Геоінформаційний підхід цілеспрямований не тільки на обробку даних, але і на аналіз та узагальнення інформації з цільовою орієнтацією на отримання знань [5] та інформації для підтримки прийняття управлінських рішень. Це визначає його інтеграційний характер серед різногалузевих систем дослідження процесів і явищ на земній поверхні. Ключовими інтеграційними факторами є система координат, суміжна кодифікація, структура даних, які дають можливість створювати гіпертекстові та мультиінформаційні структури даних [5].

Кваліметричний науковий підхід заснований на вивченні проблематики кількісної оцінки якості, яку досліджує наукова дисципліна – кваліметрія. Метою кваліметричного підходу є управління якістю об'єктів, характеристиками об'єктів та процесами.

Головними завданням кваліметричного підходу є:

- розроблення достовірних методів оцінювання якості об'єктів дослідження;

- врахування при оцінюванні якості об'єктів соціальних та екологічних потреб людей [6].

Кваліметричний підхід спрямований на оцінювання не тільки об'єктів в цілому, а і окремих його характеристик, а також будь яких процесів. Загальна оцінка якості об'єкта формується від сукупної оцінки якості його складових без врахування дублюючих показників [6].

Ціллю прийняття управлінського рішення, яке спирається на результати комплексного моніторингу, є розташування якісних об'єктів, їх оптимізація та забезпечення якісних процесів у межах населеного пункту. Для такого класу задач кваліметрія має спосіб побудови математичної моделі оцінювання якості об'єктів, яку можна застосувати як критерій оцінювання альтернативних варіантів в процесі прийняття управлінських рішень [6].

Цільовий науковий підхід в населених пунктах спрямований на управління землевпорядною та містобудівною діяльністю, що спирається на результати містобудівного моніторингу земель населених пунктів та враховує множину факторів, в тому числі екологічні, економічні, містобудівні. Динамічність процесів у населеному пункті обумовлює безперервність моніторингової діяльності та періодичне генерування результатів (висновків, звітів) для коригування управлінських дій для досягнення поставлених цілей (розв'язання конфліктних, проблемних ситуацій).

Головними завданнями цільового підходу є:

- розроблення методів реалізації поточних завдань для досягнення стратегічної цілі;
- розв'язання проблем міжгалузевого характеру та просторового характеру з врахуванням зв'язків між цілями та необхідними ресурсами [7].

Цільовий підхід орієнтований на перспективу, потребує встановлення ієрархічно сформованих довгострокових, середньострокових та короткострокових цілей розвитку населених пунктів, визначення шляхів їх досягнення, опису правил змін складових системи (об'єктів, суб'єктів) для забезпечення ефективних результатів [7]. Одним з головних факторів, що впливає прийняття управлінських рішень є економічна складова процесу.

Економетричний науковий підхід спрямований на аналіз реальних економічних систем і процесів, що в них відбуваються за допомогою економетричних методів і моделей, їх застосування при прийнятті управлінських рішень.

Головними завданнями економетричного підходу є:

- дослідження розвитку економічних процесів і прогнозування їх динаміки;
- вибір і побудова математико-статистичних моделей і перенесення їх в практичну діяльність [8].

При проведенні містобудівного моніторингу земель населених пунктів існує змістовний зв'язок між науковими дисциплінами економетрика,

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»

кваліметрія та теорія управління. Методи геоінформатики систематизують дані та позиціонують їх в просторі, що надає додаткові можливості виявлення зв'язків між об'єктами та закономірностей між процесами та явищами.

Висновки.

1. Інтеграція моніторингових систем досягається шляхом об'єднання методичного апарату, що використовується для дослідження в складі окремих систем, а також залучення методів з інших наукових дисциплін.

2. Спільне застосування наукових підходів в процесі моніторингової діяльності в населених пунктах сприяє розвитку науки та є основою для удосконалення в подальшому методів збору, обробки інформації, прогнозування та управління шляхом залучення методів з інших наук, таких як містобудування, землевпорядкування, екологія, кваліметрія, економіка, геоінформатика.

Список використаних джерел:

1. Сизов А. П. Оценка качества и мониторинг земель сверхкрупного города. – М.: МИИГАИК, 2012. – 242 с.

2. Пиркова О. В. Організаційно-методичний механізм формування містобудівного моніторингу використання земель: автореф. дис... канд. техн. наук. 05.24.04. ХНУМГ ім. О. М. Бекетова. – Х., 2016 – 28 с.

3. Бахарев В. С. Комплексна система екологічного моніторингу атмосферного повітря урбосистем. дис... д-ра техн. наук 21.06.01 – Кременчук, 2018. - 402 с.

4. Шелковська І. М. Моделі та методи геоінформаційного моніторингу земель прибережних територій водосховищ автореф. дис... канд. техн. наук. 05.24.04. КНУБА. – К., 2013 – 28 с.

5. Майоров А. А. Развитие информатики в научном направлении геоинформатика // Вестник МГТУ МИРЭА «MSTU MIREA HERALD» 2014 - № 1 (2) - с.42-57.

6. Азгальдов Г. Г. Квалиметрия для всех: Учеб. пособие/ Г.Г. Азгальдов, А.В. Костин, В.В. Садовов. – М.: И Д Информ Знание, 2012. - 165 с.

7. Клиланд Д. Системный анализ и целевое управление / Д. Клиланд, В. Кинг; Пер. з англ. М. М. Горяинова та А. В. Горбунова ; Під ред. І. М. Верещагіна. – М.:, 1974. – 278 с.

8. Козьменко О. В. Економіко-математичні методи та моделі (економетрика) / О. В. Козьменко, О. В. Кузьменко. – Суми, 2014. – 406 с.

МЕЛЬНИК М.А.

канд. с. - г. наук,

Херсонська філія ДУ «Інститут охорони ґрунтів України»

ЖУЖА В.В.

канд. с. - г. наук,

Херсонська філія ДУ «Інститут охорони ґрунтів України»

ШУКАЙЛО С.П.

канд. с. - г. наук,

Херсонська філія ДУ «Інститут охорони ґрунтів України»

УДК: 631.62:631.47:631.8 (477.7)

ГРУНТИ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ СУЧАСНИЙ СТАН, ВИКОРИСТАННЯ, ОХОРОНА

Актуальність. Ґрунти, як основний засіб сільськогосподарського виробництва потребують постійного моніторингу. Тривале інтенсивне використання земель в сільському господарстві (більше 90 % розораності території) призводить до зниження їх родючості та продуктивної здатності, посилює залежність землеробства від погодних умов. За таких умов питання охорони, збереження та відтворення родючості ґрунтів є пріоритетним та невідкладним.

В даній роботі проведено стислий аналіз сучасного стану ґрунтів, обґрунтованого підходу їх використання з метою отримання екологічно чистої продукції.

Мета досліджень. Визначення впливу інтенсивного сільськогосподарського виробництва на еколого-агрохімічний стан ґрунтового покриву Херсонської області та розробка пріоритетних заходів по їх збереженню.

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»

Результати досліджень. Херсонська область займає площу 28,5 тис. км², що складає 4,7% території України. Територія регіону розташована в межах Причорноморської низовини, представлена монотонною степовою рівниною з ухилом в бік моря. Вододільні простори займають більшу частину області.

Рельєф та галогенез ґрунтів менш вагомими факторами ґрунтоутворення. Вони забезпечують формування в межах підтипу родових ознак ґрунтів (за характером місцевих умов).

Особливістю геоморфологічної будови Херсонської області є і те, що вона повністю розташована в межах найнижчого геоморфологічного рівня України – Причорноморського [2]. Територія її низинна, акумулятивна, поверхня слабохвиляста, нахилена на південний схід і складена товщею (25-30 м) лесовидних суглинків. Практично весь поверхневий стік надходить в замкнуті депресійні форми рельєфу - поди. Поди виступають потужними місцевими водозбірними та солезбірними басейнами. У межах подів особливо в приморській зоні простежується поєднання кількох потужних чинників галогенезу геоморфологічного та гідрогеологічного.

За даними інвентаризації проведеної фахівцями Каховської ГГМЕ на території Херсонської області площі подів і степових блюдць становлять 219,9 тис. га., що складає до 8 % загальної площі області.

Рельєф (мезо та мікро) перерозподіляє атмосферні опади по поверхні з перезволоженням та періодичним затопленням замкнутих депресійних форм рельєфу (подів-блюдць, подоподібних понижень, подів). При періодичному надлишковому зволоженні ґрунтів в теплий період року розвиваються процеси оглеєння та осолодіння з формуванням ґрунтів напівгідроморфного та гідроморфного роду.

Галогенез ґрунтів проявляється в розвитку солонцюватості та засолення. Джерелами солей є: реліктове засолення - дочетвертинні морські пліоценові та кіммерійські глини, що підстиляють лесову товщу; мінералізовані підземні води; імпульверизація.

Імпульверизація- аеральне надходження солей з акваторій Чорного моря та Сивашу. В умовах автоморфного водного режиму це основне джерело надходження солей. Щорічне надходження солей в зоні Сухого-Степу на території Асканія-Нова становить 320 кг/га, з них біля половини (до 145 кг/га) агресивні - хлориди, сульфати натрію і магнію. В м. Баштанка Миколаївської області, на межі зони Південного та Центрального Степу, загальне надходження солей становить 180 кг/га зі збільшенням долі агресивних солей до 69% (124 кг/га) [1]. Імпульверизація не призводить до засолення ґрунтів, але викликає розвиток солонцюватості. Солонцюватості в різному ступені підвернені всі ґрунти Херсонщини. Сучасні солепроявлення в ґрунтах пов'язані з господарською діяльністю. В області на значних територіях з початком зрошувальних меліорацій сформувався незадовільний гідрогеолого-меліоративний стан. Засолення ґрунтів відбувається при підтопленні (РГВ < 2м), з гігроморфним (РГВ 2 - 3м) та напівгідроморфним (РГВ 3-5м) водними режимами. Надходження солей відбувається на загальному фоні їх вилуджування в підґрунтя та ґрунтові води з подальшим виносом природним дренажем. При значній кількості колообігу солей в автоморфних умовах Південного Степу (чорноземи) та Сухого Степу (каштанові ґрунти) сформувався від'ємний сольовий баланс. Фоновий ґрунтовий покрив цих зон не засолено. Загальна кількість солей в метровому шарі ґрунту до 10 т/га, а в двохметровому до 20 т/га. Тип засолення верхнього метрового шару ґрунту сульфатно-гідрокарбонатний, другого – содово-сульфатний.

Підзона сухо-стєпова, дуже суха з каштановими солонцюватими ґрунтами в комплексі з солонцями каштановими ґрунти засолені сольовий горизонт знаходиться на глибинах від 0,7 до 1,5м. причина засолення гідрогеологічні умови (підтоплення, гігроморфний, напівгідроморфний водні режими).

Інтегральним показником екологічного стану ґрунтів та динаміки його розвитку є – гумус. Гумус – складний динамічний комплекс органічно-мінеральних сполук. Кількість гумусу в ґрунті є одним з важливих параметрів,

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»

що визначає рівень його родючості та загальну продуктивність сільськогосподарських культур. Стійкість родючості ґрунтів залежить від динамічної рівноваги між процесами гуміфікації та мінералізації органічної речовини.

За термін спостереження ґрунти Херсонської області характеризувались середнім вмістом гумусу від 2,52 % (II тур), до 2,32 % (III, VI тури) та 2,45 % (X тур). Динаміка середньозваженого вмісту гумусу в ґрунтах області показує, що в перші 5-10 років проведених обстежень спостерігалось різке зниження гумусу, яке складало 0,14-0,2 % (III, IV тури) (рис. 1).

Чорноземи південні лівобережної та правобережної частини області відрізнялись, як за вмістом гумусу, так і за його динамікою. Вміст гумусу на лівобережжі протягом останніх 15 років складав 2,65-2,69 %, що на 0,09-0,14 % менше чорноземів правобережжя. Втрати гумусу значні і складають 0,25 % (II-VI тури) , 0,35 % (II-X тури) , на правобережній частині області вони складали відповідно 0,21 % і 0,05 %.

Проведені багаторічні обстеження свідчать про те, що зниження вмісту гумусу в чорноземах лівобережжя відбувається швидше, а відновлення повільніше. Ми пов'язуємо цей факт з гранулометричним складом ґрунтів та їх використанням. На лівобережжі розташовані значні площі зрошення прив'язані до Головного Каховського та Північно-Кримського магістральних каналів.

В темно-каштанових важкосуглинкових ґрунтах, перших двох турах обстежень (1970-1979 рр.) (Білозерському, Генічеському, Каланчацькому, Новотроїцькому, Чаплинському районах та м. Херсон, відмічається доволі високий уміст гумусу: 2,70 % (III тур) та 2,79 % (II тур). В подальшому спостерігається різке зменшення до 0,34% та 0,54% в четвертому та п'ятому турі обстежень відповідно. Вміст гумусу в темно-каштанових важкосуглинкових ґрунтах за X туром спостережень знаходиться на рівні 2,40-2,45 %, втрати гумусу доволі вагомі 0,34-0,39 %.

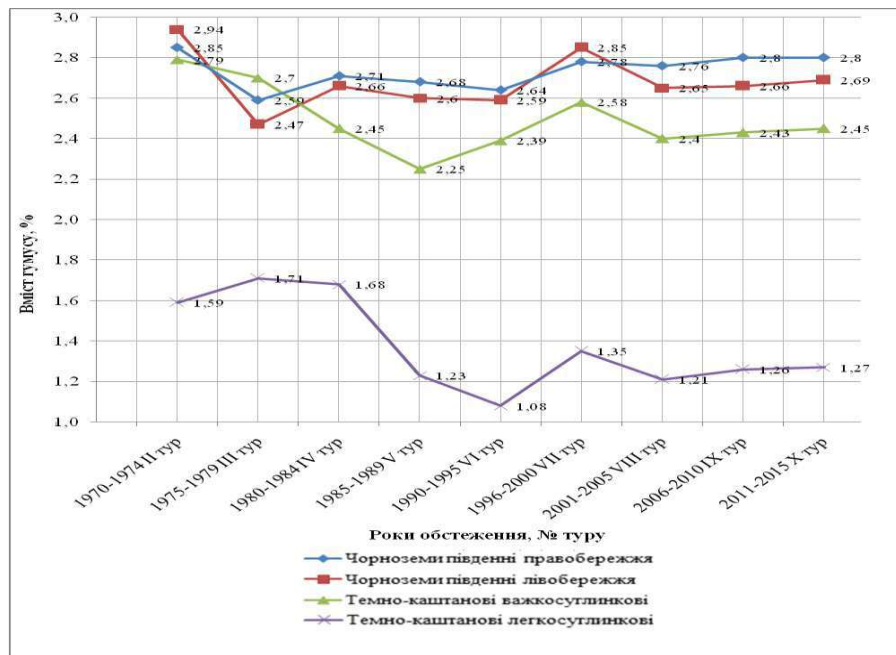

Рисунок 1. – Динаміка середньозваженого умісту гумусу в ґрунтах Херсонської області по рокам обстежень (1970-2015 рр.).

Вміст гумусу визначає продуктивний потенціал ґрунту. Проведений аналіз багаторічних досліджень свідчить, що уміст гумусу в ґрунтах Херсонської області зменшується, втрати гумусу вагомі. В розрізі районів вони складають: чорноземи правобережної частини – 0,14-0,28 %, чорноземи лівобережжя – 0,21-0,46 %, темно-каштанові важкосуглинкові ґрунти – 0,34-0,39 %, темно-каштанові легкосуглинкові – 0,32-0,38 %.

Проведені нами морфологічні дослідження показують в ґрунтах відбувається зниження загального умісту гумусу за рахунок скорочення гумусових горизонтів під впливом ерозійних процесів. Негативна динаміка гумусу є свідченням деградації ґрунтів.

Висновки. Зважаючи на те, що родючість ґрунтів Херсонської області має чітку тенденцію до зниження, питання відновлення ресурсного потенціалу наразі є пріоритетним. Для збереження та підвищення родючості ґрунтів найбільш дієвими і реальними заходами для покращення ситуації є наступні:

- оптимізація складу та співвідношення угідь. Реалізується шляхом збільшення долі стабілізуючих компонентів середовища (сіножаті, пасовища, лісонасадження) з одночасним скороченням площі ріллі;

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»

- вилучення з землекористування еродованих та малопродуктивних земель;

- впровадження органічного землеробства. Це у свою чергу, сприятиме впровадженню сівозмін землекористувачами і землевласниками;

- стабілізація структури сівозмін з обов'язковим введенням зернобобових культур та багаторічних трав;

- відновлення ґрунтозахисної системи землеробства з контурно-меліоративною організацією території.

Одним із необхідних заходів поліпшення родючості ґрунтів, на якому слід акцентувати увагу, є систематичний контроль еколого-агрохімічного стану земель сільськогосподарського призначення, здійснення його постійного моніторингу. При цьому, еколого-агрохімічна паспортизація земель сільськогосподарського призначення є одним із заходів забезпечення державного контролю родючості ґрунтів. Контроль за динамікою агрохімічних показників ґрунтів є одним з ключових завдань агрохімічного моніторингу.

Проведення моніторингу ґрунтів сільськогосподарського призначення та агрохімічна паспортизація земель є базовим критерієм достовірної оцінки земельних ресурсів. Знання та інформація про певні особливості ґрунту, що постійно накопичуються, є початковою основою для розробки програм ефективного використання земель, визначення заходів щодо їх збереження.

Список використаних джерел:

1. Бурксер Е.С., Бурксер В.В. Аэрохимические исследования на Украине // Тр. ин-та геол. Наук. Сер. Петрография, минералогия и геохимия. Вып. 1.-К.: АН УССР, 1951. – 127 с.

2. Земельні ресурси Херсонської області - базовий фактор регіональної економічної політики / Демьохін А., Пелих В. Г., Полупан М. І., Величко В. А., В. Б. Соловей, С. Д. Мельничук, О. М. Малюта; Нац. наук. центр "Ін-т ґрунтознавства та агрохімії ім. О.Н.Соколовського", Нац. аграр. ун-т. - К. : Аграрна наука, 2007. - 151 с.

3. Регіональні доповіді про стан навколишнього природного середовища / old.menr.gov.ua/index.php/dopovidi/regionalni. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Херсонській області у 2007 - 2016 році. [Електронний ресурс]– Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/content/article/7789>

НЕВМЕРЖИЦЬКА В. А.

магістрант

Житомирський національний агроекологічний університет

УДК 331.101.262

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Актуальність. Питання регулювання земельних відносин територіальних громад є пріоритетним напрямком діяльності національної стратегії розвитку регіонів. Тема дослідження є актуальною та її дослідженням займалися такі науковці як: У. Бабкевич, В. Головатюк, О. Голодько, В. Голян, О. Дребот, Х. Замула, С. Ісаченко, А. Карпук, В. Кирей, О. Серета, М. Мироненко, Р. Новіков, І. Пількевич, В. Савчин, О. Сапітон, М. Мироненко. Водночас динамічний характер розвитку територій вимагає посилення уваги до розвитку локальних соціально-економічних систем та їх подальшого регулювання.

Мета дослідження. Метою дослідження є обґрунтування пропозицій щодо ефективного використання земельних ресурсів ОТГ.

Результати дослідження. Наразі значну роль у розвитку громад відіграють лісомисливські господарства як активні учасники суспільних відносин ОТГ. У сучасних ринкових відносинах нагромадження лісомисливських господарств є могутньою інвестиційною базою для національної економіки, які можуть бути мобілізовані за допомогою фінансово-кредитної системи держави у формі заощаджень. Тому важливим є проведення ефективної державної фінансової політики у цьому напрямі для активізації

інвестиційної діяльності. Приріст реальних інвестицій у лісогосподарське виробництво гальмується через зволікання прийняття законодавчого акту, який би регламентував зняття ввізного мита на сучасне високотехнологічне деревообробне обладнання, що необхідне для збільшення обсягів виробництва продукції з високою часткою доданої вартості. Це проблема актуальна не тільки для державних лісомисливських господарств. Тому потрібен здоровий лобізм щодо створення законодавчого підґрунтя для надання преференцій лісогосподарським підприємствам стосовно придбання обладнання сучасного технологічного рівня. Вагомим чинником збільшення капітальних інвестицій у лісогосподарське та деревообробне виробництво стало б спрощення механізму використання лізингу, що б прискорило процеси оновлення парку виробничого устаткування та лісоексплуатаційної техніки і забезпечило б поступове зниження рівня фізичного спрацювання основних засобів державних лісогосподарських підприємств.

З огляду на це варто формувати мережу співпраці із всесвітньовідомими лісовими господарствами країн Європи. Органам державної влади, на які покладено функції контролю й забезпечення раціонального ведення лісового господарства, необхідно принципово змінити підхід до інвестиційної політики, зокрема в частині залучення іноземних інвестицій, який полягатиме в законодавчому та адміністративному врегулюванні питань, пов'язаних з наданням гарантій щодо забезпечення потреб інвесторів у лісосировині та формуванням рівноправних умов для всіх суб'єктів підприємницької діяльності. Суттєве нарощення обсягів капітальних вкладень у лісове господарство сприятиме розв'язанню ряду нагальних проблем не лише економічного, а й соціально та екологічного характеру. Пропонуємо збільшити кількість насаджень, залучивши учнів та провівши акції озеленення. Фонд оплати праці теж збільшиться, оскільки здійснюється надання додаткових послуг. А також розширивши спектр туристичних послуг. Проведення опитування підтвердило попит на подібні екскурсії тож необхідно знайти хто з

працівників найкраще відповідає якостям гіда і ще більше підвищити його кваліфікацію з допомогою тренінгів та семінарів.

Висновки. Завдяки диверсифікації та збільшенню прибутків одного з лісомисливських господарств ми сприятимемо покращенню макроекономічної ситуації в першу чергу на рівні області, а також країни. Але показники одного господарства не можуть кардинально змінити ситуацію в країні, тому ми спонукаємо до здійснення такої політики у всіх регіонах України. Необхідно розробити стратегію нарощування потенціалу і подальшого плану імплементації, використовуючи новітні технології. Потенційно державні лісгосподарські підприємства є надзвичайно інвестиційно привабливими. Сировинна база є важливою передумовою для проектування потужності первинної та поглибленої лісопереробки й планування виробничо-господарської та інвестиційної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Десслер Г. Управление персоналом / Г. Десслер; [пер. с англ.]. – М. : БИНОМ. Лаборатория знаний, 2004. – 800 с.
2. Plotnikova M. (2018) Green tourism development in smart communities. *Baltic Journal of Economic Studies*. Vol. 4. No. 3. Riga: Publishing House “Baltija Publishing”. pp. 203–210.
3. Prysiazhniuk O., Plotnikova M., Buluy O. (2018) Cluster approach in administration of rural areas. *Management Theory And Studies For Rural Business And Infrastructure Development*. 40 (2), 118–127.
4. Semenets H., Yakobchuk V., Plotnikova M. Family Homesteads Settlements As The Subjects Of The Public Management In Rural Territories // *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development* ISSN 2345-0355. 2018. Vol. 40. No. 4: 587–598 Article DOI: <http://doi.org/10.15544/mts.2018.51>
5. Walker K. D., Plotnikova M. (2018) Ecological settlement as a self-government model in rural areas // *Management Theory And Studies For Rural*

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»
Business And Infrastructure Development. Vol. 40. No. 3: 416–423. Article DOI:
<http://doi.org/10.15544/mts.2018.39>.

6. Nitsenko, V., Nyenno, I., Kryukova, I., Kalyna, T., Plotnikova, M. (2017) Business Model For A Sea Commercial Port As A Way To Reach Sustainable Development Goals. Journal Of Security And Sustainability Is. 7. No 155–166.

ОЛІЙНИК Н.М.

*к.т.н., доцент,
доцент кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки
Херсонський національний технічний університет*

МАКАРЕНКО С.М.

*к.е.н., доцент кафедри менеджменту і адміністрування
Херсонський державний університет*

УДК: 330.3; 332.1

ОЦІНКА ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка проблеми. Процес децентралізації влади триває в Україні з 2014 року. Внаслідок зміни адміністративно-територіального устрою нашої держави в країні створюються об'єднані територіальні громади (ОТГ) як суб'єкти управління муніципального рівня. У зв'язку з цим постає питання інвентаризації наявних природних ресурсів та оцінки природно-ресурсного потенціалу новостворених територіальних громад.

Метою дослідження є проведення оцінки та визначення умов ефективного використання природно-ресурсного потенціалу об'єднаних територіальних громад Херсонської області.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням процесів формування та використання природно-ресурсного потенціалу регіонів України взагалі та об'єднаних територіальних громад зокрема присвячені праці таких вітчизняних науковців, як: І. Кузик, М. Забедюк, О. Балако, І. Чикало, І. Шарапата ін.

Виклад основного матеріалу. Територія Херсонської області розташована у південній частині України та є частиною Причорноморського економічного району України, що за структурою економіки є аграрно-індустріальним. Площа Херсонської області становить 4,7 % від загальної території України [1, с. 230].

Створення об'єднаних територіальних громад в Херсонській області почалося з 2015 року. Станом на 1 січня 2019 року в Херсонській області повністю сформовано та функціонує 31 об'єднана територіальна громада [2].

Загальна характеристика об'єднаних територіальних громад Херсонської області зокрема та України взагалі наведена в таблиці 1.

Таблиця 1

Загальна характеристика об'єднаних територіальних громад України та Херсонської області станом на 1 січня 2019 року

Показник	Україна	Херсонська область	Питома вага Херсонської області в цілому по країні, %
Кількість районів	490	18	3,67
Кількість об'єднаних територіальних громад (ОТГ)	806	31	3,85
Чисельність населення в ОТГ, млн. осіб	8,4	0,26	3,10
Площа ОТГ, тис. км ²	193,0	8,9	4,61
Кількість районів, де не утворено ОТГ (без врахування 25 районів окупованих територій)	97	7	7,22
Кількість ОТГ в плані-графіку передачі земельних ділянок	662	26	3,93
Кількість ОТГ, які отримали у	646	25	3,87

комунальну власність земельні ділянки сільськогосподарського призначення			
Площа земельних ділянок, переданих ОТГ, тис. га	1450,8	89,2	6,15

Джерело: складено та розраховано авторами за даними [2; 3, с. 14]

Загальна площа земель під об'єднаними територіальними громадами Херсонської області становить 8918,74 км² або 31,34 % території області, де проживає 258946 осіб або 24,7 % від загальної чисельності населення області. Станом на 1 січня 2019 року в Херсонській області залишилося ще 7 районів, де не створено жодної об'єднаної територіальної громади. Серед цих проблемних районів – Верхньорогачицький, Великолепетиський, Нижньосірогозький, Генічеський, Скадовський, Нововоронцовський та Новотроїцький. Однак, вже створені ОТГ працюють і отримують кошти від держави. Станом на 10 лютого 2019 року 25 ОТГ Херсонської області (або 96,2 % від запланованих) отримали у комунальну власність земельні ділянки сільськогосподарського призначення загальною площею 89,2 тис. га [2].

Узагальнена структура земельних ресурсів Херсонської області наведена на рисунку 1.

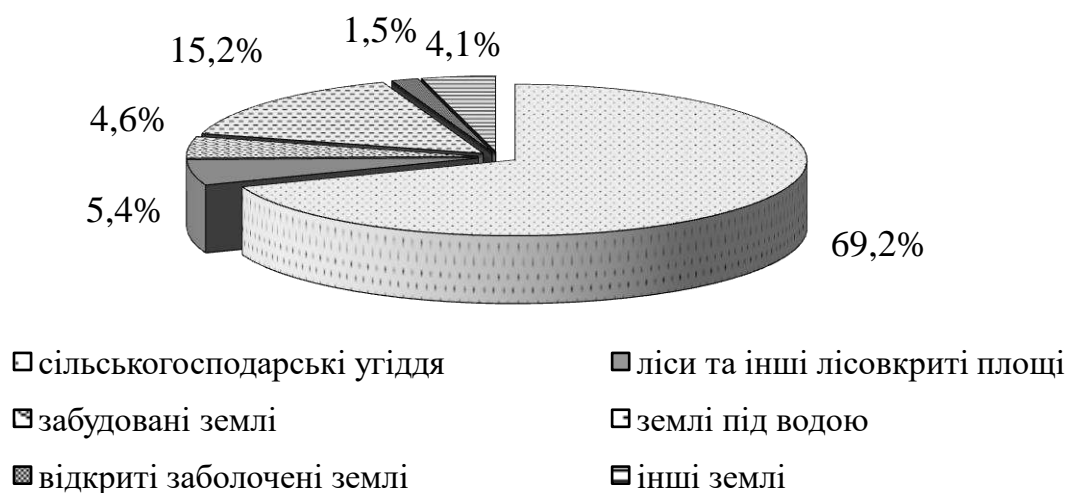

Рис. 1. Узагальнена структура земельних ресурсів Херсонської області

Джерело: побудовано авторами за даними [3, с. 259]

Земельні ресурси Херсонської області характеризуються високою сільськогосподарською освоєністю території (69,2 %) та низькою лісистістю (5,4 %), під забудовою зайнято 4,6 % земель. Частка землі під водою у загальній структурі землекористування становить 15,2 % та лише 1,5 % – болотні угіддя.

В Україні у 2019 році продовжиться процес передачі земель сільськогосподарського призначення державної власності у комунальну власність об'єднаних територіальних громад. В цілому по країні землі отримають 141 ОТГ, які об'єдналися у 2018 році [4].

Сьогодні неможливе ефективне використання природно-ресурсного потенціалу об'єднаних територіальних громад без урахування інтелектуального потенціалу людських ресурсів. Рівень розвитку інтелектуального потенціалу посідає центральне місце у формуванні і реалізації загального потенціалу об'єднаних територіальних громад зокрема та суспільства взагалі. У цьому контексті постає питання про радикальне підвищення місця та ролі інтелектуального потенціалу в соціально-економічній діяльності [5, с. 150]. З метою формування та підвищення ефективності використання інтелектуального потенціалу управлінського ресурсу об'єднаних територіальних громад сьогодні діють програми навчання управлінців у сфері місцевого самоврядування, що в перспективі сприятиме успішному виконанню нових завдань в умовах децентралізації.

Висновки. З наведеного вище можна зробити висновок, що реформа децентралізації триває на Херсонщині вже не перший рік. За цей час в області повністю сформовано та функціонує 31 об'єднана територіальна громада. Проте залишилося ще 7 районів (із 18), де не створено жодної об'єднаної територіальної громади.

Проаналізувавши структуру земельних угідь Херсонської області можна зробити висновок, що земельні ресурси області характеризуються

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»
високою сільськогосподарською освоєністю території та низькою лісистістю й заболоченістю.

Підкреслено, що забезпечення ефективного використання та нарощення природно-ресурсного потенціалу об'єднаних територіальних громад можливе лише за умови формування інтелектуального потенціалу управлінського ресурсу в сфері місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Олійник Н.М. Моніторинг соціально-економічного розвитку Херсонської області / Н.М. Олійник, С.М. Макаренко, В.В. Яковчук // Маркетинг та менеджмент у фокусі викликів нової економіки : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. – С. 230-233.

2. Державний сайт України : Децентралізація дає можливості [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: <https://decentralization.gov.ua>.

3. Статистичний збірник : Регіони України. 2018. – К.: Державна служба статистики України, 2018. – Ч. I. – 315 с.

4. Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру : Держгеокадастр [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: <http://land.gov.ua/u-2019-rotsi-uriad-peredast-derzhavni-silhospzemli-u-komunalnu-vlasnist-141-oth-iaki-utvorylysia-protiahom-2018-roku/>.

5. Шарапа І.В. Підвищення ефективності використання інтелектуального потенціалу як головного критерію розвитку сільських територій / І.В. Шарапа, С.М. Макаренко, Н.М. Олійник // Економічний простір : Збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2011. – № 47. – С. 146-152.

ПОЛЬОВА І.С.

*асистент кафедри землеустрою, геодезії та кадастру
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»*

СЕМЕНОВА С.М.

*студентка 3-го курсу,
факультету водного господарства,
будівництва та землеустрою
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»*

УДК 631.459 (477.72)

ВПЛИВ ЕРОЗІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ГРУНТОВИЙ ПОКРИВ ЛЮБИМІВСЬКОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Актуальність. Землі, які використовують у сільському господарстві зазнають негативного впливу, внаслідок впливу як природних факторів так і антропогенних. Найпоширенішим деградаційним процесом є ерозія, що призводить до зниження продуктивності сільськогосподарських угідь та погіршує екологічну ситуацію в агроландшафтах. Саме тому відповідна тема є актуальною та потребує більш детального аналізу та ґрунтового вивчення.

Мета. Проаналізувати негативний вплив ерозійних процесів на території Любимівської об'єднаної територіальної громади та запропонувати ефективні методи боротьби.

Виклад основного матеріалу. Ерозія ґрунту – це процес руйнування ґрунту і переміщення продуктів руйнування водою або вітром.

Територія Любимівської об'єднаної територіальної громади (ОТГ) Херсонської області розташована в степовій фізико-географічній зоні. Відповідне географічне розташування впливає на формування кліматичних особливостей: притаманні літні суховії - потужні вітри (більше 5 м/с) при низькій вологості (менше 30%), та високих температурах (вище 25°). Середня багаторічна кількість опадів по Херсонській області близько 400 мм. Саме такі природні умови вплинули на формування відповідних типів ґрунтів, а саме чорноземів та темно-каштанових ґрунтів. Недостатня кількість опадів спричиняють поширення дефляційних процесів [3]. Найбільшої шкоди

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»

грунти зазнають під час вітрової ерозії. Дефляція виникає при сильних вітрах, які видувають орний шар, унаслідок чого знижується родючість ґрунту. Частіше вона спостерігається на недостатньо захищених або зовсім незахищених рослинами площах [4].

Найголовнішими проблемами залишається антропогенний вплив, а саме: надмірна сільськогосподарська освоєність території (розораність), знищення лісосмуг [2].

Найбільш розорані землі на території України – у Херсонській області (90,3%). В регіоні порушено баланс між кількістю пасовищ та сіножатей і площами, призначеними для вирощування агрокультур. Наслідком високого ступеня розораності є деградація ґрунтів та опустелення [5].

Територія Любимівської ОТГ має складний рельєф. На території громади значну частину займають балки та яри. Результатом утворення такого рельєфу є процес розмиву ґрунту. Посилюється ерозія також за рахунок знищення рослинності і дерев, які захищають та укріплюють ґрунтовий покрив. Утворенню та швидкому зростанню ярів сприяє також і неправильне використання земель, а саме розорювання схилів балок і напрямом борозен по схилу вниз по оранці [6].

На території адміністративно-територіальної одиниці виявлено відхилення фактичних площ зелених насаджень від показників, які зазначені за даними експлікації у проектах приватизації земель сільськогосподарських підприємств.

Найбільші втрати лісосмуг полів зафіксовані на території Херсонської області, вони становлять 3271,2 га. Більшість місцевого населення використовує лісосмути для побутових потреб, як джерело хмизу, для випасання худоби, скиду сміття. В таких випадках лісосмуга виглядає розрідженою, і не виконує своєї основної функції захисту полів від ерозії, в результаті чого вітри зносять родючий шар ґрунту і

спричиняють пилові бурі [7]. Якість ґрунту знижується внаслідок того, що видуються поживні елементи.

Для вирішення проблеми розораності необхідно провести детальні обстеження і виявити ділянки, на яких надмірно розвинуті дефляційні процеси. Таку територію доцільно засіяти багаторічними травами, або ж взагалі вивести під посадку лісових і садово-ягідних насаджень. Впровадження ґрунтозахисних сівозмін і смугового землеробства також матиме позитивні наслідки. При проектуванні полів сівозмін довгі сторони варто орієнтувати поперек активних ерозійних вітрів.

Питання пов'язані з рельєфом місцевості вирішувати складніше. Залежно від стадії розвитку ярів розробляють різні заходи боротьби з ерозійними процесами. У всіх випадках ці заходи мають передбачати регулювання поверхневого стоку, який є причиною утворення яру.

Вимоїни ліквідовують засипанням із застосуванням землерийних машин. Схилі яри також засипають, вище від них влаштовують земляні вали. Яри закріплюють за допомогою гідротехнічних споруд, створюють прияржні смуги та проводять заліснення.

Створенням лісосмуг може займатися й місцева громада. На один гектар смуги потрібно до 200 дерев. Ефект від даної процедури можна спостерігати в найкоротші терміни. Адже для створення лісозахисних насаджень необхідно 1-3 роки. За експертними оцінками, на полях, які захищені лісосмугами, швидкість вітру знижується на 20-30%, вологість повітря збільшується на 3-5%, в два рази знижується непродуктивне випаровування вологи. Врожайність зернових підвищується на 5-7 ц/га [7].

Висновки. Ґрунтовий покрив зазнає негативного впливу як від природних так і антропогенних факторів, наслідками яких є поширення ерозійних процесів.

Отже, апатичне ставлення до влаштування території має певні наслідки, які призводять до опустелення, зниження родючості та знищення

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»

грунтового покриву. Для вирішення цих питань необхідно розробити певний механізм організаційних заходів, які будуть дійсно результативними, а також спонукатимуть землевласників і землекористувачів до більш дбайливого використання земельних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Вплив інтенсивності ерозійних процесів на стан грунтового покриву [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://studopedia.su/16_180858_eroziya-runtiv.html

2. Ерозійні процеси грунтоутвого покриву степу України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2014/5/68.pdf>

3. Клімат природні умови Херсонщини [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.novaecologia.org/voecos-166-1.html>

4. Лавренко С. О. Ефективність використання мінеральних добрив та поливної води посівами нуту залежно від технологічних прийомів його вирощування в умовах Південного Степу України / С. О. Лавренко, Н. М. Лавренко // Молодий вчений. - 2015. - № 2(6). - С. 72-75. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2\(6\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_2(6)_20).

5. За розораністю земель Україна перша в світі [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://superagronom.com/news/4286-zarozorenistyuu-zemel-ukrayina-persha-v-sviti>

6. Як і чому утворюються яри [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zapitay.com.ua/yak-i-chomu-utvoryuyutsya-yari.html>

7. В Україні шокуючи ми темпами знищуються полезахисні лісові смуги – результати моніторингу Держгеокадастру [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://land.gov.ua/v-ukraini-shokuiuchymy-tempamy-znyshchuiutsia-polezakhysni-lisovi-smuhy-rezultaty-monitorynhu-derzhheokadastru/>

КРУПІЦА Д.О.

к.с.-г.н., ст. викладач

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

ПУГАЧОВА К.Є.

студентка 4 курсу ГКЗ – 3 групи,
факультету ВГБЗ,

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

УДК 502.33

ПРОБЛЕМИ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ НОВОСТВОРЕНИХ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Актуальність теми. Земельні ресурси – основа розвитку сільської економіки, територіальний базис життєдіяльності громади та важливе джерело наповнення бюджету об'єднаних територіальних громад. Головною метою є раціональне використання земель громади. На сьогоднішній день використання земельних ресурсів ОТГ відбувається у умовах децентралізації влади. Такі дії потребують з боку держави та місцевих органів самоврядування заходів щодо підвищення ефективності управління земельними ресурсами.

Метою є висвітлення проблем раціонального землекористування територіальних громад.

Виклад основного матеріалу. Вивченням проблем природокористування об'єднаних територіальних громад займається вузьке коло науковців. Часто питання такого характеру піднімають громадські активісти, новообрані керівники громад та різні міжнародні організації, які сприяють реформі місцевого самоврядування в Україні. Серед найсучасніших наукових досліджень слід зазначити: праці І.В. Патоки, О.М. Кобзара, Є.В. Хлобистова, В. Матюха, І. Бистрякова, Д. Клинового. Вивченням проблем землекористування територіальних громад займається професор Тертяк А.М. В галузі управління земельними ресурсами в умовах децентралізації свої дослідження також проводила О.О. Костишин та ряд інших фахівці [1].

На даному етапі адміністративно-територіальної реформи України, в Херсонській області сформовано та функціонує приблизно 30 об'єднаних

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»

територіальних громад. Попри проблеми водопостачання та водовідведення, утилізації твердих побутових відходів, організації рекреаційних зон, в громадах актуальним є питання збалансованого землекористування. Аналіз структури земельних угідь ОТГ Херсонської області показав значну їх відмінність від науково обґрунтованих норм. Спираючись на дані паспорту Херсонської області стає зрозуміло, що як і більшість території Херсонщини, землі ОТГ на 55-65% розорані. Частка лук та пасовищ, у загальній структурі землекористування становить лише 13%, більше 10% займають ліси та лише 2% - водоболотні угіддя. Все це у свою чергу формує незадовільну структуру землекористування із часткою природних угідь 26%. Тоді як оптимальна частка природних угідь будь-якої території повинна складати 50-60% [2]. В межах Херсонської області немає жодної об'єднаної громади, яку можна було б зарахувати до першої типологічної групи із найсприятливішою структурою землекористування, у якій частка природних угідь є вищою 60%. Більшість територіальних громад Херсонщини характеризуються розбалансованою структурою землекористування [3]. Процес вирішення таких проблем землекористування новостворених громад Херсонщини повинен розпочатися із оптимізації структури земельних угідь:

- збільшення площ лісовкритих земель (висаджування лісів на малопродуктивних та високоеродованих землях, вздовж доріг, річок, меліоративних каналів, навколо діючих сміттєзвалищ, ставків, озер, на пустирях та неугіддях, взяття на облік самосів лісу, розроблення проектної документації та зміна цільового призначення земельних ділянок під заліснення);

- зменшення розорюваності шляхом виведення з обробітку малопродуктивних та еродованих земель, організувавши ландшафтно-адаптоване їх використання, розвиток садівництва та сільського господарства із ягідною спеціалізацією [4];

- рекультивация порушених земель та закинутих кар'єрів, облаштування рекреаційно-оздоровчих зон, збільшення площ земель рекреаційного та

природоохоронного призначення (створення заповідних об'єктів, як локальних так і регіональних масштабів), відновлення ставкового господарства;

- реформування еколого-економічних відносин землекористування, збільшення ставок земельного податку та рентної плати за землю [5].

Висновки. Якщо детальніше проаналізувати усю ситуацію на територіях ОТГ, можна прийти лише до одного висновку, що висока антропоїзація земельних ресурсів призводить лише до несприятливих процесів деградації та виснаження ґрунтового покриву, зниження родючості, ерозії, яроутворення та неефективного використання земель із потенційною їх втратою. Попри високу хімізацію земельних угідь та внесення надмірної кількості мінеральних добрив, раціональне землекористування також відіграє важливу роль в агровиробничій діяльності, на якій спеціалізуються практично усі ОТГ нашої області. Тому слід виконувати вище вказані заходи для усунення проблем.

Список використаних джерел:

1. Хлобистов Є. Децентралізація висуває нові вимоги до екологічної політики / Є. Хлобистов, О.Кобзар, І. Патока // [Електронний ресурс]. Режим доступу – <http://ecos.kiev.ua>.

2. Земельний фонд Херсонської області. [Електронний ресурс]. Режим доступу - hydrotechnics.ru/perspektiva7/perspekt23.html

3. Державний сайт Децентралізація. [Електронний ресурс]. Режим доступу - <http://decentralization.gov.ua/areas/0352>

4. Херсонська область. Об'єднані територіальні громади. [Електронний ресурс]. Режим доступу - <https://gromada.info/ru/region>

5. Яценко В.М. Проблеми та перспективи організації ринку земель сільськогосподарського призначення/ В.М. Яценко, І.М. Мартинов // матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Управління земельними ресурсами в умовах децентралізації» 06-07 березня 2018 року. – Херсон 2018. – С.94 – 98.

6. Механізми управління земельними відносинами в контексті забезпечення сталого розвитку / Ш. І. Ібатуллін, О. В. Степенко, О. В. Сакаль

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення» [та ін.]. – К. : Державна установа "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України", 2012. – 52 с.

ВАСИЛЬЄВ М. Л.

голова

ВГО «Народний рух захисту Землі»

УДК 331.101.262

РОДОВІ САДИБИ – ОДИН З НАПРЯМІВ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ ОТГ

Актуальність. Державна статистика засвідчує наявність в Україні двох протилежних за напрямками дії процесів: перший – відтік населення з сіл і занепад сільських територій, а другий – активне повернення людей до землі. Мотивація руху людей до землі різна, але факт залишається фактом, люди йдуть на землю, облаштовуються, не дивлячись на всі проблеми, які з цим пов'язані. Всеукраїнська громадська організація «Народний рух захисту Землі» (ВГО НРЗЗ), утворена в березні 2008 р., має на меті перетворення Землі в ідеальне середовище для проживання людини. Завданням організації є сприяння формуванню нового світогляду. Одним з першочергових стратегічних завдань у формуванні нового світогляду людей, на нашу думку, являється забезпечення законодавчої бази з метою отримання українською сім'єю 1 га землі в сільській місцевості для облаштування родової садиби.

Мета дослідження. Метою дослідження є обґрунтування пропозицій щодо розвитку сільських територій через їх законодавче врегулювання.

Результати дослідження. Суть пропозицій ВГО НРЗЗ в плані розвитку сільських територій полягає у наданні законодавчого права кожному громадянину України, при бажанні, отримати 1 га землі для облаштування родової садиби безоплатно, без права продажу, у постійне або довічне користування, з правом передачі лише в спадок [1, с. 415]. Це питання ставилось і розглядалось на офіційному рівні починаючи з 2008 р., а саме в межах таких заходів та рішень:

- круглий стіл з міністерствами і відомствами на базі Міністерства аграрної політики та продовольства України (жовтень 2008 р.);
- круглий стіл з депутатами Верховної Ради України (листопад 2009 р.);
- доручення Кабінету Міністрів України 8-ми міністерствам і відомствам та аграрній науці (липень 2009 р.) – розглянути запропонований ВГО НРЗЗ проект Концепції «Родова садиба» і внести пропозиції. В подальшому озвучена пропозиція передбачала врахувати ідею Концепції «Родова садиба» при підготовці Державної програми розвитку сільських територій до 2020 року;
- міжнародні конференції на базі ННЦ «Інститут аграрної економіки» (березень 2013 р.; квітень 2015 р.);
- доручення Кабінету Міністрів України 10 міністерствам, відомствам та аграрній науці (червень 2014 р.) [2, с. 50].

Наразі в Україні створено близько ста нових екологічних поселень і темпи їх появи зростають. Для прикладу наведемо тенденції їх росту в різних місцях України: Хутір Буда (Чигиринський район Черкаської області) у 2003 р. тут проживало 3 сім'ї, у 2009 р. – їх було вже 23; у Житомирській області станом на початок 2010 р. було 1 поселення, у 2015 р. їх налічується 12 тощо), [3, с. 120]. Міністерство аграрної політики та продовольства України і НААНУ у 2013–2015 рр. вивчали практику створення нових населених пунктів на сільських територіях з виїздом безпосередньо в нові поселення. Результати вивчення досвіду полягають в наступному:

I. Враховуючи, що для облаштування однієї родової садиби за 10 років наповнення її усім необхідним для повноцінної життєдіяльності, потрібні фінансові вкладення в розмірі близько 300 тис. гривень, є можливість висвітлити наступні державні інтереси від реалізації вказаного вище проекту:

1) якщо площу, яку займало село зняте з мапи України прийняти за 250 га, і віддати її під родові садиби, то:

- вкладення (інвестиції) приватними (фізичними) особами, в розрахунок на один населений пункт становитимуть (250*300 тис. грн.) 75 млн. грн. протягом 10 років, або 7,5 млн. грн. щорічно;

- екологічно чистої плодово-овочевої продукції буде вирощено на 2,5 млн. гривень в розрахунку на рік;

2) якщо відродити 600 населених пунктів, які зняті з карти України (і ще не зняті, але їх немає) за роки незалежності і ще 600 сіл, які знаходяться на межі зникнення (існує від 1 до 10 жилих хат), то це забезпечить:

- зайнятість 100 тис. середньорічних працівників протягом 10 років;

- щорічні інвестиції приватних осіб в розрахунку на рік – 9 млрд. гривень;

- щорічно екологічно чистої плодово-овочевої продукції в розрахунку на рік буде вирощено на суму 3 млрд. гривень [4, с. 957].

II. В згаданих 1200 населених пунктах буде посаджено 100-150 тис. га лісових насаджень, або збережено 1-1,5 млрд. грн. бюджетних коштів на ґрунтозахисні заходи. Реальність даного проекту полягає в тому, що не вимагає окремого фінансування (на початковому етапі достатньо дії прийнятих Законів та підзаконних нормативно-правових актів) та розуміння того, що всі складові для вирішення цього питання в державі є, а саме:

- *земля*, яка потребує захисту і піклування з боку держави (яка створює фінансові та інші проблеми державі);

- *люди*, які готові взяти землю під свою опіку (під родові садиби);

- *законодавча база*, яка дає можливість місцевим органам влади вирішувати ці питання у відповідності до ст. 102-1 Земельного Кодексу України [5, с. 420; 6, с. 162].

Висновки. Саме ці питання становлять основу роботи ВГО НРЗЗ, яка проводиться разом з місцевими органами влади на рівні областей, районів та сільських рад через проведення круглих столів, громадських слухань та інших форм донесення інформації до широкої громадськості. Виходячи з того, що реалізація концепції «Родова садиба» дозволить сформувати механізм для добровільного заселення сільських територій, освоєння проблемних земель та територій, що у свою чергу, сприятиме їх ефективному розвитку і продовольчій

безпеці країни, підвищенню доходів населення, забезпеченню гідної заробітної плати та умов праці, зайнятості молоді у сільській місцевості, департаментом, разом з обласною громадською організацією «Народний рух захисту Землі» було підготовлено і проведено цілу низку заходів, направлених на поширення інформації для більш ефективного розвитку цього процесу.

Список використаних джерел:

1. Васильєв М. Л., Плотнікова М. Ф. (2014) Перспективи розвитку сільських територій та Концепція «Родової садиби»: соціально-екологічний аспект // Вісник ЖНАЕУ, № 2, Т. 4, ч. II. 412–423.
2. Родова садиба: економіка, технології, комунікації, екологія: [навч. посіб.]. (2017) / М. Л. Васильєв, Г. І. Грабар, С. В. Молодецька, М. Ф. Плотнікова. – Житомир: Рута. 272 с.
3. Prysiazhniuk O., Plotnikova M., Buluy O. (2018) Cluster approach in administration of rural areas. Management Theory And Studies For Rural Business And Infrastructure Development. 40 (2), 118–127.
4. Plotnikova, M. (2014) Innovative character of rural territories social potential realization. Management Theory And Studies For Rural Business And Infrastructure Development. 36 (4), 956–958.
5. Walker K. D., Plotnikova M. (2018) Ecological settlement as a self-government model in rural areas // Management Theory And Studies For Rural Business And Infrastructure Development. Vol. 40. No. 3: 416–423. Article DOI: <http://doi.org/10.15544/mts.2018.39>.
6. Nitsenko, V., Nyenno, I., Kryukova, I., Kalyna, T., Plotnikova, M. (2017) Business Model For A Sea Commercial Port As A Way To Reach Sustainable Development Goals. Journal Of Security And Sustainability Is. 7. No 155–166.

ФОКІНА С.В.

*асистент кафедри землеустрою, геодезії та кадастру
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»*

СЕІТОВ С.Ю.

*студент 3-го курсу,
факультету водного господарства, будівництва та землеустрою
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»*

УДК 349.4:352

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ВСТАНОВЛЕННЯ МЕЖ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Актуальність. Навіть після прийняття Конституції України 28.06.1996 траплялися випадки визначення порядку встановлення і зміни меж адміністративно-територіальних одиниць в Україні відповідно до Указу Президії Верховної Ради УРСР "Про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою УРСР" від 12.03.1982 № 1564-Х. Слід визнати цю практику такою, що не відповідає Конституції України, оскільки, згідно з п. 13 ч. 1 ст. 92 Конституції України, територіальний устрій України визначається виключно законами України. Під визначенням територіального устрою слід розуміти, зокрема, і визначення порядку встановлення та зміни меж адміністративно-територіальних одиниць та меж об'єднаних територіальних громад. [1]

Мета дослідження. Метою даного дослідження є критичний аналіз сучасних передумов для визначення та фіксації меж адміністративно-територіальних утворень в Україні, а також визначення принципів удосконалення організаційно-методичної бази їх формування у перспективі розвитку держави.

Виклад основного матеріалу. Однією із головних причин недосконалості системи адміністративно-територіального устрою України (далі – АТУУ) слід вважати недосконалість відповідної нормативно-правової бази, адже спеціальний законодавчий акт, який би комплексно врегулював порядок встановлення та зміни меж АТУУ наразі відсутній.

Натомість, окремі приписи щодо процедури визначення меж АТУУ наявні у Конституції України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (Розділ IX «Територіальний устрій України») та Земельному кодексі України від 25.10.2001 № 2768-III (Глава 29 «Встановлення та зміна меж адміністративно-територіальних утворень») [3].

Встановлення та зміна меж адміністративно-територіальних утворень в Україні проводиться у порядку землеустрою (статті 2, 5 та 46 Закону України від 22.05.2003 № 858-IV «Про землеустрій»). В той же час, наразі відсутні державні стандарти, норми та правила, які встановлювали б технічні вимоги до складу та змісту проектів землеустрою щодо встановлення і зміни меж адміністративно-територіальних утворень меж та меж об'єднаних територіальних громад. Натомість, згаданий Закон України від 22.05.2003 № 858-IV містить надзвичайно широку, декларативну та беззмістовну норму про те, що відповідні проекти землеустрою «розробляються для створення повноцінного життєвого середовища та створення сприятливих умов їх територіального розвитку, забезпечення ефективного використання потенціалу територій із збереженням їх природних ландшафтів та історико-культурної цінності, з урахуванням інтересів власників земельних ділянок, землекористувачів, у тому числі орендарів, і затвердженій містобудівної документації» [4].

Однією із фундаментальних проблем, що стає причиною ускладнень у вирішенні питань АТУУ, на мою думку, є некоректне визначення поняття межі адміністративно-територіального утворення, яка, згідно статті 173 Земельному кодексі України від 25.10.2001 № 2768-III, є умовною замкненою лінією на поверхні землі, що відокремлює територію району АТУУ від інших територій. На перший погляд, таке визначення є цілком логічним, але фактично воно базується на припущенні про дискретність АТУУ, тобто можливості встановлення індивідуальної замкненої межі для кожної адміністративно-територіальної одиниці. Насправді ж АТУУ є

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»

безперервним і кожна межа є атрибутом не однієї, а принаймні двох суміжних адміністративних одиниць, в тому числі різного рівня, а тому зміна межі завжди стосуватиметься усіх суміжних територіальних утворень (в т.ч. різнорівневих) [2].

Таким чином, межа адміністративно-територіальної одиниці – це сукупність умовних ліній, кожна з яких відділяє її територію від території суміжної адміністративно-територіальної одиниці, що послідовно з'єднуються у вузлових точках, а також співпадають або узгоджуються із межами адміністративно-територіальних одиниць вищого рівня [6].

Варто також окремо відзначити, що у даний час головним стимулом для зміни меж АТУУ переважно виступає природне прагнення багатьох об'єднаних територіальних громад приєднувати нові території до своїх населених пунктів з метою розширення територій власних управлінських повноважень, пов'язаних із переходом земель державної власності у комунальну. Варто очікувати на зменшення зацікавленості органів територіального управління у зміні АТУУ після завершення розмежування земель державної та комунальної власності, адже зміна меж з цього моменту не припинятиме права державної або комунальної власності на земельні ділянки з боку держави і територіальних громад [5].

Висновки. Вирішення питань формування АТУУ, на мою думку, необхідно зводити не до встановлення межі окремого адміністративно-територіального утворення (тобто площинного об'єкту), а встановлення меж між суміжними адміністративно-територіальними утвореннями (окремих лінійних об'єктів), в тому числі (при потребі) на окремих ділянках проходження таких меж. Межі адміністративно-територіальних утворень засвідчувати державним актом України, форму і порядок видачі якого встановлює Верховна Рада України. Згідно вказаного проекту такий акт буде видаватися відповідному адміністративно-територіальному

утворенню. Він повинен містити повні відомості про межі адміністративно-територіальної одиниці та меж об'єднаних територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Механізм державного управління упорядкуванням адміністративно-територіального устрою на регіональному рівні (на прикладі південних областей України): автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 [Електронний ресурс] / Н.С. Зелінська; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Одес. регіон. ін-т держ. упр. – О., 2010. – 20 с.

2. Реформування адміністративно-територіального устрою України: проблеми та перспективи реалізації [Електронний ресурс] / А.П. Павлюк // Стратегічні пріоритети, №1(2), 2007 р. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/book/StrPryor/2/4-3-Pavliuk.pdf>

3. Організація влади у містах зі спеціальним статусом (на прикладі м. Севастополь): Автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 [Електронний ресурс] / М.І. Росенко; Львів. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – Л., 2007. – 20 с.

4. Державний устрій України: проблеми теорії і практики: Автореф. дис... д-ра політ. наук: 23.00.02 [Електронний ресурс] / С.О. Телешун; НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. – К., 2000. – 34 с.

5. Державний устрій України: проблеми теорії і практики: Автореф. дис... д-ра політ. наук: 23.00.02 [Електронний ресурс] / С.О. Телешун; НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. – К., 2000. – 34 с.

6. Вдосконалення системи адміністративно-територіального устрою в Україні: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.05 [Електронний ресурс] / О.В. Чернюк; НАН України. Рада по вивч. продукт. сил України. – К., 2007. – 20 с.

СМИРНОВА С.М.

*к.геол.н., доцент кафедри управління земельними ресурсами
Чорноморський національний університет імені Петра Могили*

КОВАЛЬ А.О.

*«Школа молодого вченого»,
студентка групи 418
факультету економічних наук
Чорноморського національного університету імені Петра Могили*

УДК:504.06

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН

Актуальність. На початку ХХІ ст. Україна постала перед необхідністю створення осередком збереження генофонду, шляхів міграції тварин через поєднання територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ), охорони природних ландшафтів від надмірних змін, а також влаштування центрів відтворення цінних видів рослинного і тваринного світу. Особливі сподівання у досягненні поставленої мети покладені на формування екологічної мережі (ЕМ), до складу якої входять національні парки, заповідники, заказники тощо.

Станом на 01.01.2018 ЕМ має в своєму складі 8245 території та об'єктів загальною площею 4,318 млн. га в межах території України (фактична площа 3,985 млн. га) та 402500,0 га в межах акваторії Чорного моря. Відношення фактичної площі ПЗФ до площі держави становить 6,6%. На думку фахівців [1, с. 2] ця площа є недостатньою і залишається значно меншою, ніж у більшості країн Європи, де середній відсоток заповідності становить 15%.

Наразі, актуальність формування ЕМ України зумовлена вимогами формування Всеєвропейської екологічної мережі як єдиної просторової системи територій країн Європи з природним або частково зміненим станом ландшафту.

Мета дослідження полягає у розгляді особливостей формування екологічної мережі на основі існуючої мережі об'єктів природно-заповідного фонду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Даній проблемі присвятили свої дослідження такі вчені, як Я.І. Мовчан [2] А. М. Третяк [3], А. Я. Сохнич [4] та багато інших, які узагальнили методологічні основи розвитку екологічної мережі України, дослідили її основні структурні елементи, а також запропонували вдосконалення нормативно-правове забезпечення, аналіз сучасного стану ЕМ та розвиток.

Результат дослідження. У чинному законодавстві зазначається, що національна ЕМ повинна займати 41% усієї території країни [5, с.12]. Її формування передбачає зміни в структурі земельного фонду країни шляхом віднесення (на підставі обґрунтування екологічної безпеки та економічної доцільності) частини земель господарського використання до категорій, що підлягають особливій охороні з відтворенням притаманного їм різноманіття природних ландшафтів. Основною метою екологічного законодавства є збільшення площі земель країни з природними ландшафтами до рівня, достатнього для збереження їх різноманіття, близького до притаманного їм природного стану. Тобто на меті формування ПЗФ, як територіально єдиної системи, побудованої відповідно до забезпечення можливості природних шляхів міграції та поширення видів рослин і тварин, яка б забезпечувала збереження природних екосистем, видів рослинного і тваринного світу та їх популяцій. Наявна площа та територіальна структура земель України, що підлягають особливій охороні, дають певні підстави для їх віднесення до територіальної системи з певними ознаками екологічної мережі.

Основним та першочерговим завданням є збільшення площі окремих елементів національної екологічної мережі, застосування економічних важелів сприяння їх формуванню на землях усіх форм власності, створення відповідної нормативно-правової бази, здійснення комплексу необхідних наукових досліджень та організаційних заходів.

Існує ряд невирішених питань, які гальмують процес формування екологічної мережі. Так, через недосконалість природоохоронного законодавства багато об'єктів ПЗФ, існують лише на папері. Низка заповідників

і національних парків, перетворено на зразкові колгоспи, лісгоспи, рибгоспи, мисливські господарства і розважальні комплекси.

Недосконало вирішене питання проектування землекористування структурних елементів ЕМ на території сіл, селищ, районів, в основі якого покладено еколого-ландшафтне мікрозонування території у ході підготовчих робіт до складання проекту землеустрою. До сформованих екологічно однорідних ділянок прив'язують систему складових ЕМ, природоохоронні заходи у виді територіальних природоохоронних обмежень (обтяжень) у використанні земельних та інших природних ресурсів. Додатково проектують організаційно-територіальні заходи, що підвищують екологічну стабільність ключових (природні ядра заповідання), сполучних (екологічні коридори), буферних та відновлювальних територій ЕМ [6, с. 27].

Природними ядрами виступають території та об'єкти ПЗФ, водно-болотні угіддя міжнародного значення, інші території, у межах яких збереглися найбільш цінні природні комплекси.

Екологічні коридори створюють постійний зв'язок між ядрами заповідання та, як важливі елементи екологічних мереж, мають на меті сприяти руху та міграції тварин і рослин між ядром і прилеглими територіями. Таким чином, екологічні коридори є важливими для довгострокового періоду виживання біологічного різноманіття. Загалом, ці два структурних елементи оточені буферними зонами, які слугують захистом від можливих руйнівних зовнішніх впливів. Вони повинні забезпечувати збереження природних або напівприродних екосистем і популяцій важливих або вимираючих видів.

Буферні зони створені для посилення захисту конкретної зони, часто прилеглої до неї. Вони можуть бути визначені, як охоронні території з відповідною категорією, яку їм присвоює управління Міжнародного союзу охорони природи залежно від мети збереження. У буферних зонах використання ресурсів може бути обмежене.

Перелік відновлюваних територій включає території, що являють собою порушені землі, деградовані і малопродуктивні землі та землі, що зазнали

впливу негативних процесів та стихійних явищ, та інші території, важливі з точки зору формування просторової цілісності ЕМ.

Висновки. З метою забезпечення стратегічного завдання для досягнення екологічної збалансованості території України площа земель екологічної мережі має бути збільшена, а також вдосконалена нормативно-правова база.

Актуальним залишається питання підготовки матеріалів та розроблення проектів створення, відведення земель для організації території та об'єктів природно-заповідного фонду. Також необхідно забезпечити науково-методичний супровід ведення державного кадастру природно-заповідного фонду України.

Список використаних джерел:

1. Система природоохоронних територій [Електронний ресурс] // Міністерство екології та природних ресурсів України. - 2019. - Режим доступу до ресурсу: <https://goo.gl/pG28QJ> (дата звернення 25.02.2019).

2. Мовчан Я.І. Національна екомережа України: концепція та сценарії втілення [Електронний ресурс] / Я.І. Мовчан // Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія». - 2012. - Режим доступу до ресурсу: <https://www.twirpx.com/file/753523/> (дата звернення 26.02.2019).

3. Третьяк А.М. Основні підходи до проектування землекористування структурних елементів місцевої екомережі [Електронний ресурс] / А.М. Третьяк, Л.А. Гунько // Економіка та екологія землекористування. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Zemleustriy/article/viewFile/7257/7034> (дата звернення 27.02.2019).

4. Сохнич А.Я. Екологізація землекористування / А.Я. Сохнич, Л.М. Тібілова // Землевпорядний вісник. - 2005. - № 2. - С. 19-23.

5. Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки : Закон України // Урядовий кур'єр. – 2000. – № 37; Орієнтир. – 2000. – № 207. – С. 3–16.

Б. Кондратюк Т. Поняття земель екологічної мережі [Електронний ресурс] / Т. Кондратюк // Земельне право. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/1/14.pdf> (дата звернення 26.02.2019).

ОНИЩЕНКО С.О.

*к.с.-г.н., доцент кафедри ботаніки та захисту рослин,
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»*

КОВШАКОВА Т.С.

*аспірант кафедри землеустрою, геодезії та кадастру,
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»*

МАРТИНОВ І.М.

*асистент кафедри землеустрою, геодезії та кадастру,
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»*

УДК:635,656:631.82:631847:631.67:(477.7)

ВПЛИВ БЮДОБРИВ І МІКРОДОБРИВ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ ГОРОХУ ТА КАДАСТРОВІ ПОКАЗНИКИ ЯКОСТІ ҐРУНТІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД (ТГ) ХЕРСОНСЬКОЇ ТА МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ

Актуальність. Незважаючи на те, що зернобобові культури є основним компонентом високобілкових ресурсів як у харчуванні людей, так й у раціоні тварин і птиці, в Україні у теперішній час відчувається значний дефіцит харчового й кормового білка рослинного походження. Це приводить до незбалансованості продуктів харчування і кормів за незамінними амінокислотами та протеїном, до неповноцінного харчування людей, а також до скорочення поголів'я та зниження продуктивності тваринництва й птахівництва. Назріла необхідність у зміні структури сівозмін у бік збільшення зернобобових культур з метою забезпечення повної потреби населення в цих продуктах. Крім того, збільшення частки зернобобових культур у структурі посівних площ є найдешевшим і найефективнішим шляхом підвищення родючості ґрунтів, зростання вмісту гумусу й азоту та захисту земель від деградації. Загальновідомо, що при кадастровій оцінці ґрунтів основними є показники вмісту у них гумусу та азоту [1].

Мета дослідження. На сучасному етапі розвитку аграрного виробництва виключно важливого значення набувають питання покращення родючості ґрунтів з накопиченням елементів живлення в них біологічного походження, насамперед азотовмісних сполук, а також гумусу, який є одним із головних показників родючості вирощування екологічно чистої продукції рослинництва з мінімальним застосуванням синтетичних препаратів.

Тому досить актуальними є спроби збільшення кількості, інтенсифікації та продуктивності азотфіксації бульбочкових бактерій, симбіотуючих з бобовими культурами.

Горох посівний та овочевий, якому присвячені наші дослідження, здатен забезпечити власні потреби в азоті на 65–75% та залишати в ґрунті до 60-80 кг/га біологічного азоту, внаслідок чого він є сприятливим попередником для більшості сільськогосподарських культур [1, 2, 4].

Виклад основного матеріалу. Дослідження проводились на полях Новодмитрівської ТГ Білозерського району, Комишанської ТГ Корабельного району та Беризнегуватської ТГ Миколаївської області в 2004-2015 роках. У дослідженнях, після збирання культури, проводили аналіз ґрунту на вміст гумусу та NPK по варіантах досліду. Крім того, на полі, де проводили експерименти, були виділені парові ділянки без рослин і ділянки, засіяні ячменем ярим – культурою, яка не здатна до азотфіксації. Це дозволяло визначити кількість гумусу та рухомих форм азоту, фосфору та калію в ґрунті для порівняльної характеристики їх вмісту з досліджуваними варіантами [2, 4].

Дані по вмісту рухомих азоту та фосфору в ґрунті після збирання гороху овочевого свідчать, що застосування бору, молібдену та ризоторфіну для обробки насіння гороху овочевого у деяких варіантах досліду сприяли значному накопиченню нітратів після збирання культури.

Найбільшим приріст рухомого азоту в орному шарі ґрунту порівняно з контрольним варіантом (ярим ячменем) виявився при обробці насіння гороху овочевого бором, молібденом і ризоторфіном – 4,28 мг/100г. Вагомий внесок у накопичення нітратів забезпечував варіант із застосуванням для обробки

насіння молибдену та ризоторфіну, де вміст рухомого азоту становив 4,15 мг/100 г ґрунту. Наведені дані свідчать, що навіть за вирощування гороху лише на фоні внесення $N_{30}P_{40}$ без обробки насіння на період збирання гороху овочевого нітратів у 0-30 см шарі ґрунту містилося 2,91 мг при 3,11 мг у зразку, що відібрали по пару та 2,30 мг/100 г – по ячменю ярого. Це ще раз пересвідчує, що горох, як попередник, практично не поступається паровій ділянці, особливо коли під пар не вносять гній. [4].

Слід зазначити, що на кількість рухомого фосфору й обмінного калію в ґрунті вирощування гороху овочевого й обробка насіння його перед сівбою ризоторфіном і мікроелементами впливали менше. І все ж найбільше P_2O_5 містилося в ґрунті варіанту з внесенням $N_{30}P_{40}$ та обробкою насіння сумісно бором, молибденом і ризоторфіном – 4,05 мг/100 г.

Деяке збільшення вмісту рухомого фосфору, очевидно, пояснюється тим, що при більшій кількості сполук азоту в ґрунті відбувається тимчасова зміна кислотності, що своєю чергою позитивно позначається на вивільненні важкодоступних закріплених фосфатів ґрунту.

Вплив досліджуваних нами варіантів на вміст у ґрунті обмінного калію був ще менш істотним і практично відсутнім, тому ми вирішили недоцільним його наводити у цій монографії.

Нашими дослідженнями встановлено чітку залежність між кількістю рухомого азоту в орному шарі ґрунту та вмістом гумусу (табл. 3.16). Як свідчать наведені дані, після збирання гороху овочевого в орному шарі ґрунту найбільше гумусу містилося за внесення $N_{30}P_{40}$ та обробки насіння бором, молибденом і ризоторфіном – 2,26%, що перевищувало парову ділянку без рослин, де його кількість складала 2,16%, фон $N_{30}P_{40}$ – 2,13 і зразок ґрунту з посівів ячменю ярого, де гумусу містилося найменше – 1,96%.

Ми розрахували накопичення гумусу в орному шарі ґрунту під горохом овочевим порівняно з ячменем ярим. Якщо останній прийняти за контроль, то приріст по гороху складає від 6,12 до 10,8 т/га гумусу.

Дослідженнями встановлено, що обробка насіння гороху перед сівбою бором, молібденом і ризоторфіном як окремо, так і в різних комбінаціях істотно збільшує вміст і нагромадження гумусу в ґрунті. Так, якщо фон, на якому вирощували горох овочевий (а саме $N_{30}P_{40}$) прийняти за контроль, то збільшення гумусу від обробки насіння ризоторфіном у середньому за три роки досліджень склало 2,16 т/га, бором – 1,44; молібденом – 2,88 т/га.

При сполученнях наведених складових цей показник збільшується й максимуму досягає при обробці насіння бором, молібденом і ризоторфіном сумісно, де нагромадження гумусу досягло 4,68 т/га, при 1,08 т/га у ґрунті парової ділянки та при зменшенні на 6,12 т/га за вирощування неудобреного ячменю ярого. Останній показник переконливо пересвідчує, що при вирощуванні сільськогосподарських культур без використання добрив та у сівозмінах без бобових культур відбувається поступове виснаження ґрунтів і зниження їх потенційної родючості.

Висновки:

1. Вирощування гороху порівняно з ячменем ярим і навіть неугноєним паром більш позитивно впливає на вміст і накопичення рухомого азоту в ґрунті.

2. Вміст нітратів у орному шарі ґрунту при вирощуванні гороху на фоні $N_{30}P_{40}$ та обробці насіння при сівбі ризоторфіном, бором і молібденом як окремо, так і в різних поєднаннях збільшується на 7,6- 47,1% порівняно лише з фоном $N_{30}P_{40}$ та на 36,1–86,1% порівняно з ячменем ярим. Аналогічно змінюється і вміст гумусу та його накопичення в ґрунті. В орному шарі ґрунту під ячменем ярим гумусу містилося 1,96%, під неугноєним паром – 2,16%, під горохом овочевим, вирощеним по фону $N_{30}P_{40}$ – 2,13%.

3. Максимальною є кількість гумусу, визначена за вирощуванням його по цьому ж фоні при обробці насіння перед сівбою бором, молібденом і ризоторфіном – 2,26%. Приріст (накопичення) гумусу в ґрунті останнього варіанту порівняно з фоном склало 4,68 т/га, де цей показник був найбільшим.

4. Аналіз даних свідчить, що найбільшим приріст вмісту рухомого азоту в орному шарі ґрунту порівняно з контрольним варіантом (ярим ячменем),

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»

виявився при обробці насіння гороху бором, молібденом та ризоторфіном – 4,28 мг/100 г. Вагомий внесок у накопичення нітратів забезпечував варіант із застосуванням для обробки насіння молібдену та ризоторфіну, де вміст рухомого азоту становив 4,15 мг/100 г ґрунту. Це пересвідчує, що горох, як попередник, практично не поступається паровій ділянці й особливо коли під пар не вносять гній. Після збирання гороху в орному шарі ґрунту найбільше гумусу містилося при обробці насіння бором, молібденом та ризоторфіном – 2,26%.

Список використаних джерел:

1. Адамень Ф.Ф. Азотфіксація та основні напрями поліпшення азотного балансу ґрунтів / Ф.Ф. Адамень // Вісник аграрної науки. – 1999.– № 2. С. 9–16.
2. Алмашова В.С. Агроекологічне обґрунтування вирощування гороху овочевого на півдні України / В.С. Алмашова // 1-й відкритий з'їзд фізіобіологів Херсонщини: Зб. тез, доп. / відп. ред. М.Ф. Бойко.– Херсон: Айлант, 2006.– С.6.
3. Польова І. С. Сучасний стан ґрунтового покриву Новотроїцького району як результат антропогенного перетворення / І. С. Польова // Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції "Регіональні проблеми України: географічний аналіз та пошук шляхів вирішення": 5-6 жовт. 2017 р. – Херсон, 2017. – С. 197-199.
4. Алмашова В.С. Вплив мікроелементів на розвиток бульбочкових бактерій на коренях овочевого гороху / В.С. Алмашова, В.І. Жарінов, С.О. Онищенко // Таврійський науковий вісник: Зб. наук. праць.– Херсон: Айлант, 2005. – Вип. 36. – С. 51– 54.
5. Алмашова В.С. Вплив мікроелементів і ризоторфіну на продуктивність гороху овочевого в умовах Херсонської області / В.С. Алмашова, В.В. Гамаюнова, С.О. Онищенко // Таврійський науковий вісник : Зб. наук. праць. – Херсон: Айлант, 2006. – Вип. 49.– С. 18–21.

УДК: 332.32

**ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ПИТАННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО
ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ У ОБ'ЄДНАНИХ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ**

Постановка проблеми (актуальність). З 2015 року в Україні відбувається адміністративна реформа, метою проведення, якої є надання більше повноважень органам місцевого самоврядування та зміни схем поділу країни, тобто утворюється новий вид адміністративної одиниці як об'єднана територіальна громада. На заміну існуючим місцевим радам, їх кількість 11 тис., має бути сформовано 2000 ОТГ. Законом «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [3] передбачається об'єднання сусідніх між собою міст, селищ чи сіл в одну громаду, яка матиме свій єдиний центр, тобто один представницький центр – орган місцевого самоврядування.

Мета дослідження. Проведення аналізу інформаційного забезпечення у об'єднаних територіальних громадах для адміністративного управління та контролю з метою раціонального використання земель.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями інституціонального забезпечення формування, розвитку та управління територіальними громадами, питаннями еколого-економічного обґрунтування раціонального використання та охорони земель займалися відомі українські вчені Ю. Шаров, В. Мамонов, І. К. Бистрякова, В. М. Будзяка, Д. С. Добряка, Й. М. Дороша, Г. Мартина, А. М. Третьяка та інші.

Результат дослідження. За період 2015-2018 років в Україні сформовано 831 територіальні громади. Під час їх формування та реалізації запропонованих ініціатив економічного розвитку пріоритет надається принципам стратегічного планування, комплексного підходу реалізації

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»
повноважень та прав територіальних громад. Сформовано повноваження територіальних об'єднаних громад у нашій державі:

- розпорядження наявним майном, яке знаходиться у комунальній власності;
- прийняття програм, щодо культурного розвитку та соціально-економічного та здійснення контролю та регулювання за їх реалізацією;
- аналіз та прийняття бюджетів та контроль за виконанням;
- прийняття ставки податку, відповідно до законодавства;
- реалізація місцевих референдумів та підготовка їх результатів;
- ліквідація, реорганізація комунальних підприємств контроль за їх роботою;
- реалізація та здійснення вирішення інших питань.

Відповідно, ми бачимо що ОТГ наділена усіма повноваженнями, щоб здійснювати управління та контроль на своїй території [2,3,5].

Попри зазначене об'єднані територіально громади не мають змоги здійснювати управлінські рішення в повній мірі, оскільки відсутня інформація різного характеру. В кінцевому результаті не може бути визначений правильний напрям, щодо застосування потенціалу території [4].

Пріоритетними є питання охорони природних ресурсів, особливо земельних. Можливість усунення даної проблеми можливе методом розробки прогнозно-планувальної документації. Сюди можна віднести програми щодо раціонального використання та охорони земель, усіх інших природних ресурсів, документація із землеустрою, плани щодо просторового, перспективного розвитку об'єднаної територіальної громади [1]. Проблемою залишається невизначеність меж об'єднаних територіальних громад, оскільки відповідно до закону, території має бути неподільною та нерозривною. Встановити межі сьогодні не можливо, оскільки відповідно до Конституції України об'єднанні територіальні громади не є суб'єктами адміністративно-територіального устрою. Сільські, селищні та міські межі в останнє юридично встановлювались у 1992 році із врахуванням на той час вже застарілих картографічних

матеріалів. Також є незрозуміле місцеположення межі лісосмуг, доріг та каналів. Земельні проблеми призводять до порушення законодавства при землеволодінні та землекористуванні, призводить до зменшення надходжень до бюджету об'єднаних територіальних громад. Відбуваються різні конфліктні ситуації, які суттєво впливають на раціональне використання та охорону земель. Окремо необхідно провести облік меліоративних земель. Катастрофічний стан першочергово виникає через відсутність контролю та постійного догляду, спостережень за станом меліорації на місцевому рівні, а також є правова невизначеність у користуванні ними. Осушувальні канали до кінця не передані у власність об'єднаних територіальних громад через те, що відповідно до законів та постанов, вони не матимуть повноважень ним керувати, оскільки знаходяться за межами населених пунктів. Отже, громади не мають юридичного права, щоб розпоряджатись об'єктами меліорації і це потребує законодавчого вирішення, розробки схеми розвитку меліоративних систем, залучення інвестицій від різних сільськогосподарських підприємств. Вирішення даної проблеми дасть змогу покращити ефективність використання та підвищити якісний стан земель.

Негайне вирішення потребує проблема погіршення стану екології в межах кожної об'єднаної територіальної громади. Відсутнє дотримання екологічно дозволених площ ріллі, кормових угідь, лісових насаджень, розораність території є досить великою, що призводить до ерозійних процесів та погіршення стану земель. Досить часто фермери, які беруть в оренду землі без ніякого контролю надмірно застосовують пестициди та нітрати. Є зростання важких металів, збудників інфекційних хвороб, розвиток деградації – знижується вміст гумусу, що впливає на родючість культур. Окремого розгляду потребує питання засміченості та забруднення земель, утворення сміттєзвалищ тощо. Тобто державне законодавство повинне бути доповнене різними обґрунтованими нормами, стандартами з метою запобігання екологічної, біологічної, ресурсної катастрофи. Необхідно розробити методи очищення забруднених територій.

Разом з екологічними проблемами стоять і економічні, вони є взаємопов'язані, оскільки відбувається зменшення надходжень до бюджету новоутворених ОТГ від плати за землю, а також орендну плату, за користування землею та різними природними ресурсами. Прогнозовано зараз багато процесів унеможлиблюють рішення, які були прийняті раніше, нечітке формування земель комунальної власності, встановлення орендних ставок за користування землями сільськогосподарського призначення без врахування потреб громадян. Це в кінцевому результаті призводить до рейдерства, корупції та постійних зловживань у сфері землекористувань на території об'єднаної територіальної громади [6]. Економічний достаток об'єднаної територіальної громади великою мірою залежить від економічної прозорості, тобто сплати податків, збільшення платників податків, орендованих земель.

Висновок: Вирішення зазначених проблем можливе при створенні системи даних, яка дала можливість поєднувати в собі інформацію: адміністративну, просторову, статистичну тощо. Реалізація такої системи, дозволить жителям в рази швидше та краще керувати своїми активами, що буде призводити до припливу інвестицій, скороченню витрат бюджету, реалізації життєво важливих послуг для громадян.

Список використаних джерел:

1. Види землеустрою, система землевпорядних органів та їх функцій, землевпорядний процес. 2018. URL: <https://bit.ly/2Bf1Bzn>.
2. Поняття та види територіальних громад. 2018. URL: <https://www.br.com.ua/referats/Pravo/125420.htm>
3. «Про добровільне об'єднання територіальних громад»(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 13, ст.91)URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування з управління земельними ресурсами та посилення державного контролю за використанням і

охороною земель: проект Закону України від 31 березня 2016 р. № 4355. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58610.

5. Територіальна громада: поняття, функції, роль, правовий статус: навч. матеріали онлайн (pidruchniki.website). 2018. URL:http://pidruchniki.com/12720204/finansiv/funktsiyi_mistsevih_finansiv#767.

6. Територіальне планування землекористування в контексті формування фінансової стійкості об'єднаних територіальних громад / Третяк А.М. та ін. *Землеустрій, кадастр і моніторинг земель*. № 1. 2017. С. 21–27.

ДУДЯК Н.В.

к.е.н., доцент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

ФІЛЬ А.Р.

студентка 4 курсу ВГБЗ,

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

УДК 332.3

МЕХАНІЗМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Актуальність. Сьогодні важливе питання займають земельні ресурси, які виступають як основа розвитку сільської економіки, територіальний базис життєдіяльності громади та важливе джерело наповнення бюджету ОТГ. Але вкрай важливо раціонально використовувати землю громади. Для цього необхідно знати, якими саме землями володіє територіальна громада, і як з максимальною користю вона може їх використати.

Мета. Забезпечення сталого розвитку громад та підвищення рівня життя населення через ефективне управління земельними ресурсами.

Виклад основного матеріалу. Досвід практичної реалізації Закону України від 05.02.2015 р. № 157-VIII «Про добровільне об'єднання територіальних громад» довів з одного боку його актуальність і корисність для розвитку територіальних громад, а з іншого – виявив недосконалість, прогалини та колізії

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»
у правовому регулюванні окремих питань, пов'язаних з об'єднання територіальних громад.

Після чого в силу вступило Розпорядження Кабінету Міністрів від 5 серпня 2015 р. № 832-р «Про затвердження перспективного плану формування територій громад Херсонської області», за допомогою якого було встановлені межі ОТГ.

Також, 31 січня 2018 року на засіданні Уряду прийнято Розпорядження № 60-р «Про передачу земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності у комунальну власність об'єднаних територіальних громад». Державній службі з питань геодезії, картографії та кадастру (Держгеокадастр) починаючи з 1 лютого 2018 р. повинні забезпечити передачу усіх земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності в комунальну власність відповідних об'єднаних територіальних громад, крім тих земельних ділянок, які не можуть бути передані у комунальну власність. У випадку, якщо земельні ділянки не сформовані, забезпечити їх формування шляхом інвентаризації.

Одним із прогресивних законів, що сприяє формуванню ефективного механізму використання земель, розширенню повноважень органів місцевого самоврядування у сфері управління земельними ресурсами та, як наслідок, збільшенню надходжень до місцевих бюджетів, можна вважати прийнятий 10 липня 2018 року за № 2498 Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вирішення питання колективної власності на землю, удосконалення правил землекористування у масивах земель сільськогосподарського призначення, запобігання рейдерству та стимулювання зрошення в Україні». Закон набирає чинності з 1 січня 2019 року [4].

Таким чином, станом на 2019 рік ми можемо спостерігати суттєві зміни, які відбулися в громадах:

- Встановлення меж ОТГ;
- Землі сільськогосподарського призначення державної власності перейшли в комунальну власність відповідних ОТГ (згідно до графіку);
- Проведення моніторингу земель;
- Органи місцевого самоврядування набувають повноважень стосовно передачі в оренду нерозподілених земельних ділянок та невитребуваних часток (паїв) як в межах, так і за межами населених пунктів та ін.

Але враховуючи всі позитивні зміни впливає ряд проблемних питань:

1. Відсутність інвестицій ОТГ;
2. Бездіяльність стосовно забруднених, малопродуктивних, ерозійних та ін.;
3. Відсутність можливості задовольнити потреби громадян у земельних ділянках та ін.

Виходячи з цього, одним із заходів по вирішанню проблеми раціонального використання та охорони земель є особа з достатнім теоретичним та практичним досвідом у даній сфері, а саме землевпорядник – основний фахівець, який може якісно оцінити ситуацію в ОТГ із земельними ресурсами, проаналізувати склад, якісні та кількісні показники, розібратися з орендованими землями, їх формою власності. Цей спеціаліст має володіти знаннями у галузі земельного права, земельного кадастру, землевпорядкування та управління земельними ресурсами, мати відповідну освіту та належну кваліфікацію і бути вільним користувачем програмних продуктів ГІС.[1]

Адже кожен голова громади повинен обґрунтовувати свої дії та вчинки на основі даних, порад та відомств фахівця, який повинен організувати ефективне використання земель, їх охорони, контроль за дотриманням земельного законодавства, проведення заходів із землевпорядкування, забезпечення ОТГ актуальною інформацією про земельні ресурси їх власників та користувачів.

Також підвищенню ефективного управління земельними ресурсами можна досягти за рахунок:

- Відвідування семінарів, тренінгів, конференцій і т.д стосовно ефективного управління земельними ресурсами як землевпорядника громади, так і її голови;

- Підвищення кваліфікації землевпорядника;

- Отримання додаткових знань в інших сферах, що сприятимуть ефективному управлінню земельних ресурсів [3].

Крім цього, одним способів подолання проблем є залучення іноземних компаній, вітчизняних підприємств, установ, організацій, міністерств, завдяки яким є унікальна можливість отримати інвестиції та знання за рахунок::

- Грант на розвиток спроможності громади здійснювати управління земельними ресурсами (Проект USAID, «Підтримка аграрного і сільського розвитку в Україні» («Агросільрозвиток»)), що здійснюється компанією «Кімонікс Інтернешнл Інк». Метою даного гранту є підвищення спроможності ОТГ приймати обґрунтовані рішення щодо управління земельними ресурсами, врегулювання питань управління земельними ресурсами в межах об'єднаних територіальних громад, обсягів та сутності землевпорядних робіт та процедур розробки, погодження, затвердження і реалізації документації із землеустрою, розробки пропозицій, залучення додаткових інвестицій та/або кредитів для впровадження проектів (в тому числі інвестиційних інфраструктурних) розвитку об'єднаних територіальних громад на основі партисипативного лідерства та державно-приватного партнерства, поширення досвіду управління земельними ресурсами ОТГ та впровадження інвестиційних інфраструктурних проектів на інші громади України [4]).

- Отримання знань в Освітньо-аналітичному центрі розвитку громад (на прикладі Тернополя). Організація створена з метою сприяння ефективній роботі об'єднаних громад та активізації мешканців.

- Програма DOBRE (Глобал Комьюнітіз (GlobalCommunities) виконує п'ятирічний проект Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) вартістю \$50 мільйонів «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE). Програма DOBRE спрямує більшу частку технічної та фінансової допомоги на місцевий рівень, зокрема створюючи умови для нових ОТГ. Програма DOBRE працюватиме в 7 цільових областях: Дніпропетровській, Івано-Франківській, Харківській, Херсонській, Кіровоградській, Миколаївській та Тернопільській [6]).

- Програма розвитку спроможності об'єднаних територіальних громад в управлінні земельними ресурсами (3 вересня 2018 року розпочалась інноваційна програма розвитку спроможності об'єднаних територіальних громад в управлінні земельними ресурсами та залученні інвестицій – «Програма місцевого системного розвитку». Програма виконується Фондом Східна Європа у партнерстві з ТОВ «Бломінфо-Юкрейн», громадською організацією «Деспро» та Київським економічним інститутом в рамках проекту USAID «Підтримка аграрного і сільського розвитку». Нею передбачається: ефективне управління земельними та іншими ресурсами в межах ОТГ на основі GIS технологій; розвиток спроможності ОТГ формувати проекти розвитку для залучення інвестицій; врахування інтересів органів влади, місцевого самоврядування, бізнесу та недержавного сектору на основі співробітництва та партнерства [7]) та ін.

Висновок. Отже, в Україні ще тривають процеси щодо добровільного об'єднання територіальних громад, які набрали неоднозначного характеру.

Не дивлячись на те, що це дало багато позитивних результатів, недоліки постійно дають про себе знати. Для того, щоб ефективно пройшов процес з децентралізації, потрібні кваліфіковані фахівці з ефективного управління земельними ресурсами.

На даний момент діє багато проектів, грантів та попозицій за участю зарубіжних та вітчизняних компаній, які дають змогу покращити діяльність громад у сфері ефективного використання та охорони земельних ресурсів.

Всеукраїнська науково-практична конференція «Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення»

Тому, як можна побачити, у даного Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» є великий потенціал, який потребує лише його логічного довершення.

Список використаних джерел:

1. Практичний інструментарій управління землями об'єднаних територіальних громад [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://old.decentralization.gov.ua/pics/attachments/Praktychnyy_instrumentariy_upravlennya_zemlyamy.pdf.

2. Стало відомо, коли громади області отримають землю в комунальну власність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ksza.ks.ua/news/society/76307-stalo-vdomo-koli-gromadi-oblast-otrimayut-zemlyu-v-komunalnu-vlasnst.html>.

3. Мартинов І.М. Землекористування в умовах формування та функціонування ринку земель / І.М. Мартинов // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Управління земельними ресурсами в умовах децентралізації» 06-07 березня 2018 року. – Херсон 2018. – С.110 – 111.

4. Грант на розвиток спроможності ОТГ здійснювати управління земельними ресурсами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/grant-na-rozvitok-spromozhnost%D1%96-otg-zd%D1%96jsnjvati-upravl%D1%96nnja-zemelnimi-resursami>.

5. Нові можливості для ОТГ щодо збільшення надходжень від використання землі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/10203>.

6. ПРОГРАМА DOBRE [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://donors.decentralization.gov.ua/project/dobre>.

7. Програма місцевого системного розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/v%D1%96dkrito%D1%96nnovac%D1%96jnu-programu-rozvitku-spromozhnost%D1%96-otg-v-upravl%D1%96nn%D1%96-zemelnimi-resursami-ta-zaluchenn%D1%96-%D1%96nvestic%D1%96j>.

УДК 332.33:35.07

ТЕОРЕТИЧНІ ОБГРУНТУВАННЯ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Постановка проблеми. Земля - це основний ресурс, без якого не може існувати жодна країна, тому дбайливе ставлення до землі має суттєве значення для нинішніх та майбутніх поколінь. На жаль, в Україні земля як чинник добробуту і зростання, як природний ресурс досі залишається недооціненою. Особливо значущими постають питання землекористування в умовах децентралізації влади та європейської інтеграції України. Це пов'язано з управлінням земельними ресурсами на сучасному етапі земельної реформи, яка відбувається у країні за практично безконтрольного становлення ринкових відносин у земельній сфері, суперечливості земельного законодавства. Виникає небезпека втрати земельних територій як соціально-культурного, екологічного, економічного і політичного надбання.

Мета дослідження. Мета дослідження полягає у вивченні та узагальненні наукових доробок із питань управління земельними ресурсами у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі та питання вдосконалення механізмів управління земельними ресурсами територіальних громад в умовах децентралізації в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та методичні аспекти, зміст поняття «державне управління земельними ресурсами» розглядали зарубіжні та вітчизняні науковці такі, як Д. Бабміндра, В. В'юн, В. Горлачук, Д. Гнаткович, М. Лавейкін, Л. Новаковський, І. Бистряков, Г. Гуцуляк, А. Сохнич, В. Трегобчук, А. Третяк, М. Федоров, В. Юрчишин, які проаналізували понятійний апарат системи державного управління земельними ресурсами та змістовні характеристики процесів, що відбуваються у цій сфері діяльності.

